Marguerite Yourcenar

Rüya ve Kader

Çeviren: Roza Hakmen

RÜYA VE KADER

Marguerite Yourcenar

1903'te Brüksel'de doğdu. Asıl adı, Marguerite de Crayencour'dur. Fransa'da babası tarafından büyütüldü. 18 yaşında ilk şiir kitabını yayımladı ve soyadm-da bir anagram yaparak mahlas kullanmaya başladı. Fransa, İtalya, İsviçre ve Yunanistan'da yaşadıktan sonra 1937'de ABD'ye yerleşti.

1968'de *L'oeuvre au Noir İZenon,* Adam yay.) adlı eseriyle Fe-mina Vasacesro Ödülü'nü aldı. Fransa'da Legion d'honneur ve Ordre de Merite, Belçika'da ise Ordre de Leopold nişanlarına layık görüldü. 1980'de Fransız Akademisi'ne seçildi. Akademinin ilk kadın üyesi olan Yourcenar 1987 yılında ABD'de öldü.

Başlıca Eserleri: *Alexis ou le Traite du Vain Combat* (1929,1952, *Alexis), Feux* (1936, *Ateşler), Electre* (1954, E*lektra), Souverıirs . pieux* (1974, *Dindar Hatıralar), Archives du Nord* (1977, *Kuzey Arşivleri), Mimoires d'Hadrien* (1984, *Hadrianus'un Anıları,* Adam yay.), *Nouvelles Orientales* (1985, *Doğu Öyküleri,* Adam yay), *Le Coup de Grâce* (1988, *Bir Ölüm Bağışlamak,* Adam yay.).

Roza Hakmen

1956'da İzmir'de doğdu. 1974'te İzmir Amerikan Kız Koleji'ni, 1979'da ODTÜ Ekonomi Bölümii'nü bitirdi.

Başlıca çevirileri: Ernest Hemingway, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor;* Mario Vargas Llosa, *Kent ve Köpekler;* Nina Berberova, *Eşlik Eden: Soneçka Antonovskaya;* Juan Benet, *Madrid'de Sonbahar;* Oscar Wilde, *De Profundis;* Marguerite Duras, *Mavi Gözler Siyah Saçlar;* Anthony Burgess, *Bir Elin Sesi Var;* Car-son McCullers, *Yelkovansız Saat;* Tama Janowitz, *New York Köleleri;* Mircea Eliade, *Matmazel Christina;* Anne Rice, *Vampirle Konuşma;* Miguel de Cervantes Saavedra, *Don Quijote;* Marcel Proust, *Sıvann 'ların Tarafı, Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde, Guermantes Tarafı, Mahpus, Albertine Kayıp, Yakalanan Zaman.*

MARGUERİTE YOURCENAR

Rüya ve Kader

Çeviren:

Roza Hakmen

Yaşantı

Yapı Kredi Yayınlan - 2744 Edebiyat - 833

Rüya ve Kader / Marguerite Yourcenar Özgün adı: Les Songes et les Sorts Çeviren: Roza Hakmen

Kitap editörü: Dürrin Tunç Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dike!

Baskı: Şefik Matbaası San. ve Tic. Ltd. Şti.

Turgut Özal Cad. No: 137 İkitelli/İstanbul

Çeviriye temel alınan baskı: Pleiade Biblioth£que, Editions Gallimard, 1. baskı: İstanbul, Ağustos 2008 ISBN 978-975-08-1459*4

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. Yapı Kredi Kültür Merkezi İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23 http://www.yapikrediyayinlari.com e»posta: ykykultur@ykykultur.com.tr

İnternet satış adresi', http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Uyanıkken insanların dünyası ortaktır, ama uykuda herkesin ayrı bir evreni vardır.

EPHESOS'LU

HERAKLEİTOS

Hayatımın bazı dönemlerinde rüyalarımı not ettim; rüyaların anlamını rahiplerle, filozoflarla, astrologlarla tartışırdım. Yıllardır zayıflamış olan rüya görme melekem can çekiştiğim bu aylarda tekrar bahşedildi; bu rüyalar uyanıklık halinin olaylarından daha gerçek, bazen duha önemliymiş gibi geliyor bana. Yavanlığın ve saçmalığın yeryü-zUndckinden de bol olduğu bu çekirdek ve hayalet dünya bize bedenden ayrılmış ruhun durumu hakkında bir fikir sunuyorsa eğer, ebediyeti duyuların incelikli denetimini ve insan zihninin düzeltilmiş perspektiflerini özlemekle geçireceğim demektir. Bununla birlikte, rüyanın bu boş bölgelerine oldukça hoş bir duyguyla gömülüyorum; kısa süre sonra uçup giden sırlara bir anlığına vâkıf oluyorum; kaynaklarından su içiyorum. Geçenlerde Ammon vahastndaydım, aslan avı gecesinde. Neşeliydim; her şey gücümün yerinde olduğu zamanlardaki gibiydi; yaralı aslan yere çöktü, sonra doğruldu; işini bitirmek üzere bir hamle yaptım. Ama bu kez atım şahlanıp beni yere fırlattı; o *korkunç, kanlı kütle üzerime yuvarlandı; pençeleri göğsümü parçalıyordu; kendime geldiğimde Tibur'daki odamda imdat diye sesleniyordum. Daha da yakın bir tarihte babamı gördüm rüyamda; oysa*

kendisini pek az düşünürüm. Onun ölümünün ardından derhal ayrıldığım Italica'daki evimizin bir odasında, hasta yatağında yatıyordu. Masasında küçük bir şişenin içinde duran müsekkini bana vermesi için yalvardım om. O bana cevap vermeye vakit bulamadan uyandım, insanların çoğunun, rüyalarında ölülerle konuşmayı bu kadar kolay kabullenirken hayaletlerden bu kadar korkmasına şaşıyorum.

Hadrianus 'un Anıları.

(1951)

Hastaların başucunda anlatûan rüyaları dinleme fırsatı bulmuştu sık sık. Kendi rüyalarını da görmüştü. Hemen her zaman, bu görüntülerden, uyuyan kişinin sırlarını ifşa ettiğine göre bazen doğru olan kehanetler çıkarmakla yetinilirdi, ama o, zihnin kendine teslim olduğunda oynadığı bu oyunların, ruhun nesneleri ve olayları nasıl algıladığı konusunda bilgi verebileceğini düşünüyordu. Rüyada görülen maddelerin niteliklerini sıralıyordu: hafiflik, elle tutulamamazlık, anlaşılmazlık, zaman konusundaki mutlak özgürlük, insan şekillerinin, bir kişinin birçok kişi olmasına, birçok kişinin tek kişiye indirgenmesine yol açan hareketliliği, neredeyse Platoncu hatırlama hissi, dayanılmaz denebilecek bir zorunluluk duygusu. Bu hayaletsi nitelikler, Hermetist-lerin Öbür dünyadaki hayat hakkında bildiklerini iddia ettikleri şeylere çok benziyordu; sanki ölüm âlemi, ruh için gece âleminin devamıydı. Bununla birlikte, hayatın kendisi de, hayattan ayrılmaya hazır bir insanın gözünde rüyanın garip dengesizliğine, tuhaf düzenine bürünüyordu. Sorguya çekildiği kalem odasından sımsıkı sürgülü hücresine, hücresinden karlar altındaki havalandırmaya geçtiği gibi hayatla rüya arasında gidip geliyordu. İsveç Kralı ’nın Vadstena 'da onu yerleştirdiği dar bir kulenin kapısında gördü kendini. Prens Erik’in bir gün önce ormanda izini sürdüğü iri bir ren geyiği, karşısında yardım bekleyen hayvanların kıpırtısızlığı ve sabrıyla duruyordu. Uyur, bu vahşi hayvanı gizleyip kurtarmanın kendisine düştüğünü seziyor, ama onu bu insan barınağının eşiğinden nasıl geçireceğini bilemiyordu. Ren geyiği ona bir nehri geçerek gelmiş gibi parlak, ıslak siyahtı. Bir başka rüyada Zenon bir nehrin ağzından açık denize yol alan bir kayığın içindeydi. Güneşli, rüzgârlı, güzel bir gündü. Akıntıya kapılmış önünden giden ', tatlı sulardan tuzlu sulara yol alan yüzlerce balık, baş bodoslamasmm etrafında

yüzüyordu ve bu göç, bu gidiş sevinçliydi. Ama rüya görmek gereksiz hale geliyordu. Nesneler kendiliğinden, sadece rüyalarda sahip oldukları renklere, simya terimlerinin katışıksız yeşilini, kırmızısını, beyazını çağrıştıran tonlara bürünüyorlardı; bir gün masasını şatafatlı şekilde süsleyen bir portakal uzun süre altın bir top gibi parladı; rayihası ve lezzeti de bir işaretti. Defalarca, orgun tınısı sessizliğin içinde yayılabtlse org sesine benzeteceği bir tören müziği duyar gibi oldu; bu sesleri algılayan, kulaklarından ziyade zihniydi. Yosunla kaplı bir tuğlanın hafif pürüzlerine parmağtyU dokunduğunda dünyalar keşfediyormuş duygusuna kapadı. Bir sabah) avluda gardiyam Gtlks

Rombaut'yla dönüp dururken engebeli zeminde, saydam bir buz iahu kasının altında akan, hpraşan bir su damarı gördü. İncecik su akacat, eğimi arayıp buluyordu.

Zenon. (1968)

Önsöz

Bu kitapta birkaç rüya anlatmak istiyorum; çok rüya görmüş bir insanı en çok huzursuz eden ya da en çok yatıştıran rüyaları. Müzikteki temalara benzer, onlar gibi sonsuz varyasyona açık on - on beş endişe veren ya da olumlu rüya, ergenlik dönemimden başlayarak (iki üç istisna dışında çocukluktaki rüyalarımı pek hatırlamıyorum) hayatım boyunca geceleri peşimi bırakmadı. Bu rüyalar farklı alt gruplara, sadece gözleri kapalı ziyaret edilen esrarengiz bir ülkenin eyaletlerine benzer belirgin familyalara ayrılıyor. Uyuyan zihnimde bir kişinin, bir nesnenin, bir dekor ayrıntısının, bir duyunun yeniden belirmesi, önceki rüyalarımın beni evvelce götürmüş olduğu, ama gelecekte tekrar ziyaret edeceğimden hiçbir zaman emin olmadığım, geceye ait belirli bir bölgeyi tanımamı sağlar. Hatıra rüyaları bölgesinde, ölmüş olan babam öne çıkar; hırs ve gurur çevrimi sadece yirminci yaşımın gecelerinde katettiğim bir bölgedir; hapishanelerin, cüzamlıların, ejderhaların ve sökülüp koparılmış kalplerin boy gösterdiği korku çevrimi en ilkel, ama eskisine oranla daha seyrek nüfuz ettiğim bir bölgedir, çünkü zamanla tıpkı umut gibi korku da giderek bizden uzaklaşır; yaşlandığımızda muhtemelen dertlerinin çalınacağından korkmalarına gerek olmayan yoksullar gibi huzurlu olacağız[1] Arayış çevriminde ortadan kaybolmuş, hayalete dönüşmüş bir kadının izini sürerim; ölüm çevrimi

bahçelerle doludur ve zaten diğer bütün bölgeleri de kapsar, çünkü bu muazzam, kapkara belirsizliği' dokunmadan dt'riıı rüya görmek de, derin düşünebilmek de imkânsızdır; kilise çevriminde daima mezar gibi hem ürkütücü hem teskin edici bir katedral, yıldızlı gece, dipsiz kuyular ve bedenler yer alır; bu karanlık bazilika kâh içeriden, tek liik nuırn ışıklarıyla, muhteşem bir müziği andıran deı in bir sessizlikte görülür, kâh içerideki derinliklere girmesini sağlayacak anahtardan yoksun, uykudaki yolcunun karşısında kapıları sımsıkı kapalı, dışarıdan. Göl rüyası çocukluktan kalan tek büyük rüyadır; aynı zamanda yıllar boyu zerrece değişmeden tekrarlanan tek rüyadır. Bir de bugüne kadar org ve viyolonsel dışında derin bir yoruma yol açmamış bir duygu olduğundan gereksiz, yorumlarla ağırlaştırmayacağım aşk rüyası vardır. Bu farklı rüyalar, aralarında ittifaklar da kurarlar; hırs, aşk ve ölüm rüyaları sık sık katedrallerin içinde yer alır; göl rüyası aynı zamanda bir kutsal korku rüyasıdır. Hüzünlü mutluluk rüyası daima pembe bir gökyüzünün altında geçmesiyle ayırt edilir; bir tek kere gördüğüm kusursuz mutluluk rüyasında ise sadece unutulmaz bir mavi renk vardır.

Açıkça görüldüğü gibi, mide ya da kalbin işleyişindeki bir bozukluktan kaynaklandığı aşikâr, fizyolojik rüyaları bu sayfaların tamamen dışında tuttum; hafızanın sindirim bozukluğundan doğan ve çoğunlukla ne yaşanmaya ne de rüyada görülmeye layık küçük gündelik sıkıntıların tortusundan ibaret olan karışık ve belirsiz rüyaları daha da dikkatle ayıkladım. Bu tür rüyalar ne yazık ki en sık görülenlerdir, çünkü uyanıklığın dünyasında olduğu gibi uyku dünyasında da altından çok bakır bulunur. Sık sık yoğunluklarıyla bizi şaşırtan, ama uyuyan bir erkeğin ya da kadının arzusunun saptanmasından öteye geçmeyen salt cinsel rüyalara da yer vermedim. Son olarak da, açıklaması kesinleşmemiş, ama her birimize neredeyse değişmez bir biçimde görünen ve bize sadece uyku dünyasının bütün sakinlerinin ortaklaşa yaşadığı duyguları sunan, rüya ülkesinin karayollarına ve parklarına benzetebileceğimiz büyük klasik rüyaları ayıkladım. O güzelim havalanma rüyalarının, yatağında uzanmış yatan kaçağın etrafında kapıların açılıp kapandığı sıkıntılı kovalanma rüyalarının, uykudaki kişinin rezalet çıkmamasına şaşırarak çıplak gezindiği ilginç teşhircilik rüyalarının gerçek anlamı ne olursa olsun, nasıl ki on bin cümlenin ardından söylediği tekbir cümle, söyleyen kişinin gizli ruhu konusunda bizi aydınlatmazsa, bazen çok etkileyici olan bu rüyalar da

uyuyan şahsın kişiliği konusunda bilgi vermez[2] Burada benim için önemli olan, rüya metaline vurulan bireysel kader damgası; rüya gören kişinin aynı psikolojik ya da duyusal unsurları kendine has bir kimyanın kuralları uyarınca birleştirmesiyle, bu unsurlara bir kerelik bir kaderin anlamlarını yüklemesiyle ortaya çıkan benzersiz alaşım. Bir yanda rüyalar var, bir yanda kaderler; ben özellikle kaderin rüyayla ifade edildiği anla ilgileniyorum.

Amacım doğruluğunu garanti edebileceğim bazı metinler sunmak, yeni bir rüya sistemi önermek değil; bunu yapabilecek donanıma kesinlikle sahip değilim. Ancak, bu metinlerin amacına daha iyi hizmet edebilmesi için bu rüyalar dizisini hangi ruh halinde kaleme aldığımı belirtmekte yarar olabilir. Benim görüşüm, (doğal olarak son derece kişisel bir bakış açısı bu), rüya gören kişinin yaşadığı deneyimin şairin deneyimiyle benzerlikler taşıdığıdır; rüya unsurlarının işlenmemiş halini, sonsuz sayıda çoğaltılabilecek simgesel çağrışımlarıyla bir sözlüğün sütunlarında sıralanan bayağı ya da ulvi kafiyelere benzetebiliriz. Şair kelimeleri nasıl bir araya getiriyorsa, uyuyan kişi de imgeleri bir araya getirir; kendine kendinden bahsetmek için bu imgeleri iyi ya da kötü kullanır. Sağır-dilsizler olduğu gibi rüya görmeyen uyurlar da vardır; bazı kişiler kötü, beylik rüyalar ya da kesintili rüya görürler; rüyanın da kekemeleri ve gevezeleri vardır. Kendimi aralarında saymamanın nankörlük olacağı bazı uyurlar ise, tıpkı tesadüfün ara sıra kendilerini de şaşırtan bir mısra bahşettiği değersiz şairler gibi, ara sıra güzel bir rüyayla lütuflandırılırlar. Son olarak, her gece ulvi rüyalar gören dâhi uyurlar da belki vardır. Rüya arşivlerimiz, müzelerimiz olsaydı, kuşkusuz gözleri kapalılar dünyasında da bir Delacroix'nın, bir Leonardo da Vinci 'nin, bir Watteau'nun bulunduğunu saptayabilirdik.

Uyuyan kişinin, rüyaları bir ifade biçimi olarak kullandığını söylemek, rüyanın kaçınılmazlığını fazlasıyla göz ardı etmek olur. Ulvi rüyalar gören kişinin iç dünyası, rüyasında delinmiş tencereler gören cimri ev kadınınmki kadar kesin sınırlarla belirlenmiştir, ancak insanların inip çıktığı Yakub 'un merdiveninde ne kadar yükselirsek, özgürlük ve kaçınılmazlık birbiriyle o kadar iç içe girer ve kader dediğimiz bölünmez bütünü oluşturur. Otuz yıl boyunca kendi rüyalarını heyecanlı ve bilinçli bir merakla inceleyen bir yazar, sonunda uykuda kendi çabaları sayesinde kâbus kuşağından

kurtulduğunu söylemişti bana; kâbuslarının yarım kalması, iyi sonuçlanması, kuşkusuz artık dış zorunlulukları yenebilme gücüne sahip olmasının sonucuydu; bu da zaten kişisel bir kadere sahip olan insanların ayrıcalığıdır.[3] Öte yandan, rüya yeteneği, tıpkı altıncı his gibi, zekânın kıvraklığıyla katiyen alakalı değildir; istisnai bir dehaya sahip bir insan rüyalarında pekâlâ aptal olabilir. Buna karşılık kimi mistik yönelimler, vazgeçişler, keskin bir acının ya da çetin bir yalnızlığın tehlikeli atmosferi, halüsinatif rüyaları teşvik edebilir; günlük hayatın küçük dertlerini dinginlikle karşılamak için çaba gösterildiğinde anlaşılmaz ve bayağı rüyaların oranının azaldığını kendimde gözlemişimdir. Nasıl ki kırk yaşından sonra insanın kendi çehresinden ve kuşkusuz kaderinden de sorumlu olduğu söylenirse, aynı bağlamda orta yaş ve yaşlılıkta da rüyalarından sorumlu olduğu söylenebilir.

Bu kitabı oluşturan rüyaların hepsi bana ait; bana anlatılmış güzel rüyaları anlatıma katmayı kendime yasakladım; hem bir başkasının rüyasını en ince ayrıntısına kadar titiz bir doğrulukla tasvir etmenin imkânsız olduğuna inandığımdan hem de kitaptaki bütün rüyaların aynı kişiden çıkmış olduğunu, bir tek büyük rüyanın farklı cepheleri olduğunu bilmenin, okur açısından ilginç olabileceğini düşündüğüm için. Ancak, önsözler, kitabın ahengini bozabilecek istisnalara yer verebilmek için yazılır. Ben de burada yaşlı bir kadının ilginç kâbusundan söz etmek istiyorum; kadın rüyasında kendini çocukluğunda yaşadığı evde görür, ama ev tersine çevrilmiştir; gündüz hatıralarında sağa doğru açılan kapılar rüyasında sola doğru açılır; merdiven boşluğunun, holdeki duvar saatinin yerleri, gerçek hayattaki yerlerinin tıpatıp aynı, ama tam tersidir. Ancak, burada önemli olan, rüyanın yaşattığı kasvet izlenimi değil, ilginç bir "rüyaya ilişkin rüya" örneği teşkil etmesidir. Ulvi bir İran batıl inancına göre dünyaya gelen her insana karşılık, ancak insanlar aracılığıyla üreyebilen periler soyundan bir yaratık doğar; bunlar bizim ne koruyucu meleklerimiz, ne iblislerimiz, ne kelimenin mistik anlamında ikizlerimizdir; görünmezliğe düşen birer yansımamızdır. Bir bebek beşiğinde ağlıyorsa, görünmez kardeşi saçını çekiyor demektir; kendi kendine gülüyorsa, peri kardeşi ona komik bir şey anlatıyor demektir. Cinsel başarısızlık, insanların ayrıcalığı olan aşka imrenen bu maddesiz yaratıkların kıskançlığıyla açıklanır; onların tuzağına düşmemek için yeni evlilerin önlem olarak daima yanlarında ışık bulundurmaları gerekir. Bir erkek ya da kadın öldüğünde ise, peri soyu

görünmez kardeşinin cesedini almaya gelir ve gökyüzüne gömmek üzere götürür. Su dolu hendeklerine yansıyan suretlerinin, titrek yansımalarıyla sanki suretleri kendilerine yansıyormuş gibi bir esrarengizliğe bürünen şatoların güzelliğini insan hayatına kazandıran bu inana ne zaman aklımdan geçirsem, belki rüyanın elle tutulamayan manzaralarının da bu periler âlemine, yansımalarla serapların, aynayla çölün evrenine ait olduğunu düşünürüm. Harcıâlem rüya tabirleri kitaplarında simgelerin tersiyle açıklanması üzerinde fazla durulmamıştır;

sanki naif rüya tabirlerini icat edenler de bir ayna oyunuyla çarpıtılmış ya da düzeltilmiş bir dünyayı yorumlamaları gerektiğini düşünmüşlerdir. Ayna görüntüleri düzeltir, çarpılır ya da tersini? çevirir; bu üç ihtimal rüyanın üç şekline deıık düşer: gerçekliği ideal parıltısına kavuşturan güzel rüyalar, kendi hayatımızın grotesk olduğu kadar ürkütücü, grotesk olduğu için ürkütücü bir suretini sunan kâbuslar ve tersine çevrilmiş simgeleri, lx»onar-do da Vinci'nin diri diri yakılmamak için kullandığı tersine yazı gibi gizli ve tehlikeli gerçekleri gizlemeye yarayan rüyalar. Her uyur, ebedi bir aynada kendine heyecanlanan, kendini gerçekleştiren bir Narkissos'tur; rüya görmeyen kişinin zihni şüphesiz başkalarının zihninden daha yoksul, daha dar değildir, sadece sihirli ayna boşluğunun bulunmadığı bir oda gibidir.

Rüyayla, özellikle henüz değinmediğimiz bir rüya şekliyle, arzu rüyasıyla bağlantılı, ayna oyunundan çok farklı bir olgu da seraptır. Seraplar doğanın ödünlemesi, bozkırda orman, çölde su yanılsamasını kendi gözünde yaratmaya çalışmasıdır sanki. Hepimiz en çok arzu ya da esasen yaralı bir arzu olan acı dönemlerimizde rüya görürüz. Ve nasıl ki belirli bir yerde serabın görünümü değişmez, aynı mütevazı ve tekdüze inatla eksik olan gölgenin, doğanın susadığı gölün imgesini tekrarlarsa, arzu rüyalarımız da dertlerimiz oranında, onlar kadar basit, az sayıda temanın etrafında döner. Arzu rüyasının gardırobu sayısız kıyafet içerir, ama gece vakti hazırlanan bu maskelerin ardında az sayıda gerçek şahsiyet gizlenir. Tıpkı Yunan tragedyasındaki gibi, sahnede boy gösteren diğer siluetler, Aiskhylos'un sırdaşları, habercileri misali ya siliktirler ya da kaba hatlarıyla çizil[4]
mişlerdir. Aynı şekilde rüya dekorları da, ne kadar görkemli, ne kadar göz alıcı olurlarsa olsunlar, gözümüz açık gezindiğimiz mekânlardan çok daha az çeşitlilik gösterirler. Birçoğumuz dünyanın büyük bölümünü gezmiş, birçok eli sıkmış, birden fazla yatakta yatmış, güzelliğe ilişkin düşüncemizi

çeşitlendiren, zenginleştiren sayısız sanat eseri görmüşüzdür. Ama bu yüzeysel edinimler/ ruhun işleyişinde, içgüdünün içimizde bir kaynak gibi akmaya devam eden donuk ve yavaş yaşayışında pek az şeyi deriştirir; rüyalarımızda çocukluğumuzun man/,aralarım hatırlatan birkaç manzarayı, atalarımızın dua etmiş olabileceği kiliselere benzer birkaç kiliseyi, kaybettiğimiz ya da acımızı d indirmek için ihtiyaç duyduğumuz birkaç insanı görürü/, ısrarla. Uykunun engebesiz evreninde arzularımızın ve korkularımızın peş peşe sıralanan nesneleri mekânın bölümlenmelerine, varlıkla oluşumu karşı karşıya getiren çelişki ilkesine, yüzyılın saat iğneleri tarafından dilimlenmesine tabi değildir; bir rüyanın önsezilerden mi, anılardan mı oluştuğunu sormak da bu yüzden anlamsızdır, çünkü sadece bizim ağırlığımızın büründüğü biçimlerden biri olan zamanın yerçekimi, ruhumuzla aynı maddeden oluşan bu son derece hafif imgeleri etkilemez. Zaman, biz körü körüne, bedenimizin yuvarlanmasıyla dosdoğru ölüme sürüklendiğimiz için vardır. Oysa bizim baş döndürücü bir hızla, geri dönüş umudu olmadan düştüğümüz bu mutlak boşlukta vampirlerimizin ve meleklerimizin imgeleri uçuşur.

Freud'un izleyicileri bu kitabın neredeyse her satırında, simgeler sistemini kullanarak kolaylıkla, belki aşırı kolaylıkla tercüme edebilecekleri imgeler bulacaklardır. Bu metinler kuramlarını doğrularsa itiraz etmem, ancak benim bu metinleri bir araya getirmekteki amacım bu da, tersi de değildi. Freudcıı kuram çocukluk rüyalarına kolaylıkla uygulanır, çünkü bu yaşlarda fizyolojik süreçler ve meraklar çok büyük bir rol oynar; bütün akıl hastalıkları da belki çocuklukta takılıp kalmayı ya da çocukluğa gerilemeyi temsil ettiğinden, hastaların rüyaları kuşkusuz çocuklarmki kadar acımasız kesinlikte itiraflardır. Daha önce, bir istisna dışında çocukluk dönemime ait lirik bir rüya hatırlamadığımı belirtmiştim; buna karşılık yedi - on yaş arasındaki dönemde son derece sıradan bir kâbusu çok sık görürdüm: Rüyamda fazlasıyla geniş ve kapkara bir şömine bacasından aşağı, odaya, kanlar içinde, parçalanmış bir ceset düşerdi. Uyuyan küçük kız mantığım bu olayı, hizmetçilerin benim yanımda sık sık akşam gazetesinde haberlerini okuduktan hırsızların üst kattaki varlığıyla açıklardı, ama aslında muhtemelen bir doğum rüyasıydı; annesinin loğusa yatağında ölmesine, doğumunda forseps kullanımına ilişkin fısıldaşmaları birçok kez duymuş bir kız çocuğunun cinselliğe, daha doğrusu üremeyi' ilişkin meraklarıyla bağlantılıydı.’ Buna karşılık, gündelik hayatın önemsiz ayrıntılarından

oluşan, rahatlıkla ev rüyaları diye adlandırabileceğimiz rüyalarda simge aramak gereksiz olabilir; bir bahçıvan rüyasında el arabası gördüğünde, bunun bazen gerçek bir el arabası olabileceği düşünülebilir. Az önce değindiğim büyük klasik ya da sihirli rüyalarda Freudcu yaklaşım açıklayıcı, ancak doyurucu değil; uçma rüyaları kimi göstergelerin işaret ettiği gibi cinsel olabilir, ama aynı zamanda insanı kuşla özdeşleştiren eski totem rüyaları da olabilir; kovalanma ve teşhircilik rüyalarının toplumdan kaçış isteğini ya da topluma başkaldırıyı temsil etmeleri, aynı zamanda bir bakıma satır arasında cinsel simgeler olmalarını engellemez. Dünyadaki hemen her şey gibi rüyalarla da ilgili olarak en iyi açıklamalar bile, sonsuza kadar yayılabi-len iç içe geçmiş halkalar gibi açıkladıkları nesnenin etrafında yer alırlar; merkezlerindeki nesneye ne kadar yaklaşırlarsa yaklaşsınlar kendisine dokunmazlar. Freudcu varsayım rüyaların esrarına ilişkin doyurucu bir denklem sunar; okültistlerin kuramları ve firavunların kâhinleri de farklı yollardan aynı sonuca ulaşırdı. Adlandırmalar farklı olmakla birlikte terazinin tarttığı ağırlık değişmez. Zihinsel sorunlar kuşkusuz sonsuzdur ve rüya sorunu da muhtemelen sonsuz sayıda çözüm içerir.

Seçtiğimiz kuram hangisi olursa olsun, uyuyan kişinin geleceğini haber vermese bile şimdisini ve geçmişini açığa çıkaran bir imgeler sisteminin önemi belirlenir sonuçta; zaten geleceği haber verme ihtimali de bu şimdiyi ve bu geçmişi ifşa ettiği oranda mevcuttur. Rüya uzmanlan her çağda, boynuz kapısından çıkmış rüyalarla fildişi kapısından çıkmış rüyalar arasında bir ayrım yapmışlardır; pek bir anlam ifade etmeyen gereksiz ve sarsak rüyalarla bir anlamı olan çarpıcı rüyalar arasında yaptıklan ayrım, tesadüflerin ya da kaderin insanı mecbur ettiği eylemlerle insanın özünden kaynaklanan ve kendi kaderinin çizgisini oluşturan eylemler arasındaki ayrımdır. Bu lirik ya da ha-liisinatif rüyaların ayırıcı özelliği nedir diye sorulursa, öncelikle renk yoğunluğundan, esrarengiz bir törensellik ve genleşme izleniminden söz etmem gerekir; korku ve biraz da vecd içeren bu izlenimi en iyi anlatan kelime huşudur. Sonra da, bu tür rüyaların değişmezliğinin altını çizmek isterim; rüyalarımızın çoğu uyandığımızda tutarsız birkaç ayrıntının öne çıktığı bir bezginlik buğusunda silinir giderken halüsinatif rüyalar gecenin duru havasında açıkça ortaya çıkar. Diğer rüyalar kadar sebepsiz ve çoğu kez onlar kadar sonuçsuz olmakla birlikte, diğer rüyalarda bulunmayan sıkı bir tutarlılık onları farklı kılar. Bu

rüyalarda herhangi bir şeyin değiştirilmesi ya da atılması, anlatıda ya bir gedik oluşturur ya da yama izi bırakır. Hiç değişmemek üzere saptanmış ve sabitleştirilmiş olan bu rüyalar, tıpkı hayatımızın telaşlı, sıradan dış olaylarla nadiren çakışan ve kuşkusuz Tanrı'ya giderken yanımızda götüreceğimiz birkaç büyük patetik hatıramız gibi, yıllar geçse de aynı abidevi kıpırtısızlığı korurlar. Hayatımı düşündüğümde deniz kenarında birkaç gezinti, ayna karşısında çıplak bir kız çocuğu, bir otel koridorunda kötü müzik dalgaları, bir yatak, hızıyla manzarayı bulanıklaştıran birkaç tren, şafak vakti Venedik, yağmurda Amsterdam, güneş batarken Konstantinopolis, Varenne Sokağı'nın leylakları, bir hastanenin koridorlarında dolaşan kürk pelerinli bir hasta, bir tiyatronun kırmızı locası, mor ışıkta durduğu için yüzü mosmor kesilen genç bir kadın, Yunanistan'ın kavruk tepeleri, Salzbourg kırlarında bir nergis tarlası, Kuzey kentlerinde, hüznümü hubu-batçı ve boya dükkânlarının vitrinleri önünde dolaştırdığım birkaç kasvetli sokak, kasım göğünün altında Versailles'm havuzu, kıpkırmızı karpuzları çiğneyen develerle dolu bir ahır, bir metro durağında bir ayrılık, dağlalesi tutan bir el, sevilen damarlarda akan kanın tatlı sesi gelir aklıma; hatıralarım dediğim şey bu birkaç şimşek çakışıdır. Bu gerçek kırıntıları, rüyalarımda gördüğüm görüntülerin sihirli yoğunluğuna sahiptir; buna karşılık rüyalarımdaki bazı görüntüler de yaşanmış olayların ağırlığına sahiptir. İki türdeki olayları birbirine karıştırmamı sadece mantığım engeller, ama aynı mantık, bir yandan da iki türü bağdaştırmamı, her iki türden olayları da kuşkusuz tek gerçeklik olan bir çerçeveye oturtmamı öğütler belki.

Kısalıklarıyla ayırt edilebilecek, bu karmaşık diziye de zaten kısalıkları nedeniyle dahil ettiğim, duru tonlar halinde sunacağım, artık eskimiş birkaç rüyanın dışında kalan rüyalar dizisinin tamamı yirmi sekiz-otuz üç yaşlar arasında görülmüştür. Hepsi birkaç ortak duygunun, birkaç ortak işaretin etrafında yoğunlaşırlar. Bu rüyaları bir kadife gibi sarmalayan sessizlikten çıkarmaya bir dostun* tavsiyesi üzerine, rüya denen anlaşılmaz olguya yeni tanıklıklar getirme arzusuyla karar verdim. Başkalarının benim iç dünyamdan düşmüş bu göktaşlarıyla, elbette sadece bir müzenin camekânında sergilenen, sınıflandırılmış mineral örnekleri olarak ilgileneceklerini ve gizli tılsım sıcaklıklarını sadece benim algılamaya devam edeceğimi düşünerek teselli buluyorum. Herkes gibi ben de günün birinde özel anılarımı kitap haline getirmeyi sık sık düşündüm; yetkin

zihinler için son derece aşikâr kaygılar, ancak son derece sağlam ya da belki sert bir ruhun yalana yer vermeden gerçekleştirebileceği bu projeye girişmemi peşinen engelliyor. Bu kitapta yer alan anlatıların yayımlanması bu kadar büyük sakıncalar içermiyor; rüya âlemime ait bu birkaç anıyı kitaplaştırma iznini kendi kendime bu sayede verdim.

M.Y.

RÜYA VE KADER

Katedraldeki Görüntüler

Bir kilisenin transeptinde ayaktayım. Hangi kilise? Gri moloz taşmdan gotik bir katedral, belki Chartres, Lozan ya da Can-terburv; heykelsiz, kuşlarla meleklerin uçuşmadığı, gümüşün kırını, altının kızarıklığını taşıyan çalı çırpılarla bezenmemiş, kat kat dökülen duvar halılarının dalgalanmadığı, Viyana'daki Stephansdom'un bastırılmış tumturaklılığından da, VVestmins-ter Katedrali'ni Lethe Irmağı üzerine kurulu bir hangara dönüştüren saf fildişi gibi cilalanmış mermerden oyulmuş cesetlerin kasvetinden de eser taşımayan, yüksek bir taş ormanı. Çıplak bir katedral. Siyah beyaz damalı yer karolarının üzerinde, müminlerin dualarını bitirip Tanrı'yla vedalaşırken yerlerinden biraz aceleyle kalktıklarını gösterecek şekilde çarpık duran iskemleler. Şu anda herhangi bir ayinin yapılmadığı, müziksiz, tütsüsüz, mumsuz, ama aynı zamanda boğucu karanlıkların da olmadığı bir katedral; taşlardan sızarmış gibi görünen ve perspektifte ilerledikçe usulca koyulaşan aydınlık bir gölgeyle sarmalanmış bir katedral. Bu katedraldeki tek ziyaretçi olup olmadığımı bilmiyorum; gölgelerin arasından yükselen dua mırıltıları, öpüşmeler varsa da ben fark etmiyorum. Boş görünen, gün batımında bir katedral. Bulutlu bir günde bir katedral.

Yaşlı bir kadm yaklaşıyor yanıma: teşrifatçı kadın. Aynı zamanda Amerikalı bir kadın bu, hayatın yıprattığı, soldurduğu yaşlı bir Amerikalı; Belçika'da bir otelde veremli kocası ve frengili oğluyla birlikte tanıştığım, düşeslerin hayatı ve tavırlarıyla ilgili gevezeliklerinin sıkıcılığı yüzünden ve acınacak durumdaki insanlardan hoşlanmamak insanı üzdüğü için genellikle kaçın-d iğim, Mrs. Knife adında bir kadın. Burada kocasıyla oğlundan uzakta ve konuşmuyor. Dokunaklı olacak kadar gülünç sadece; şu anda muhtemelen ruhunun en iyi yanını temsil ediyor. Sol gözü siyah bir bantla kapatılmış,

kör olma tehlikesi var çünkü; sağ gözü de kıpkırmızı, sanki artık ancak ağlamaya yarıyormuş gibi. Benim tesadüfen önünde durduğum dua iskemlesine yaklaşıyor, iskemlenin sırtına iri bir evrak çantasının yaslanmış olduğunu görüyorum. Gravür satanların koleksiyonlarını yerleştirdikleri ve müşteriye göstermek üzere mutat Beethoven portrelerini, garsoniyerlerin duvarlarını süsleyecek yarı çıplak, ince genç kadınları, hep fazlasıyla mavi deniz manzaralarını içinden tek tek çıkardıkları siyah deri çantalara benziyor daha çok. Kadersiz bir Parça'ya benzeyen Amerikalı kadm aceleyle çantanın ipini çözüyor ve içindeki resimleri anlayamadığım bir yöntemle tek tek gözlerimin önünden geçiriyor. Alttaki resim, zamanı geldiğinde yüzeye çıkıp kendiliğinden öncekinin üstüne çıkıyor sanki, bir karışıklık, bir kesinti olmadan, dia gösterisinde ekranı kaplayan geniş görüntüler gibi; ansızın loş katedrale kırlar, odalar, gökler dahil oluyor adeta. Bunlar resmedilmiş manzaralardan çok sabitleştirilmiş manzaralar, içlerinde hava var, ama hareket etmiyor. Sanki tatlı bir büyü değişmelerini engelliyor. Bu sihirli resimleri sevmiş olduğum adamın yapmış olduğunu ve herhangi bir nedenden ötürü bir zamanlar onları buraya bırakmış olduğunu kesinlikle biliyorum. Hatta bu resimleri sadece benim için yaptığını sanıyorum; bana verilmek üzere değil kuşkusuz, sevmek için yaratılmış olduğumuz şeyler üzerinde daimi kullanım hakkımız olduğu ve hatta bu soyut varlıklar kaybetmeyeceğimiz tek varlıklarımız olduğu için. Günün birinde bu kiliseye gireceğim, bu iskemlenin üzerinde bu çantanın duracağı ve pek az tanıdığım Mrs. Knife adlı bir kadının, dünyada en sevdiğim ellerin yeryüzü kadar, gökyüzü kadar büyük görüntüleri sabitlediği bu yağlıboyaları bana göstereceği öteden beri belliydi.

Bir merdiven var ilk olarak. Beyaz mermerden, parmaklıklı, sade bir merdiven, eğimli bir çayırın ortasında duruyor öylece Ama çayır yeşil değil, eflatun, daha doğrusu mor, çünkü sonbahar çiğdemleri çayırı istila etmiş, otlann yerini almış. Merdiven hiçbir yere ulaşmıyor görünüşe bakılırsa; belki bir parkın iki ta-raçasmı birbirine bağlıyor. Alt basamaklar sık eflatun çiçeklerin arasına saklanmış; bayırın üst kısmı gökyüzünü gizliyor, ama muhtemelen gün sona ermekte, gün batımının gözlerini kapamak üzere olduğu an. Biraz çarpık, biraz aşınmış olan basamakların üstü küf gibi bir şeyle kaplanmış, tarifi mümkün olmayan, sarıyla gri arasında karar kılamamış, sadece yağmura ve bazen güneşe maruz kalmış mermerde ve can çekişmekte olan hastaların solgun yüzlerinde görülen bir beyazlıktaki

taşın derinliklerinde yılankavi damarlar seçiliyor. Saplarının üstünde yükselen çiçeklerin her biri, kalabalığın içinde seçilebilen, sevilen birer kadın misali, onu benzerlerinden ayıran farklı bir fiziksel görünümde, ama kesintisiz tek bir örtü oluşturuyorlar, eskimiş bir kumaş gibi yumuşak, eflatun kadifeden devasa bir biye. Ama asıl ifade edemeyeceğim şey, bu manzaranın sessiz yumuşaklığı, hüzünle huzur arasındaki uzlaşması, artık umut olmaktan çıkmış, tevekküllü bir bekleyişin her tarafa yayılmış duygusu. Yeryüzünün bütün güzel, huzurlu görünümleri gibi, kıpırtısız-lığın trajik bir gerilimin sonucu olduğu ve sonunda bu gerilimle parçalanacağı izlenimi uyandırıyor. Hiçbir olayın olmadığı'bu parkı böylesine dokunaklı kılan da belki bu, belki günün sona ermekte olduğu hissi, belki de sadece sonbaharda açan bu çiçeklerin varlığı.

İkinci resim, cilalı koyu meşe doğramalar fonu üzerinde öne çıkan vişneçürüğü elbiseli, genç bir kadının resmi. Açık bir pencerenin ardındaymışçasına sadece gövdesinin üst kısmını görüyoruz. Hafifçe şişkin zayıflığı Flaman primitiflerinin Ma-donnalarını çağrıştırıyor; atı andıran tatlı çehresinde iri kara gözleri birer delik gibi, kara gözyaşları dökmüşçesine mor halkalarla çevrili; koyu renk seyrek saçları tepesinde önü kabartılarak toplanmış; matara biçimindeki göğsü, çırılçıplak vücudu neredeyse Siena toprağı renginde olan bir bebeği emziriyor. Tevekkülün ötesinde bir sabırla dümdüz önüne bakıyor; ruhunun en derin köşesinde belli belirsiz, ürkek bir hüzün varsa da, en başta kendisinin bundan haberi yok; iri kemikli elleri de gözleri kadar sakin.

Ardından kuş bakışı resmedilmiş dümdüz uzanan çayırlar geliyor; yeni çıkan otların tatlı renginde, uçsuz bucaksız, açık yeşil bir çayır; yeryüzünün derisini delip çıkan bu milyonlarca çekingen filiz, yeni doğmuş bebeklerin henüz tam kapanmamış kafatasının üzerindeki tüyler kadar yumuşak. Hava öylesine duru ki, yukarıdan otların büyüyüşü görülebiliyor ve aynı şekilde dupduru sessizlikte bu büyümenin sesi duyuluyor. Çok yüksekten görünen bu geniş yeşil arazi bana kimi yarış pistlerinin uçuk tonunu, Güney'in kavruk tepelerinin, mart ayında, kendilerinin de bir ilkbaharı olduğunu kanıtlamaya çalışırken büründükleri keskin solgunluğu hatırlatıyor.

Sonra boşluğun ortasında ayakta duran, ayakları boşluğa basan bir kadın geliyor. Çehresini beyaz bir yuvarlak olarak görüyorum sadece. Dökümlü

giysisinin göz alıcı, tok mavisi lacivert gökyüzü fonunda cıvıl cıvıl. Havada canavara, kumaşa, kuşa benzeyen altın yaldızlı koyu renk bulutlar asılı. Bulutların üstünde, bu garip zodyak tanrıçasının ayaklarının dibine iki kanatlı yaratık diz çökmüş; kaskatı duruşlarıyla, kıvrım kıvrım bükülüp arkalarında uzanan çetrefilli, zengin giysileriyle, melekten çok Uzak Doğu'nun perilerini hatırlatıyorlar; bedenleri ve saçları da yırtılmış ipeklileri, bulutları, güneş hayvanlarını, gökyüzünün derinliklerinde yaşayan denizanalarım çağrıştırıyor.

Son olarak bir vitray görünüyor. Bu son resim dua iskemlesinin arkalığına dayalı değil çünkü; garip biçimde çantanın üstünde, havada, transept duvarlarında çoğunlukla bir gül pencerenin olduğu yerde duruyor. Kış mevsiminde yapraklarını dökmüş bir İşay ağacının kökleri ve dallan, simetrik eğrilerle bu mavi gülün çerçevesini oluşturan çemberi çiziyorlar. Ağacın gövdesi, dalları, derinlere inen kökleri Prusya mavisi, çok rüzgârlı günlerde Atlas Okyanusu'ndaki dalgaların, insanların kan ve tuzla dolu damarlarının siyaha çalan mavisi. Kökler ve dallar gökyüzünde yüzüyor, gökyüzünü içiyor, gökyüzünü özsulanna dönüştürüyorlar. Ve bu sıvı safir gökte, yılın en uzun gecelerinde Sirius'un mavi feneri gibi, yakıcı soğuklukta ışınlar kıpraşıyor.

Mrs. Knife çantanın iplerini bağlamak üzere yaklaştığı anda kurutma kâğıtlarının arasından bir deste mektup düşüp yere

saçılıyor; dünyanın dört bir yanından rengârenk pullar tayyar», kimi boş, kiminin özensizce açılmış kenarlarından mektupları tekrar içlerine yerleştirilmiş bir deste zarf. Bütün bu zarfların üstünde hep aynı isim, hep aynı adres var. Bu ismi oluşturan heceleri hatırlamıyorum; uyandığımda bir şeyi unutmuş olduğum hissi taşımadığım için, muhtemelen rüyamda da ismi okumamı* şırn. Ama esrarengiz biçimde, bu ismin sevmiş olduğum adamın ismi, hayatta taşımadığı, o güne kadar bilmediğim gerçek ismi olduğunu biliyorum. Bu ismi öğrenmek, telaffuzu yasak dört sesli harfi bilmenin bir anda Tanrı katında üstünlük sağladığı hahamın mutluluğundan, güveninden daha katıksız, sihirli bir mutlulukla, güvenle dolduruyor içimi.

"Ah," diyorum, "nihayet gerçek adım öğrendim senin..,"

Ve kendi sevinç çığlığım beni haz içinde uyandırıyor.

Lanetli Göl

Bu kâbus çocukluğumun gecelerinden kalma; kötü rüyalarım arasında en eski, en bunaltıcı, en Kuzeyli olan. Neredeyse yusyuvarlak bir leğen biçiminde, ortasında kurşuni renkte küçük bir göl bulunan basit bir çayır. Islak otların arasından yabani yulaf, yabani kereviz, her çeşit yabani ve zararlı ot fışkırıyor; eğimli arazide birkaç cılız, çarpık ağaç. Batıdan bir rüzgâr, Kuzey ülkelerinin yağmur getiren yumuşak, nemli, hafif tuzlu rüzgârı alçaktan, toprağın hemen üstünden eserek otları hazin hazin titretiyor, gri sırtlarını açığa çıkarıyor. Kuşlan uzak tutmak için meyve ağaçlarının çatalına yerleştirilen madeni çarkların gözü yoran ışıltılarına benzer, kirli beyaz yansımalar gölü katediyor. Donuk, basık gökyüzü sanki kıpırtısız duman kümelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş. Gri otların arasında sadece yabani gelincikler, dev kırmızı kadehler patlıyor yer yer; bu soluk araziyi kan sıçratırcasma alevlendiriyor. Özsuları uyku ve ölüm olan bu çiçekler, dibine çökmüş bir büyüyle ebediyen zehirlenmiş gibi görünen bu kül rengi göl, benim için gündüz vakti güneşin altında onlarca kez gezindiğim birçok manzaradan daha tanıdık; bu rüyayı nadiren, uzun aralıklarla görmüş olmama rağmen, benim gözümde mezarlıklardan daha tedirgin edici ıssızlıktaki bu mekânı görmediğim pek az gece varmış hissini taşıyorum. Tatsız deniz rüzgârıyla hareket eden otların çocukluğumda Flandre tepelerinde, Lille'le deniz arasında sık sık görmüş olmam gereken, sonra da muhtemelen rüyama giren bu tekdüze titreyişini birkaç yıl önce Zeeland'da, Middelburg yakınlarındaki kırlarda gördüm. O küçük, uğursuz gölü ise uyanıkken gördüğüm olmadı henüz; gördüğümde o gölün varlığını intihara davet olarak yorumlayacağımı biliyorum.

Bu rüyanın daha gelişmiş çeşitlemelerinde herhangi bir insan yer almıyor, ama bilmece çizimlerindeki gibi yer yer serpiştirilmiş tanıdık birkaç nesne görülüyor. Kaygan otların araşma gizlenmiş bir çift partal ayakkabı, bir zamanlar çoban kızlarının akşam inek sağarken kullandığı çatlak bir bakır kova, üstünde yürüdükçe çıtır çıtır parçalanan tezekler, üzerine oturduğumda ağırlığımla çöken çürük bir tabure; biraz tatsız şekilde komik olan bu olay beni rüyadan uzaklaştırıyor. Ve en sonunda, rüyanın kâbusa dönüştüğü daha trajik finalde, altına oturduğum ağacın çatalına pençelerini geçirmiş, kirli kızıl, dev gibi bir kedi. Tanıyorum onu; bahçıvanın kedisi bu, yavruları çalınıp gölde boğulduktan sonra yabanileşen, ağabeyimin vurup

öldürmek zorunda kaldığı kedi. Silah sesi duyulmuyor; mermi bir kez daha o iri, tüylü bedene saplanıyor; o korkunç fosforlu gözler kararıp sönüyor; yakın zamanda yavrulamış olduğundan karnı hâlâ şiş olan beden itici, tok bir sesle yere düşüyor, büzülüyor ve nihayet otların altında gözden kayboluyor. Dizime gelen yonca yapraklan ölü hayvanın üzerine kapanıyor ve sonra hafif hafif sallanan iri bir eğreltinin üstünde uzun ve yapışkan bir kan lekesi görünüyor sadece.

Karlar Altındaki Yol

Ucu bucağı yokmuş gibi görünen bir kar ovasında, bütün bu beyazlığı dökmüş gri gökyüzünün altında yol alıyorum. Havada hiçbir esinti yok. Rüyanın başında üşüme, yorgunluk, sığınacak yeri olmayan açıklıkta tecrit edilmiş olma tehlikesi gibi duyguların hiçbiri yer almıyor; kışın yapılan uzun yürüyüşlerin coşkulu çabasını, kanın açıkça işitilen ezgisini, tenin adeta sivri camlarla kesilişini hatırlatan hiçbir şey yok. Her adımda yumuşak kar yığınından ayak tabanlarını kaldırabilmek için verilen, kâbuslara özgü yorucu mücadeleyi hatırlatan bir şeyde yok. Bastıkça çatlayıp çıtırdayan sert ve sıkışık kardan bir zemin üzerinde kolaylıkla ilerliyorum; yalnızlığım endişeli, uçsuz bucaksız alan düşmanca değil. Bunca sükûnet, bunca sessizlik bizim kötü adlandırmamızla ölü doğa dediğimiz İngilizce terimi çağrıştırıyor: *still-life,* yani dinlenme halindeki hayat. Bu rüyanın ancak son notalarında fiziksel bir üşümenin ürpertisi girecek içime, ama prelüdün tamamı kusursuz bir sükûnetle dolu.

Kalın karın huzurlu kıvrımları dört bir yana yayılıyor, daha dünkü hendekleri, çitleri, tarlaların inişli çıkışlı zemininin tamamını örtüyor. Yolda göz alabildiğine uzayan iki derin tekerlek izi beyaz tabakanın altında kendini belli ediyor sanki; bunca beyazlıkta, dalgasız denizde neredeyse silinmiş bir dümen suyu kadar zor seçilen, karın üzerine yatırılmış bu uzun, kıvrımlı şeridin iki kenarında hafif kabartılı bayırlar. Ufukta, gökyüzünün toprağa dayandığı yerde gri gökyüzü siyah bir gök oluyor.

Yolun bir kıvrımında, uzaktan bana doğru ilerleyen azametli, kibar bir gezgin görüyorum; ayağında kırmızı çizmeler var; uzun, sakin adımlarla ilerliyor. İki kırmızı değneğin üstüne oturmuş beyaz bir kar topuna, hatta çiy damlasına benziyor. Bir flamingo bu ya da leylek; İslam'ın, Noel'in kuşu, Kuzey semalarında yeni doğmuş bebekleri taşıyan, Doğu'da mezar

kubbelerine tüneyen kuş. Yanımdan geçerken zarif bir edayla ayağını uzatıp elimi sıkıyor.

Birkaç adım sonra, yolun bir başka kıvrımında başka bir kuşa rastlıyorum. Ölü, daha doğrusu soğuktan donmuş bir şahin; karda yatan cam gözlü bir hayvan. Onu şefkatle kucaklayıp kanımla ısıtmak umuduyla göğsüme bastırıyorum; gerçekten az sonra mağrur kuş canlanıyor, kıpırdıyor ve sonra gelip omzuma tünüyor.

Hiçbir şeyin bozamayacağı bir yakınlık, hiç bitmeyecek bir dostluk, bütün şüphelerden ve korkulardan arınmış, ayrılığa bile dayanabilen bir güven hissediyorum; sevgili avcı kuşumun sonunda mutlaka boynumun dibine tüneyeceğinden eminim sanki. Ama karşıma tekrar bir yol kıvrımı çıkıyor; karlara gömülmüş küçük bir çiftliğin önünden geçiyoruz; tek katlı, mütevazı, küçücük bir ev; yelkenli tekneler gibi çepeçevre tel örgüyle çevrilmiş kümesteki tek hayvanlar kuşlar. Yüzümü elastiki tel görgüye yasladığımda kümesin dayandığı eski duvardaki girinti çıkıntıların, sanki yuva yapma mevsimiymiş gibi oraya yuva yapmış yüzlerce kuş için tünek işlevi gördüğünü fark ediyorum. Yanı başlarındaki karlardan habersiz gibi görünen akşamsefala-rıyla, çarkıfeleklerle bezenmiş duvarın yuvarlak girintilerinden başlarını çıkaran, gözleri fıldır fıldır baştankaralar, şakrak kuşları, saka kuşları, gece vakti Korinthos Kanalı'nı geçerken dinamitle açılmış deliklerin içine tünemiş binlerce şahinin başlarını çıkarıp çıplak taştan iki duvara yansıyan gemi ışıklarını ipnotize edilmiş bakışlarıyla izlemesini hatırlatıyor. Tel örgüyü nasıl geçebildiğim anlayamadan, ansızın şahinimi öbür tarafta, savunmasız kuşların yuvalarının ortasında görüyorum. Bir masumlar katliamı olacağım sanıyorum önce, ama hiçbir şey olmuyor; kanatlı avcı, saka kuşlarının, baştankaraların arasında barış içinde yaşarmış gibi görünüyor. Ötücü kuşların kaderi konusunda içim rahatlayarak yoluma devam ediyorum; şahinimden ayrıldığıma üzülmeyi unutuyorum.

Üçüncü aşama, karın ortasına kazılmış bir çukur; çukurun etrafına dizili, yerde yanan mumlar iyice küçülmüş. Yol bu çukura varıyor. Çukurun ötesinde, bu yumuşacık beyaz mezar kazılırken atılan karların oluşturduğu kalın bir kar duvarından başka bir şey yok. Çok derin olmasına rağmen çukurun içine kolaylıkla inip yatıyorum; uykum var çünkü. Ama tam olarak

ölçemediğim uzun bir sürenin sonunda üşüyorum. Bu buz yatağından kalkıp aynı yoldan geri dönmemin daha iyi olacağım anlıyorum; çünkü kar duvarı mezarın öte yanına geçmemi engelliyor. Daha birkaç adım atmışken, az önce ayrılmış olduğuOl şahin gelip omzuma tünüyor; bu diriliş yaratığının eşliğinde dönüş yolunda ilerliyorum.

Koparılmış Kalpler

Bir mutfak, pencerenin önünde bir lavabo, mavi beyaz kareli muşambayla örtülü bir masa. Masanın üstünde ayıklanmış tavuk sakatatına benzer kırmızı, kaygan nesnelerle ağzına kadar dolu hasır bir sepet; ellerimi sepetin içine daldırmak zorundayım. Bunların kalp olduğunu biliyorum; uçlarından kopuk damar parçalan sarkan insan kalpleri hepsi. Ama bu kalplerin hangi insanlara ait olduğunu bilmiyorum. Tıpkı bir saatçi dükkânının duvarlarına asılı saatler gibi dayanılmaz bir gürültüyle atıyorlar hâlâ; bütün mutfak hizmetçinin çalar saatini bastıran karmakarışık tik taklarıyla çınlıyor. Üst üste yığıldıktan sepetin içinde, boğulan balıklar gibi korkunç sıçramalarla genişleyip bükülüyorlar. Onları bir şekilde susturmak gerektiğini düşünüyorum; yoksa holdeki zili, Noel ağacını getirecek Galeries Lafayet-te görevlilerinin ayak seslerini duyamayacağım; sepetin üstünü beş-altı ıslak bezle örtüyorum, ama yararı olmuyor; sepet yüan dolu bir küfe gibi kımıldamaya devam ediyor. Sonunda, devam ederse çığlık atmaktan kendimi alamayacağım bu gürültüden kurtulmak için sepeti dolduran kaygan kalpleri aşağıda, servis merdiveninin kapısıyla garaj çukurunun arasında bekleyen, esmer boynuna mavi bir mendilin solgun, yırtık pırtık hayaletini dolamış, yüzü güneş yanığı genç bir dilencinin deniz kabuğunu andıran bitişik avuçlarına pencereden dikkatle döküyorum.

Vadideki Ceset

Hapisteyim; dev bir kayalığın tepesinde, beceriksiz işçilerin pürtüklü granitte kazma ve çekiç izleri bırakarak oyduğu bir hapishanedeyim. Zindandaki tek ışık kaynağı dik açılarla birbirini keserek iri haçlar oluşturan demir parmaklıklarla kapanmış bir delik; delikten görünen mavi, boş gökyüzünde bir kuş bile yok; güneş görünmüyor; bu karanlık hücreye ışık girmiyor, ama güneşli yaz öğle sonrasının sakin, adeta dinlenmiş maviliği katı parmaklıkların ardında bütün kıpırtısızlığıyla parlıyor. Zindanda boş bir testiyle hücremin karşı köşesini aydınlatan sarı bir saman yığınından başka

şey yok. Çok esmer tenli iki küçük çıplak çocuk saman yığınının üstünde oynuyor, samanları çıtırdatarak yavaşça yuvarlanıyorlar. Üzerlerinde belki zincirlerinin son halkası olan iri bir bilezik var sadece; en güzel tunçlardan daha parlak ve daha koyu renkli küçük, yuvarlak bedenlerinin üstünde terler pırıldıyor; üzgün değiller; benim varlığımdan habersiz görünüyorlar; tıpkı aynı batından doğmuş iki yavru köpek gibi birbirlerini ısırıp yalıyor, arkadaşça dövüşüyorlar.

Hava deliğinin önünde ayakta duruyorum; ellerim parmaklıklara yapışmış. Parmak ucunda yükseldiğimde vadinin karşı tarafındaki yüksek kayalıkların mavi gökyüzü fonunda taşa dönüşmüş uzun alevler gibi beliren sivri, kızıl zirvelerini görebiliyorum. Kayalık hapishanemin oyulduğu dağ, sımsıkı kapalı yuvarlak bir dağ silsilesinin parçası gibi görünüyor; halkanın ortasındaki dar ve derin çukur, büyük binalarda mutfak ve hizmetçi odası pencerelerinin açıldığı havasız avlulardan daha geniş değil. Aslan yelesi gibi alev renginde, kavrulmuş, aşınmış kayalar, üstü açık bir hapishaneye benzeyen bu çukurun dibine kadar dimdik iniyor; dik ve düz yüzeylerinde tek bir çatlak, tek bir mağara ağzı yok. Başımı dikkatle parmaklıkların arasından geçirdiğimde, ta aşağıda, kayalarla kaplı zemini görüyorum. Ölüm mahkûmu Yunanlı mahpusların bu çukura yığıldığını biliyorum; düzlükte daha rahat katledebilmek için az önce götürdüler onları; aşağıda sadece biri kalmış; zaten ölmek üzere olduğundan öldürmeye tenezzül etmedikleri bir yaralı. Genç adam pas rengi taştan, derin kafesinin dibinde tırmanarak gidip geliyor; kayalardaki yansımalardan, başına gelen felaket yüzünden kör olmuşçasına, pürtüklü duvarları eliyle yokluyor, dört bir yanında yükselen baş döndürücü yükseklikteki kaya kütlesine başını çarpıyor. Arada bir kayalığın üzerinde iki-üç mızrak boyu yüksekliğe çıkmayı güçbela başarıyor, sonra düşüyor; her defasında yaralarına yeni bir bere daha ekleniyor. Hücremin parmaklıklarını kanırta kanırta yuvalarından oynatmayı başarıyorum; açık bir ağızdan koparılmış kara, paslı dev dişler gibi elimde kalıyorlar. Ama nafile eğiliyorum dışarı; delik bütün bedenimi sığdıramayacağım kadar dar.

Bu sırada düz göğsünün kaslarını ortaya çıkaran uzun sarı bir elbise giymiş, kaskatı, kupkuru, uzun boylu bir kadın hücreme giriyor; gardiyanım olsa gerek. İşaretle onu izlememi buyuruyor; varlığını fark etmediğim bir kapının önünde buluyorum kendimi. Bana verdiği anahtarı kilidin içinde

sessizce çeviriyorum; mazgala benzer küçük sivri kayalarla çevrelenmiş, birkaç arış genişliğinde küçük bir terasa çıkıyoruz. Kadın göçmüş kayaların arasından kıvrılarak vadinin dibine inen, basamakları kullanılmaktan neredeyse tamamen aşınmış dar bir merdiveni işaret ediyor. Alçak kapı arkamdan kapanıyor; yüzyıllardır kırmızı karıncalar dışında kimse tarafından kullanılmamış gibi görünen merdiven iskeletinden aşağı tek başıma inmeye koyuluyorum. Aslında basamak değil de üst üste konmuş taş kütleleri olan basamaklar o kadar yüksek, o kadar kaygan ki, inmek için zorlu bir çaba göstermem gerekiyor; dev karıncalardan iğrendiğimden, üzerlerine basmaktan kaçınarak çıplak ayağımı dikkatle yerleştiriyorum. Etrafımdaki boşluk katı bir yüzeye o kadar benziyor ki, başım dönmüyor; sadece kayanın devamı gibi görünen kaygan zemine topuğumu basmak gibi tehlikeli bir arzu hissediyorum. Aşağı indikçe tepemdeki gökyüzü parıltısını yitiriyor yavaş yavaş; giderek solup sonunda karanlığa gömülüyor. Siyahla lacivert, güneşle yıldızlar arasındaki görkemli mütareke anındayız. Gün ışığının kalan kırıntıları, tıpkı kuraklık zamanı bir koyağın çukurundaki küçük bir su birikintisi gibi vadinin dibinde toplanmış. Bu dağların ardında bir yerlerde güneşin battığını tahmin ediyorum, ama batının ne tarafta olduğunu bilmiyorum. Vadinin içindeki sessizlik olağanüstü, insanlık dışı, neredeyse boğucu; havayı serinletecek hiçbir esinti yok; kayalık duvarlar rüzgârın ipeksi sesini geçirmiyor. Diğerlerinden daha sarp olan son basamakta, oturarak kalça ve avuçlarımın yardımıyla aşağıya doğru kendimi kaydırmak zorunda kalıyorum. Zemine ulaştığımda genç askerin ölmüş olduğunu görüyorum.

Daha yeni ölmüş, bedeni henüz ceset katüığında değil; kırık kollarıyla bacakları hâlâ canlıymış gibi yumuşak. Derin çatlaklarla çizik çizik, düz bir kayanın üzerine uzanmış; miğferinin ağırlığıyla aşağı sarkmış başı neredeyse yere değiyor. Cilalı metalden miğferinin içinde koyu renk bir yosunu andıran siyah buklelerinin arasında, çehresinde kapalı gözkapaklannın altındaki çukur morlukları ve tunç miğfer çeneliğinin ölüyken bile kapalı tuttuğu, hafifçe şişkin, güzel dudaklarını görüyorum sadece. Bedeni çırılçıplak; içindeki hava boşalmış, büzüşmüş ciğerleriyle basıncına artık karşılık veremediği mavi gökyüzünün devasa kütlesi altında ezilmiş göğsü çukurlaşmış; cinsel organı uyuyan bir çocuk masumiyetiyle bacaklarının arasında duruyor; birbirine sıkıca yapışmış bacakları devrilmiş sütunlar kadar heybetli; tırnakları morarmaya başlayan tek ayağından bir

sandalet sallanıyor. Çıplak kolları taştan yatağının kenarlarına doğru açılmış; tozların üstüne anlaşılmaz bir işaret çizermiş gibi görünen uyuşmuş parmakları yere değiyor. Sol bacağındaki açık bir yaradan akan kanı, vadiden aşağı inip karanlığa karışıyor; bütün bedeni zor seçilen beyaz damarlarla çizik çizik, küçük, mor, eflatun berelerle kaplı. Daha yakından baktığımda bere zannettiğim şeylerin cesede yapışmış gece kelebekleri olduğunu görüyorum; uzun sivrisinek antenleriyle kanını emiyorlar. Tıka basa doyan yüzlerce yaratık, güçsüz saydam kanatlarım oynatıyor, sonra cesedin üzerinde ağır ağır uçarak, döne döne alacakaranlıkta havalanıyor.

Kilisenin Anahtarları

Üzerinde ölü dalların yüzdüğü bir kanalın kıyısında yürüyorum. Önümde, bir taş atımlık mesafede bir adamla bir kadın alçak sesle konuşarak, çok yavaş ilerliyorlar. Kadın çok eski arkadaşlarımdan biri; öleli yıllar olduğu halde öldüğünü bu rüyayı gördükten aylar sonra öğrendim ancak; adam hâlâ hayatta, ama şu anda, rüyamda her ikisi de canlı ya da her ikisi de ölü görünüyor gözüme. Yağmurlu bir akşamüzeri; su birikintilerinde solgun ışıltılar yansıyor. Kıyının keskin kıvrımını döndüğümüzde ansızın gri taştan gotik bir katedralin karşısına çıkıyoruz; katedral, duvarlarına dayanmış çok sayıda yıkık dökük kulübenin arasına gizlenmiş olduğundan, düz ve çıplak cephesinin sadece üst kısmı açıkça görülüyor; tepedeki iri gül pencere dışarıdan bakıldığında koyu renk bir elması andırıyor; karanlıkta heybetli payandalarının siluetleri ölü, dev bir hayvanın omurgasını getiriyor akla. Basık göğün altında, meydanı çevreleyen evlerin dik, büyük, çarpık damları üzerinde yağmurun oluşturduğu birikintiler parlıyor. Önümde yürüyen adamla kadın alçak sesle sürdürdükleri esrarengiz sohbetlerine ara vermeden ilerliyorlar; her ikisinin de üzerinde sıradan, biraz demode koyu gri giysiler var. Sonunda kadın ağır, âhenkli adımlarla öne geçiyor ve kararlı bir tavırla kilisenin aralık duran ana kapısından içeri giriyor; kapının kanadı arkasından kapanıyor.

Gri takım elbiseli adama yaklaştığımda sanki bir gün önce görüşmüşüz gibi acele bir selam veriyor. İkimiz birlikte ağır tunç kilidi açmak için nafile çabalıyoruz; biri bize kiliselerin kapanış

saati olduğunu ve içeri girmek için zangoca başvurmamız gerektiğini açıklıyor. Az önce yanımıza gelen babamla birlikte binanın yanı sıra uzanan

kıvrımlı, dar bir sokağı izleyerek zangocun küçük evine gidiyoruz; içeride ocağın başına diz çökmüş yaşlı bir kadın odun ateşinde bir şey pişiriyor. Kocasının evde olmadığını, ancak bir saat sonra geleceğini söyleyip ateşin başında beklememizi öneriyor. Ama biz günün son ışıklarından yararlanıp nehir kenarında dolaşmayı tercih ediyoruz; bir süre dolaştıktan sonra kurt yeniği eski bir bank bulup üçümüz yan yana, akıp giden suyun karşısına oturuyoruz.

O ana kadar gri olan gökyüzü biz fark etmeden mucizevi bir pembe tonuna bürünmüş. Ufuk boydan boya roze şarap ya da kanamak üzere olan mucizevi bir ayin ekmeği gibi solgun, buna rağmen yoğun bir tonda. Donuk nehir de aynı pembeye bürünmüş; gökyüzüyle su arasındaki fark renk değil de doku farkı; muareyle kadife arasındaki fark gibi. Nehrin karşı tarafında daha önce sadece gri yapılardan oluşan bir kütle görünürken şimdi aynı görkemli pembenin yansıdığı sonsuz bir kıyı seçiliyor; neredeyse dümdüz uzanan kıyı fark edilmeyen kıvrımlarla nehre bakan bir tepeye varıyor; düzlükte tuhaf biçimde üst üste yığılmış havai binalar da gökyüzü kadar pembe. Uçsuz bucaksız mekânda sur, saray, kilise, kemerli galeri, kule ve yine sur siluetleri seçiliyor; daha ziyade Brugge'yi, sisli bir Haarlem'i hatırlatan bu sonbahar kentinde birden ulu ve şefkatli bir Hradcany ya da Kremlin misali yükselen bu yumuşak hatlı saraylar ancak rüyada ya da eski ressamların sanrılı tablolarında görülen türden yapılar.

Birkaç adım ötemde, rıhtımda yere diz çökmüş, mallarını açan yaşlı bir Levanten seyyar satıcı görüyorum. Uzun parmaklarının becerikli, hafif okşarcasına hareketleriyle yere serdiği halılar pembe; manzara gibi, nehir ve gökyüzü gibi tarifsiz bir pembe. Yanına yaklaştığımda, yaşlanmaktan ziyade yıpranmış gibi görünen esmer çehresinin, aynada hiç karşılaşmadığım kurnaz, tevekküllü, kölece ifadesine rağmen neredeyse tıpatıp benim çehreme benzediğini fark ediyorum şaşkınlıkla. Ege Adala-rı'ndan gelen seyyar satıcı, kalp hastalığı yüzünden kesik kesik çıkan zayıf sesiyle bu kente oğlunu aramaya geldiğini anlatıyor;

oğlu Venedik'te ölmüş çünkü. Ama anlattıkları karışık; aynca Venedik'te olduğumuzu sanmıyorum, çünkü hem sarayların şekli tanıdık gelmiyor hem de Venedik nehir kenarında değil.

Ardından Levanten satıcı adeta kulağa ahlaksız teklifler fısıldamak için yaratılmış, hafif peltek, alçak sesiyle artık dönmüş olması gereken zangocun evini bulmam için yardım edebileceğini söylüyor. Birkaç dakika önce oturduğum eski bankın önünden geçerken, beraber geldiğim iki kişinin artık orada olmadıklarını fark ediyorum; kiliseye gitmiş olmalılar. İkisi şimdi katedralin içinde olduklarından bana kapıyı açabileceklerine göre artık yanımda gelmesine gerek kalmayan Levanten'den ayrılıyorum; ana kapının yolunu kendi başıma bulacağımdan kuşku duymuyorum.

Ama giderek koyulaşan karanlığı ve kilisenin çevresindeki sokakların yüzlerce dolambacını hesaba katmamışım. Katedralin payandalarına bir falezin eteğindeki balıkçı köyü gibi yaslanmış küçük evlerin oluşturduğu labirentte kayboluyor, ana kapıyı bulamıyorum; el yordamıyla bulduğum, duvarlara gömülü tek tük alçak kapıların dar ahşap kanatlan kapalı; eski dükkânları hatırlatan minik pencerelerin ardında mum ışıklan hınzırca göz kırpıyor. Nihayet dar bir sokağın sonunda, gökyüzünde solgun, açık renk bir şerit belirdiğinde kilisenin önündeki meydanın boş açıklığına yaklaştığımı anlıyorum; genç bir çingene kız beni hızla itip geçiyor, dar, karanlık sokakta karşıma dikiliyor ve iki yandaki viranelerin duvarlarına ellerini dayayarak çarmıh gibi gerili kollarıyla yolumu kesiyor. Üstündeki paçavraların altında yarı çıplak bedeni bir din şehidi gibi zayıf ve güçsüz; güneş yanığı oğlan çocuğu kolları yuvarlak, sevimli bir incelikte, ama kanlı bıçak yaralarıyla, mor berelerle dolu. Az önceki yaşlı seyyar satıcının çehresi bir ağabey gibi bana benziyordu; bu vahşi dilenci kızın pişmiş toprak rengi yüz hatları ise benimkileri küçük bir kız kardeşinkiler gibi andırıyor. Başı hafifçe arkaya kaykılmış, dişlerini sıkmış, bana aynamda hiç görmemekle birlikte gayet iyi tanıdığım endişeli bir meydan okuma ifadesiyle bakıyor; az sonra artık sadece çok yakından gözlerini görüyorum; mavi gözlerini, koskocaman gözlerini, bir başkasına ait olağanüstü gözlerini.

Mavi Su

Bir rüya bile sayılmaz; bu tek parça, tek renk görüntü gecenin kurallarına uymuyor; olay örgüsü yok, dekor değişikliği yok, kişiler yok, düğümler yok, rüyanın kulislerinde kullanılan trüklerin hiçbiri yok. Kıpırtısız uyurken mavi bir okyanusun duru derinliklerine daldığımı hissediyorum; bir bahar sabahının havası gibi akışkan, kristallerin en kusursuzu gibi saydam bir

deniz; zümrüt ve safir sözcüklerinin, yanında donuk ve ağır kaldığı bu nadide sıvı tabakalarının arasında en ufak bir hareket, iki derinlik arasında dengede duran bedenimin ağırlığı bile suyun tatlı, serin basıncını hissetmeme yetiyor. Boşluk gibi, gök* yüzü gibi saydam suyu boğulmadan soluyorum; kelimelerle ifade edilemeyecek mutluluğumu bir dizi mavi arpej tercüme edebilir. Bu berrak fiziksel haz, olsa olsa bir yaz gününün en sıcak saatinde Capri'nin mavi mağarasına dalan bir yüzücünün hazzıyla karşılaştırılabilir ancak. Mutlak serinlik cinsel simge şüphesini uzaklaştırıyor; bununla birlikte rüyanın, tıpkı suya girip serinlemenin sıcak saatler boyunca etkisini sürdürmesi gibi, uyandıktan sonra da devam eden kusursuz mutluluğu, katıksız hazzı, aşkın mutluluğunu çağrıştırıyor. Nasıl ki hepimiz bazen bir kâbustan ansızın, kendi çığlıklarımız yüzünden korkuya kapılarak, ama çığlıklarımızın nedeni olan tehlikeyi katiyen hatırlamadan uyanırsak, birçok kez, yani hayatım boyunca üç dört kere, bir rüyadan dingin, hafiflemiş, teskin olmuş halde, ama bu harika duygunun nedenlerini hatırlayamadan uyandığım da oldu. Sadece bu rüyadan, müthiş bir fiziksel yorgunluk halindeyken gördüğüm bu rüyadan bir görüntü, bir simge, o sağaltıcı mavi havuzun titrek yansıması kaldı.

Bu rüyanın benzersizliği, havalanma rüyası gören kanatlı uyurun hareketiyle açılıp yol veren hava gibi kolaylıkla yol veren, açılan suda havalanma duygusundan kaynaklanıyor belki. Yüzeye ve kuşkusuz rüyalar âleminin yüzeyiyle özdeşleşen uyanışa doğru yükseldikçe giderek daha ışıklı, neredeyse gökyüzünden ayırt edilemeyecek mavilikteki bölgeleri yarıp geçiyorum. Her şey mavi, yoğun fakat saydam bir mavi; Mytilene cam işlerinin kusursuz mavisi çiy damlalarına dönüşmüş gibi. Yoğun deniz duygusu devam ediyor yine de; bu soğuk mutluluğu yaşadığım denizaltı mağaraları, belki de insanın dengesinin sürekli korunduğu, gözyaşlarının, kanın, salgıların, uzayan saçların ve tomurcuklanan tebessümlerin kuşkusuz dalgalarla yıldızları yöneten yasalar kadar güvenilir yasalara tabi olduğu, ruhun en gizli katmanlarının aktarımı sadece. Sonunda denizin üstünde sırtüstü yatar gibi yüzeye çıkıyorum; gözlerim hâlâ kapalı, ama beyaz gökkubbeye ya da odamın tavanına açılmaya hazır; tam o sırada derinliklerden çıkıp gelen iri bir deniz hayvanı mavi suları neşeyle çalkalayıp oynaşarak yanıma geliyor. Plastik bir oyuncak kadar parlak ve kaygan, kocaman bir fok; ağzının içi bebeklerin dişetleri gibi tertemiz, pespembe; ılık, sağlıklı hayvan nefesini üfleyerek yüzümü kokluyor.

Göğsüme dayanıp perdeli ayaklarını var gücüyle omuzlarıma bastırarak uzun bıyıklı yüzünü yüzüme yaklaştırıyor, iyi huylu bir köpeğin özenli sevgisiyle ağzımı, burnumu, yanaklarımı yalıyor. 0 anda uyanarak başımı hafifçe çeviriyor ve gerçekten de iyi huylu bir köpeğin, köpeğimizin arka ayakları üzerinde, uzun bir yolculuğun ardından kendimi atıp kütük gibi uyuduğum yatağa yaslanmış, mutlulukla kesik kesik havlayarak, sert diliyle yüzümü yalamakta olduğunu fark ediyorum.

Ejderha Adası

Bir delikanlı ve bir genç kızla birlikte Venedik'in daracık bir evinde oturuyorum. Odamız damın hemen altında; çok yüksekten pembe-kızıl karmakarışık bir manzaraya, teraslara, gemi direklerine, çan kulelerine, zayıf sokak kedilerine ve kırlangıç yuvalarına bakan karmaşık bir yapının en üst katında. Bir göz odamızda birkaç yün halıdan başka eşya yok; Orta Asya'da dokunmuş, güzel, göz alıcı renklerde, sert havlı, hâlâ katırların ter kokusunu taşıyan halılardan. Ayrıca alüminyumdan komple'bir mutfak takımı ve kilitlerini asla açamadığımız bir yığın hantal, pahalı İngiliz bavulu var. Odanın ortasında kıpkırmızı bir Dal-maçya sandığının içinde, Paris'te biblo dükkânlarıyla şık pastanelerde satılan türden, eski kitapların içi oyularak yapılmış bir dizi kutuya türlü baharatlar, ayçiçeği, kimyon, anason ve her çeşit kuşun tüyleri yerleştirilmiş. Delikanlıyla genç kız bütün gün ya kavga ediyor ya da halıların üzerinde, kalın giysilerini çıkarmadan sevişiyorlar; benim tek derdim, sürekli çarparak açılan ve odaya tozların, rahatsız edici güneş ışınlarının girmesine sebep olan panjuru düzeltmek.

Ama yaşadığımız oda kesinlikle çok küçük; geceleri karanlıkta eşyalara çarpıyoruz, düşmemek için tutunduğumuz duvar halıları sökülüp üstümüze yığılıyor. Genç kız taşınmaya karar verdi; yeni bir ev bulmak gibi bir kaygımız olmadığına göre, yeni ev hazır bizi bekliyor olmalı. Delikanlı üstünde çok uçuk yeşil kareli, tuhaf bir yol kıyafetiyle evden çıkıp bir nakliyeci ve bir kayık bulmaya gidiyor. Arkadaşı açık bavulların başına diz çökmüş, içlerine yerlerde sürünen bütün eşyaları gelişigüzel tıkıyor: kravatlar, kitaplar, çalar saatler, tabancalar, gösterişli bir pembe gecelik koleksiyonu ve hafifçe direnen, bavulların kapaklarından dışarı kaim boğumlar halinde taşan, püskülleri kilitlere takılan muhteşem örtüler. Direngen bavulları yumruklarımızla, dizlerimizle bastırarak kapatmayı ve

özenle kilitlemeyi başarıyoruz; içi neredeyse boşalmış olan sandığı da kapatıyoruz; ancak mutfak takımına yer bulunamıyor; genç kızın pencereden aşağı attığı takım patırtıyla doğrudan kayığın içine düşüyor. Odaya gelen delikanlının yardımıyla sandığı ve bavullan pencereye kaldırıyoruz; onları da hava yoluyla sevk ediyoruz. Sonra biz de kapıya, merdivene tenezzül etmeyip boşluğa atıyoruz kendimizi. El ele tutuştuğumuz için düşmeyeceğimizden eminiz. Hava bizi hafifçe kavrıyor, ayaklarımızın altında akrobatların üstünde yürüdüğü file gibi bel veriyor; nihayet kendi ağırlığımız bizi aşağıya sürükleyip zaten fazlasıyla yüklü olan kayığa konduruyor usulca; kayık sallanıp parlak, düz suyun hizasına iniyor. Benim üzerimde, devrilme ihtimalini göz önünde bulundurarak daha rahat hareket edebilmek için giymiş olduğum siyah yünden bir denizci kıyafeti var.

Dümeni elime aldığım anda her şey dönüşüme uğruyor. Kanal boyunca uzanan yüksek, narin evler yok oluyor; en ufak bir rüzgârla sallanan yelkenler gibi hafifçe eğri, pembe duvarlarını görmüyorum artık. Gondolları bağlamak için kullanılan direkler görülüyor hâlâ, ama denize gömülmüş teknelerin eğik direklerine benziyorlar. Kanalın yüzeyi bir kentin duvarları arasında evcilleşmiş şüpheli ve solgun su görünümünü yitiriyor; temiz ve derin, yoğun rengi denizin derinliğiyle korunup beslenirmiş gibi görünen, siyaha çalan yeşil renkte bir kütle üzerinde yol alıyoruz. Etrafımızda yükselen yoğun sis solgun ufku gözden gizliyor; çalkantılı denizin kayığın kenarlarına çarparken çıkardığı müthiş sesleri bile boğuyor. Açık denizde, amansız, sınırsız açıklardayız; dudaklarımızın bütün gözenekleriyle bu mor sisi soluyoruz. Yelkensiz, küreksiz, motorsuz kanomuz bu sessiz dolgunun içinde tatlı bir salınımla ilerliyor. Önde oturmuş, arkadaşının omzuna yaslanmış genç kadın deniz kadar hazin gözyaşları döküyor sessizce. Bir bavul yığını sallanıp sessizce sulara gömülüyor. Ansızın yumuşak bir darbeyle kayığın karaya çıktığını anlıyoruz; iki kaygan basamağı çıkıp mazgallı bir platforma varıyoruz; bulunduğu adacığın düzensiz şekline tıpatıp uygun inşa edilmiş, dört yanı denizle çevrili, tek başına duran bir kalenin dış avlusundayız. Avlu ıssız, kale boş görünüyor. Kayık iskeleden ağır ağır uzaklaşıyor, kıyıya yakın, bir daha asla ulaşamayacağımız bir mesafede sallanıyor. Genç kadın oturup sırtını mazgallara yaslıyor ve ağlamaya devam ediyor; delikanlı onun elini

tutuyor; derin düşüncelere dalmışçasına kıpırtısız duruyor, sırtı düşüncelerinin ağırlığıyla hafifçe kamburlaşıyor.

Bulunduğumuz yerden biraz uzakta, Romanesk kiliselerin sundurmaları gibi kemerli büyük bir alçak kapı seçiliyor belli belirsiz, ama sis yüzünden aslında olduğundan daha uzakta görünüyor; birkaç beyaz taş basamakla avlunun gri zemininden yükseliyor. Giderek bu sımsıkı kapalı kapının diğerleri gibi bir eşik olmadığını anlıyoruz; kapının kanatlan mıknatıslı, arkadaşlarımın giysileriyse demir tozuyla kaplı sanki. Tarifsiz bir güç onları bu kapalı kapıya çekiyor, oysa korkuyorlar bir yandan; belirsiz ve sakin, ağır bir hastalığa yakalanmak üzere olan delikanlının sıkıntısı gibi yayılmış bir korku içlerinde usulca dolaşıyor, ama beyinlerine nüfuz etmiyor; beyinleri tehlikeden habersiz ve bu yüzden de onları kurtarabilecek savunma yollan bulamıyor. Hem uyuşmuş hem de endişeli görünüyorlar; ani duraklamalarla kesilen yürüyüşleri, uykusunda gezenlerin ya da büyülenmiş kuşların adımlarını çağrıştırıyor. Ardında muhtemelen korkudan çok iğrenme uyandıran, hem yılana, hem yarasaya, hem tırtıla benzeyen devasa, biçimsiz yaratıkların kaynaştığı kapıya doğru el ele ilerliyorlar. Nihayet eşikten iki adım ötede duruyorlar; uzun bir bekleyişin ardından kapı sessizce, kadife bir perde kadar sessizce aralanıyor; genç kadın bedeninin ancak sığabildiği bu aralıktan geçip gözden kayboluyor. Birkaç dakika sonra kareli takımlı delikanlı da içeri dalıyor, yumuşak sis, kalın sessizlik kapalı kapının çevresini tekrar sarıyor. Kapının bir daha açılmayacağını biliyorum ve korkmuyorum. Ama yalnız olduğumu da biliyorum; umarsız bir adacığın üstünde, denizin iniltili enginliğinde yalnızım.

Dalgalar yavaşça yükseliyor, surların mazgallarım yalıyor, giderek üstünde oturduğum platformu kaplıyor. Dalgalar beni kaldırıyor; sonsuz salıntılarına bırakıyorum kendimi. Hiç kaygılanmıyorum, aksine, dalganın hafif salıntısı içimi şefkatle dolduruyor. Kayık çoktandır denizin derinliklerine gömüldü; bir tek Dalmaçya sandığı hâlâ suyun üzerinde. Bir can simidine tutunur gibi ellerimle sandığa tutunuyorum, ama az sonra sandık, içinde Musa gibi bir bebek yatan kırmızı bir hasır sepete dönüşüyor. Ardından sepet de sulara gömülüyor; batmayan bir tek benim bedenimle çelimsiz bebek; bu ılık, küçük bedenin üzerine bir deniz kabuğunun yüzlerce kıvrımı gibi kapanarak suyun üstünde yüzüyorum; bu arada yeni doğmuş bebeğin saçları mucizevi

bir hızla uzuyor, uzadıkça uzuyor, kollarımın, bacaklarımın, çıplak gövdemin etrafına dolanıyor ve yosun gibi dalgalanıyorlar.

Kesik Kafalar Yolu

Esterel dağlarında babamla birlikte dolaşıyoruz. Pırıl pırıl güneşli gün, güçsüz düşen, pörsümeden solan bir kadın gibi kayarak ölüme doğru ilerliyor. Gökyüzünden ağır ağır süzülen altın huzmeler fıstık çamlarının boğumlu gövdeleri tarafından damıtılmış gibi. Gün çok ilerlemiş olduğundan çam dallarının sürüngen yuvasına benzer gölgeleri düşmüyor yere, ama kütleleriyle alacakaranlığı koyulaştırıp geceye hazırlıyorlar. Reçineli çam iğnelerinden oluşan bir halının üzerinde sessizce yürüyoruz; yürüyüşümüz hayaletlerin esnek adımlarını andırıyor. Ufukta birbirine karışmış gökyüzüyle deniz, kendinden geçmiş sevdalılar gibi solgun ve nemli. Hiçbir ses duyulmuyor; sükûnete kavuşmuş ağaçlar sessizlikte soluyor. Babam hayatının son yıllarındaki, hastalık ve ölüm onu yavaşça, sinsi sinsi ele geçirmeden önceki halinde; açık renk pamukludan dökümlü takımıyla uzun silueti ağaç gövdeleri fonunda gri, gökyüzü fonunda siyah. Elinde cambazların denge sopasına benzeyen incecik, esnek bir baston var; uçuk mavi çocuksu gözleri dünyaya pos bıyıklı bir ihtiyarın kırışık maskesinin ardından bakıyor. Yanı başımda olduğunu biliyorum; takım elbisesini en küçük ayrıntısına kadar tarif edebilirim; karamsar olduğunu, suratının biraz asık olduğunu, şu anda hayatının en önemli deneyini kaçırmış olduğunu düşünen bir büyücünün hüznünü taşıdığını biliyorum, ama görmüyorum onu; çünkü yan yana, başımızı bir an olsun birbirimize çevirmeden yürüyoruz, gözlerimiz ufkun aynı noktasına dikili. Kesik kesik konuşuyor; söylediği sözler rüyalardaki hemen bütün sözler gibi, dışarıdan gelip kulağıma çarpmıyor da, içimde titreşiyor; çünkü uyuyan kişi, uyanıklık halinde kullandığı, dışarıdan gelen sesleri algılayan işitme organlarıyla değil, damarlarıyla, iç organlarıyla işitir; nasıl ki ses acıyla, sıkıntıyla boğuklaşırsa, belli ki kulak da rüyayla boğuklaşıyor, seslerin hayaletlerini işitiyoruz sadece.

Ansızın babamın açık kahverengi lekelerle kaplı iri eliyle ufku işaret ettiğini görüyorum; elinin bir parmağı eksik; çok eskiden, sevdiği kadın onun uğruna en ufak bir acıya katlanmayacağını iddia ettiği için kendi kesmiş parmağını; yüzükparmağı da şiddetli bir fırtınada çarpan bir kapıya

sıkışıp ezildiğinden bu işkence kurbanı el rüyamda asitlerle yanmış, alkol içinde muhafaza edilen, bir de çivi yaraları olsa çarmıha gerilmiş bir elden farkı kalmayacak anatomik bir örnek görünümüne bürünüyor. Gökyüzü baştan başa kıpkırmızı kesildi; koşup oynayan çocukların alev alev yanaklarının kırmızısı; bu canlı renk sayesinde babamın az önceki anlaşılmaz sözlerini net olarak hatırlıyorum; morla firfiri arasındaki kırmızı tonlarının sonsuz çeşitliliğinden söz ediyordu; özellikle firfiri ton kadife sesiyle durmadan tekrarlanıyordu. Yavaş yavaş gökyüzünün sıcak kırmızısı hem daha göz alıcı, hem daha koyu bir tona bürünüyor; çam dallarının oluşturduğu siyah, eğri sivri kemerlerin üstünde yükselen tavşankanı bir katedraldeyiz adeta. Avrupa'nın güneyinde yaygın olan ağaçlardan farklı, dev boyutları, yükseklikleri, ihtişamlarıyla daha ziyade Asya sedirlerini çağrıştıran ağaçların iki paralel sıra oluşturan gövdelerinin arasında kalan yolun sonunda, kahverengi ya da boz renkli kıyafetler giymiş, tek sıra halinde yirmi beş kişi görüyoruz; uzun kaftanları çuval bezi ya da abadan sanki. Yüzleri uzaktan bir dizi solgun leke olarak görünüyor; ne cinsiyetleri ne de yaşlan anlaşılabiliyor, ama saymadığım halde yirmi beş kişi olduklarını biliyorum, ne bir eksik ne bir fazla; bunun bir rakam değil bir sayı olduğunu, boyun eğmeleri gereken kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu, bu sayı değişirse evrenin dengesinin bozulacağını biliyorum. Biçareler (ağladıklarını biliyorum) ulu sedirlerin arasından aynı anda çıkıyorlar ve diz çökerek tek sıra oluşturuyorlar; öyle ki, biz bulunduğumuz noktadan farklı açılarla eğilmiş yirmi beş sol profil görüyoruz sadece. Sonra bu yirmi beş kafa, kim bilir hangi görünme/ balla darbesiyle birer birer kopup yerlerde yuvarlanıyor, karşılarındaki ulu ağaçların dev gövdeleri arasında gözden kaybolup denize inen görünmez bayırdan aşağı yuvarlanıyorlar. Ama yirmi beş insan gövdesi, yere dayanmış dizlerinin desteğiyle dimdik durmaya devam ediyor; bu sırada yükselen kan denizi, artık hiçbir şeyin durduramayacağı tek bir büyük kırmızı dalgayla ufku, yeryüzünü ve bizleri kaplıyor.

Mavi Çocuk

İki yanı ağaç ve çalılık, çukur bir yoldayım. Tepeleri budanmış söğütler ve karaağaçlar başımın üzerinde soluk yeşil bir beşik oluşturuyor; yeni çıkan yapraklar o kadar gür ve sıkışık ki, gökyüzü ancak yer yer, çok tatlı bir mavi tonunda, yeşil yapraklarının arasındaki unutmabeni çiçekleri gibi

görünüyor. Toprak çamurlu, derin tekerlek izleriyle kaplı; çalılar boyunca, otların altında serinliği tatlı bir rayiha gibi yayılan bir derenin aktığı duyuluyor. Kökleri yosunların üstünde zayıf bir el gibi uzanan hafif sarımsı, iri bir söğüdün altında mavi bir mantara benzeyen bir şey görüyorum; meğer çenesine kadar nemli toprağa gömülmüş bir bebeğin gök mavisi bonesiymiş. Bebek bir taşbebek büyüklüğünde ve yeni doğmuşçasına esnek. Yuv.ırlak çehresinin şeffaf solgunluğu, kaymağı alınmış sütiin mavimsi rengini çağrıştırıyor; mavi gözleri göl suyu gibi ve o kadar iri ki, aşırı şişkin birer hava baloncuğu gibi patlamak üzereler sanki; küçük saçaklarla süslenmiş, tuhaf bir mavi kundağa sımsıkı sarmalanmış; bir tek minik ağzı pembe; bunca gökmavinin arasında tek başına kalmış harika bir Bengal pembesi. Bebeği zarar vermeden, adamotu köküne benzeyen kökleriyle birlikte pancar gibi topraktan söküp çıkarıyorum; siyaha çalan lacivert renkte kökleri var bebeğin, uçları incecik ve çok açık mavi. Bebek tertemiz; çamurlu toprak ne giysisini kirletmiş ne de sıkılı, narin yumruklarını. Üşütmesin diye alelacele bir avuç kuru ot topluyorum, sol kolumu kıvırıp otları yastık gibi yerleştiriyorum ve bebeği bir kuş yuvasına yerleştirircesine üzerine koyuyorum; gözleri iri iri açılmış, başını kalbime yaslamış sakin sakin uyuyor. Ama sonra hareketleniyor, dudakları aralanıyor ve tatlı çığlığıyla, tiz bağrışıyla, sevimli kırlangıç ötüşüyle aniden uyanıyorum.

Katedraldeki Mumlar

Bir katedralin kaidesini oluşturan dimdik, dev gibi bir kayalığın altındayım. Yüksek kayalık, binlerce yaz mevsiminin güneşiyle kavrulmuş kızıl kahverengi renkte; çatlaklarında tırmanıcı bitkiler tatlı kıvrımlı bir inatla dolanıyor, rüzgâr pas rengi yamaçlarında iri çiçek demetlerini dalgalandırıyor. Temel işlevi gördüğü kilise, XVI. yüzyıldan kalma, Bernini ekolünden barok bir mimar tarafından, beyaz mermerden oyulmuş bir katedral, teatral bir yapı; kulelerinin sert beyaz gül tomurcuklarını andıran görünümü, tıpkı Aşağı Avusturya'nın çoğu küçük kilisesi gibi, kaçınılmaz biçimde köy panayırlarındaki şekerden heykelleri hatırlatıyor; hareketli piskopos ve din şehidi figürleri cephede sıralanmış, iki kulesinin etrafım çeviriyor. Bu tek başına yükselen katedrali zemine birleştiren anıtsal bir merdiven, bir rampa yok; sadece bir tünelin, kayalığın dibine oyulmuş, bir meyvenin içindeki kurdun bıraktığı iz kadar zor fark edilen daracık dehlizin

dibinde, kayayı dinamitleyerek oluşturulmuş, farklı yüksekliklerde dik basamaklar var, bu basamakları tırmanıp mezar gibi oyulmuş bir zemin kapağından geçilerek nefe ulaşılıyor. Merdiven o kadar dar ki, insanın iki omzu da duvarlara değiyor; taşın teması ölümcül bir soğuklukta. Nihayet tam ortasına vardığım nef bomboş; içerisi çok karanlık, ama sadece ışığın yokluğundan kaynaklanan duru bir karanlık değil; havada asılı, kıpırtısız, ama bir ılıklığı, kokusu olmayan buharların bileşiminden oluşan sayısız gaz perdesiyle dolgulanmış sanki. Sadece sağ transept milyonlarca mumla ışıl ışıl aydınlatılmış;

gece kelebeklerinin kararsız, kesintili hareketiyle oraya doğru uçuyorum.

Mumlar tıpkı melekler korosu gibi duvar boyunca hiyerarşik bir sıraya göre dizilmiş. Kadın parmağı gibi narin, esnek mumlar var; bazıları daha kalın olmakla birlikte yine çok ince ve Tanrı’yı aydınlatmak için kiliselerde bir iki bozuklukla alınan mumlardan; bazıları ise ilk komünyonda, rahibeliğe kabul töreninde taşman mumların kalınlığında; kefaret ve matemin solgun silahları olan, İtalya'da kara tövbekarların ölülerini gömerken gezdirdiği mumlara benzer, daha kalın, daha ağır mum lar da var. Son olarak da, deniz kazasından sağ kurtulmuş denizcilerin yaktığı, tekne direklerinin çapında, neredeyse ürkütücü kalınlıktaki adak mumları var; en dipteki birkaç mum ise kabuğu tamamen soyulmuş, tatlı beyaz özü görünen kaygan gövdeli güzel ağaçları andırıyor. Bunlar insanın kollarını etrafında zor kavuşturabileceği kadar kaim ve o kadar yüksek ki, gövdeleri karanlığın içinde gözden kayboluyor, alevleri çok uzakta, tepede asılı bir lamba gibi yanıyor. Bu mumlar karanlığı aydınlatmıyor, gecenin içindeki yıldızlar gibi parlıyorlar. Kilisenin soğuk ve ekşimsi havasını ısıtmıyorlar. Uzun boylu genç bir kadın, mumlarla alev alev yanan bu mekânın ortasında, apsisi andıran bir yerde ayakta kıpırtısız duruyor. Çok güzel bir kadın, sakin bir ihtişamı var. Ayakları, elleri çıplak, koyu kestane saçların çevrelediği esmer çehresi açık. Geniş, kabarık elbisesinin rengi, rüzgârda çalkantılı bir denizin siyaha çalan laciverdi; kalın kumaş kalçalarından dizlerine, dizlerinden ayaklarına, siyah üzerine siyah, karanlık üzerine karanlık, taşlaşmış iri dalgalar halinde dökülüyor ve koyu gölgelerin arasına karışıyor. Elbisesinin koyu renk kollarından çıkan elleri sanki havada asılı, hiçbir yere ait değil, sadece kutsamak üzere ortaya çıkmış. Bunun canlı bir kadın mı, yoksa bir heykel mi olduğunu bilmiyorum; sol şakağından aşağı, ciddi ağzının

kenarına kadar bir bıçak yarası iniyor, ama belki de taşbebeklerin içi boş kafalarındaki çatlaklar gibi basit bir çatlaktır sadece. Kadın nefes almıyor, ama örtülü göğsü ve çıplak avuçları sadece tene ait olan tarifsiz bir yumuşaklıkta. Sırtını dayadığı şey geniş, dikey plili bir kumaş gibi görünüyor, ama daha dikkatli bakınca, bunun sütun yivleri gibi derin ncrvürlü bir elbise olduğunu, ayaktaki uzun boylu kadının oturmakta olan., dev dizleri kilisenin kubbesinden taşan ve karanlıkta gözden kaybolan kocaman bir kadının bacaklarına vaslanmış olduğunu anlıyorum.

Bu tanrıçanın karşısında dimdik duruvorum; onun kutsar-casına havaya kalkmış kollarına karşılık ben de dua edercesine kollarımı kaldırmış ona yakarıyorum. İçimden bir ses ona anne, daha doğrusu çoğul olarak *anneler* diye hitap etmemi öğütlüvor; sanki bu kusursuz çehre aynalarla sonsuz sayıda çoğalmış gibi ya da peş peşe sıralanmış, giderek belirsizleşen ve ürkünçleşen sonsuz bir tanrıçalar dizisinin son halkasıymış gibi. Ama onun aynı zamanda tatlı, taze bal kadar tatlı olduğunu da biliyorum. Benden tek farkının ihtişamı ve gücü olduğunu, benimkine benzer bir kanın iri, soğuk damarlarında dolaştığını, her şeye yabancı da, her şeyin fevkinde de olmadığını, tuhaf biçimde hem nesnelerin titrek yüzeyinde hem de özlerinin en gizli telinde bulunduğunu biliyorum.

Bu alevler sergisine bir mum da ben ekleme mecburiyeti hissediyorum; hatta bir mum yakmamanın küfürden beter olacağını, bana uğursuzluk getirecek bir suç olacağım anlıyorum. Ama etrafıma bakındığımda ne bir zangoç görebiliyorum ne de bir teşrifatçı kadın; kilise boş, bana bir mum satacak kimse yok ortada. Tekrar kayaya oyulmuş merdivene yöneliyorum; koşarak kaygan, dik basamaklardan aşağı iniyorum, düşmemek için daha da kaygan duvarlara tutunuyorum. Az önce dışarıda, meydanda, kayalığın dibinde mum, adak mumu ve kalp biçiminde çörekler satılan, yeşile boyalı ince tahtalardan küçük bir baraka gördüğümü hatırlıyorum. Kilisenin çanı altıyı çalacak telaşıyla acele ediyorum, dükkânların akşam altıda kapandığını biliyorum çünkü.

Dışarıda hava daha aydınlık, ama güneş gökyüzünde görünmüyor. Sokak derin, serin bir kuyu gibi, tepesinde duru bir mavi gökyüzü parçası. Kayalığa yapışık barakada çörek ve mumlar olduğu gibi duruyor. Ortada, bir şerbet güğümünün yanında bir zamanlar mahallemizdeki bir dükkânda

tereyağı ve tavuk satan şişman bir kadın oturuyor. Kadın çok iri ve meme kanserine yakalanmış; yakın zamanda sol memesi alındığı için pamuklu bluzunun sadece bir yanı şişkin şimdi. Her zamanki gibi şen şakrak; yaldızlı kâğıttan spirallerle süslenmiş ince uzun bir avuç mum aldığımda neşeyle teşekkür ediyor. Ama taşa oyu-lu merdivenin alçak, gizli kapısına vardığımda karanlık girişten iz bulamıyorum. Dar dehliz kapanmış; iri kaya yekpare, dümdüz bir kütle şimdi. Artık katedralin içine giden bir yol yok, oraya ulaşmak imkânsız bundan böyle; mermer yapı sanki kayalık kaidesinden hafifçe yükseliyor ve iri bir beyaz kuş gibi havada asılı kalıyor.

- Hayvanların Şöleni
    - Rüyanın Yapısı

1

Ya da biriktirdikleri yığınla hâzineye rağmen hayata evet diyen zenginler gibi.

Madalyonun hep iki yüzü vardır.

2

Aslında havalanma rüyaları hakkında söylenebilecek çok şey var: hayır, Freud'un bunlar hakkında dedikleri, bu rüyalar hakkında -bana her zaman yanlışmış gibi gelen- yalnızca cinsellikle ilgili yapılmış yorumlar değil. Ama bu havalanma rüyaları ile Azize Ther£sa gibi mistiklerin havalanma rüyaları arasındaki benzerliklerden bahsedilebilir. Gördüğüm ya da hatırladığım tüm havalanma rüyalarında yere hep çok yakın, yerden 2-3 metre yüksekten geçiyordum. Bu rüyalarımda uçmak ya da yükselmek hiç yoktur; yalnızca, uyuyanın bazen yere dokunacak kadar alçalıp tekrar belli bir yüksekliğe çıktığı bir tür havada süzülme vardır. Havalanmanın belirgin özelliği olan ağırlığın olmayışı ve havalanmanın gerçekleştiği kesin sınırlar, bir bakıma mistiklerin uyanık durumdaki mucizevi havalanmalarıyla benzerlikler taşıyor. Aslında bu koşutluk, önyargısız ve aşırı saflık gösterilmeden yapılacak bir çalışmaya konu edilmeyi hak ediyor.

3

Söz konusu kişi, Edmond Jaloux'dur. Onun yüreklendirmeleri sayesinde bu kitabın bir kısmı yazılabildi.]a!oux, gazetecilik hayatında ve hatta romancılık hayatında çoğunlukla tutsak ve mağlup olmuş gibiydi; gerçek hayatındaki kadar dalgınca yaşar gibiydi ve haliyle de çoğunlukla en berbat sonuçlan elde ederdi. Yalnızca eleştirmen hayatı kontrol altında ve aydınlıktı. Rüyasını gördüğü hayatın da böyle olduğu iddiasındaydı. Rüyalar ve gerçeklik arasındaki bu uçurum hakkında sık sık tartıştık. Sözlerini aralarındaki farkı vurgulayarak bitirirdi: rüya, herkese *verilmiştir.* Belki de, eleştirdiği kitaplardaki rahatlığı sayesinde o da başkalarının bu kitaplarını *verili* olarak görüyordu. Öte yandan romancılık hayatı (çok vasat bir romancı olduğunu düşünüyordu) ve tüm hayatı bizim için sanki her sabah yeniden başlanılacak bir hayattı.

4

Bu edinimler gerçekten yüzeysel midir yoksa yaşanmış gerçekliğe daha yakın oldukları için rüya düzleminden farklı ve daha yüksek bir düzlemde mİ bulunurlar?

Hayvanların Şöleni

Paris'te, Orangerie Müzesi 'ndeyim; yeryüzünün bütün hayvanlarını kapsayan bir sergi düzenlenmiş. Ama halka açık bir sergi değil, bu kibirli, güzel hayvanları burun buruna seyretme izni tek tük birkaç ziyaretçiye verilmiş sadece; burada insanları Tanrı 'nın diğer yırtıcı yaratıklarından ayıran ne bir zincir var, ne bir halka ne de bir kafes. Ormanın ve çölün hâkimlerinin kongresi bu; aynı zamanda bir Roma şöleni; soylu vatandaşlar güçlü çeneleriyle sere serpe yanlamasına uzanmış, uzun çizgili kuyruklarıyla halıları döverken bir yandan pençelerini yere konmuş iri gümüş tabaklara uzatıyorlar. Kan kırmızısı şarapla dolu kadehlere ağızlarını daldırıyorlar; kocaman vahşi et parçalan bir Rönesans şölenindeki şatafatla sunulmuş.

İlk salon kaplanlara, panterlere, kum rengi aslanlara ve buzul rengi beyaz ayılara ayrılmış. İkinci salon kuşlara hasredilmiş: papağanlar, muhabbet kuşlan, kartallar, şahinler, baştankaralar, karatavuklar, saka kuşları, martılar, sarı kanaryalar, tarla kuşları, leylekler, kuzgunlar, çalılık ve tarlaların bütün tüyleri, ekvator ormanları, bataklık ve kayalıklann bütün kanatlan. Tüneklerin üzerinde kendilerine sunulacak tören yemeklerini açgözlülükle bekliyorlar; tahıllarla, balıklarla, sineklerle, kurtlarla, yırtıcı kuşların parçaladığı çürümüş et parçalarıyla dolu parlak kırmızı tabakları onlara sunmakla görevli kişi benim. Her iki avcumda birer gümüş tabak tutarak sıra sıra altın tüneklerin arasından geçiyorum; fütursuzca etrafa pisleyen göbekli akbabalar, bir imparatorluk freskinden çıkmışçasına şatafatlı ve yabani, kanatlarını açmış kartallar, yol kıyafetleriyle posta güvercinleri, mücevherler gibi dolgun sinek kuşları hızla gelip parlak kurtlarla çeşnilendirilmiş yemeklere kafalarını daldırıyorlar. Sonra kuşların Olympos'u, yırtıcı hayvanların Pantheon'u adeta büyü marifetiyle bir anda boşalıveriyor; kendimi bir sonbahar gününde Orangerie'nin terasında, hasta bir ihtiyarın, üstünde kareli örtüsüyle uzanmış olduğu bir şezlongun yanında buluyorum. İri, heybetli eski demirci ellerini kuru dizlerine dayamış, ağır ağır, dalgın dalgın, hüzünle sarı tüylü yoluk bir kedi yavrusunu, ateşten titreyen ve kuşkusuz pek yakında ölecek olan uyuz bir kedi yavrusunu okşuyor.

Vahşi Atlar

Tek tük iri ağaçların yetiştiği bir fundalık. Tanımlavama-dığım bir nedenden ötürü Fransa'da olmadığımızdan eminim, daha çok İngiltere'ye benziyor, Richmond Parkı'na, VVindsor civarındaki yumuşak eğimli kırlara. Oysa İngiltere'nin bitek yeşilliklerini andıran hiçbir şey yok; çimenlerin rengi körpe değil solgun; toprağa zamansız, tozlu bir sonbahar görünümü kazandıran aşırı sıcak bir günün sonundaki gibi boz. Aslında nasıl ki eski beyaz rüyamda soğuk duygusu katiyen yoksa, bu bej rüva-da da hiçbir sıcak ya da bunalma duygusu yok; bu bağlamda rüyalarda fiziksel soğuk ya da sıcak hissinin nadiren yaşandığını, pek esnenmediğini, ender olarak acıkıldığını ve arzu acısının bütün şiddetiyle neredeyse hiç hissedilmediğini belirtmek yerinde olabilir. Rüyada çölleri geçer, karların içinde yatar, bazen yemek yer, sevişiriz, ama bunların hepsini muhtemelen hayaletler ya da tanrılar gibi yaparız. Duyular görüntülerden baskın olduğunda, nefessiz kalıp boğulacak, bayılacak gibi olduğumuzda, rüya uyanıklığın sınırlarına yaklaşmış ve acı, yoğun haz tekrar ellerini bize uzatıyor demektir. Ama derin uykudaki herhangi bir kişinin, rüyasının ortasında hazımsızlık hissetmiş olacağını hiç zannetmiyorum.

En karmaşık rüyalar kısadır; daha doğrusu ne uzundurlar ne de kısa, zamanın dışında gelişirler. Buna karşılık bir rüyanın aslına sadık tasviri mutlaka ayrıntılı ve yavaş olmak zorundadır, çünkü okurun düşünülemeyeni tartmasını, çoğunlukla oldukça yetersiz benzetmeler aracılığıyla, dolambaçlı yoldan yabancı bir âlemin ortasına nüfuz etmesini ve nihayet her defasında rüyanın değişik ve garip atmosferine, kokusuna alışmasını sağlayacak kelimeleri bulup bir araya getirmek gerekir. İngiltere'de askerlerin manevralarına, pazar günleri çiftlerin sevdalı uykularına hasredilmiş herhangi bir parkın bir köşesi de olabilecek bu fundalık, kasvetli gri tonuyla, yaşlı Kral Lear'ın fırtına patlamadan, şimşekler bahtsızlığının manzarasını aniden aydınlatmadan önce dolaştığı ıssız ovayı hatırlatıyordu. İlk bakışta edebi bir süslemeden ibaret gibi görünen bu benzetme, dümdüz uzanan, fundalarla kaplı bu geniş açıklığın bende uyandırdığı yalnızlık ve geçici ihtişam izlenimini aktarmama yardımcı olabilecek tek benzetme, manzaranın sonbahar renklerine bir yenisini ekleyen bir fırça darbesi. Belki az sonra sahneye çıkacak olan, hayatıma ilişkin derin bir rüya gördüğümde mutlaka yakında bulunan kişinin varlığı nedeniyle de gerekli. Bir süredir, ağır ciddiyeti esasen özellikle hüzünlü ya da kasvetli bir ayrıntıdan kaynaklanmayan, hatta parklarda oyuncak ve

limonata satıcılarının çocuklara opal bilyeler, atlamak için ipler, rüzgâra açık sergilendiğinden tozlanmış, çiğnenirken daima biraz gıcırdayan kurabiyeler sattığı, açık renk ahşaptan iki üç sevimli küçük büfesi bile olan bu fundalığın ortasındaydım. Ama o gün bulutlu bir havanın ya da günbatımının ışığında ortalık çok sakindi, ıssız fundalıkta tek bir soluk esmiyordu.

Buna rağmen, manzarayı baştan başa katederek kuzeyde ve güneyde boş ufkun belirsiz sınırlarına uzanan geniş yolu görmemi sağlayan, döne döne uçan beyaz toz bulutları oldu. Tozu kaldıran rüzgâr değildi, atlardı. Fundalığı kateden, solumdaki ıssız yol boyunca bir at sürüsü, bir at ordusu, aynı yöne doğru dörtnala koşmaktaydı. Sanki ufkun bir yanından gelmiş, derhal diğer yanına dalmak üzere koşuyorlardı; göz açıp kapayıncaya kadar geniş ovayı katediyorlardı. Süvarisiz atlar, yarış sonunda hepsi aynı bitkin çehreye ve gri giysiye sahip sporcular gibi toz, ter ve yorgunluktan birbirinden ayırt edilemeyen silik atlıların sürdüğü atlar. Hâki, bej, kurşuni kıyafetli, nehirlerin çamurlu sularına ve hareket halindeki ordulara özgü bulanık tonlarda giyinmiş, ama kimliklerini, kökenlerini belirtecek hiçbir özellikleri olmayan, mutlaka erkek, ama asker olduklarına dair bir işaret taşımayan, bir hedefe doğru mu koştukları, düşmandan mı kaçtıkları belli olmayan atlılar. Bu eyerli, ama zorba süvarilerinden kurtulmuş atların çoğu, kim bilir hangi tehlikeyle mahmuzlanmış, tek başlarına çılgınca dörtnala koşuyorlardı Bazılarıysa eyersiz, koşumsuz, dünyanın yaratıldığı ilk günlerde cennetin ovalarında kişneyen atlar kadar çıplaktı. Doru atlar, al atlar, kır atlar, bakır kırı atlar, demir kırı atlar. Beyaz yolun üzerinde, nal sesi, gem tıkırtısı olmadan, kişnemeden, sessiz sinema döneminde ekranda at koşturan kovboylara eşlik eden korkunç sessizlikte uygun adım koşan, dalgalar gibi yekpare hareket eden, öbek halinde kula atlar. Bu sessizlik yavaş yavaş içimde bir tören müziği gibi dalgalanmaya başlıyor; kalp atışlarım şiddetli ve boğuk bir cenaze marşının ritmini belirliyor; bu çılgın hayvanlardan oluşan vahşi sürünün kaçınılmaz biçimde bir uçuruma doğru yol aldığını, ufkun bir bayır, bu bayırın da bir uçurumun kıyısı olduğunu, oradan aşağıya yuvarlanacaklarını seziyorum belli belirsiz.

Eyere yapışmış bir binicileri hâlâ olanlar da dahil hepsi sahipsiz koşan bu isyan etmiş at sürüsünün ortasında, diğerleri gibi gri tozdan bir üniforma giymiş, sanki maske takmış olduğundan çehresini göremediğim bir adamın

bindiği iri beyaz bir at, sağrılarla yelelerin oluşturduğu hareketli fon üzerinde net olarak ayrılıyor. Adamın bindiği at, bu gelgit gibi kesintisiz, yatay akışın itişine direniyor; o yukarıya doğru, gökyüzüne ulaşan bir sıçrayışla kaçıyor. Sonra düşüyor, bacakları sağrısına yapışmış binicisini düşürmeden yere yuvarlanıyor; kendi cüssesi sayesinde sayısız nalın altında ezilmekten kurtuluyor; sürü içgüdüyle bir kayanın etrafından dolaşırcasına onun etrafından dolaşıyor. Bir kez daha lastikten bir hayvanmışçasına sıçrıyor ve gökyüzünde o kadar yükseğe çıkıyor ki, düşünce parçalanmaması imkânsız. Ama parçalanmıyor ve oyun ya da mücadele devam ediyor; binicisinin ondan kurtulmak için çabaladığını mı, yoksa onu bu garip cambazlığa zorladığını mı, bir çatışmaya mı, yoksa melekler âleminde at eğitimi temrinine mi şahit olduğumu bilemiyorum çünkü. Bu arada öteki atlar yolun dışına taşmalarını engelleyen hayali engelleri parçalamışlar; şaha kalkıyor, sıçrıyorlar, fundalığa darmadağın dağılıyor, portakal suyu tezgâhlarını göğüs darbeleriyle yıkıyorlar; ayaklarıyla havaya tozlar, kuru otlar kaldırıyorlar. Ancak o zaman, içimdeki muhteşem ve mukaddes dehşet duygularının yerini korku ve kaçma isteği alıyor. Ansızın kemikli, iri bir el omzuma dokunuyor; yanı başımda uzun boylu bir adamın olduğunu hissediyor ve bu yaşlı adamın ölmüş babam olduğunu anlıyorum. Şefkatli bir gülümsemenin aydınlattığını tahmin ettiğim neşeli bir sesle, "Burası tehlikeli, değil mi?" diyor. "Hava ne güzel," der gibi.

Otların Arasında Esen Rüzgâr

Bu rüyanın başında rüzgâr otların değil, taşların arasında esiyor. İçinde sanki arı yerine dev termitlerin bulunduğu bir kovan gibi oyulmuş, garip bir kayalık yapının ortasmdayız; yumuşak taşa oyulmuş kemerli caddeler, kubbeler, bal yerine tüfle yapılmış petek dizileriyle inşa edilmiş gibi. Usul usul çevremize sinen koku, mezarlarda un ufak dağılan kararmış kurabiyelerin kokusu gibi ekşi ve kekre. Bulunduğumuz oda bir cenaze barakasının içi gibi karanlık; koni biçimindeki tavan da bir külahın içini andırıyor, ama hiçbir yerde pencere olmamasına ve etrafta bir lamba görülmemesine rağmen zifiri karanlık değiL Halka biçiminde bir dizi koridorla çevrilmiş bu merkezi alan bir tekerleğin poyrasına ya da taştan bir ağacın ortasındaki boşluğa benziyor. Bulunduğumuz yerden simetrik olarak dağılan hafif eğri yollar bu labirent galerilerini boydan boya kesiyor, genel tekdüzelik ve başdönmesi izlenimini artırıyor; etrafımızdaki her şey, sanki

bulunduğumuz derinlikte yeryüzünün hareketine hiçbir şey karşı koyamazmış gibi belli belirsiz kıpırdıyor.

Daha önceki bir rüyada Venedik'te birlikte oturduğum delikanlı ve genç kadınla birlikte hapsolmuşuz buraya; delikanlı rengi atmış, kareleri bozulup karışık desenlere dönüşmüş takım elbisesinin üstüne siyah muşambadan bir yağmurluk geçirmiş, genç kadın da incecik beyaz tülden bir sabahlığa sarınmış. Dantellerinde hâlâ iri kar taneleri asılı duruyor; içinde bulunduğumuz derin mağara çok soğuk olduğu halde karlar yavaş yavaş eriyor ve engebeli zeminde gri su birikintileri oluşturuyor; öyle ki zayıf genç kadın rutubetli bir mağaraya taşınmış bir çeşmp heykeline benziyor. Delikanlı ölü küllerinin saklandığı yuvalarla baştan aşağı kaplı duvardaki sayısız küçük altıgen deliğin her birini titiz bir merakla inceliyor; bu kara deliklerin her birinin içindeki azıcık külü parmaklarıyla yoklayarak küllerin bir insana mı, sıçana mı, kuşa mı ait olduğunu anlayabiliyor. Ama genç kadın XV. Louis tarzı topuklarının üzerinde umutsuzca yükseliyor, kubbelerin altında bir yere bırakılmış olan ölü doğmuş bebeğinin kalıntılarını arıyor. Bulamıyor, çünkü kör. Bitkinlikten ölmek üzere, cenaze odasının ortasındaki granit bir blokun üzerine oturuyor az sonra; bitiştirdiği dizlerinin üzerine yan yana açık tuttuğu avuçlarını sabırla yerleştiriyor; avuçları hâlâ yok olup gitmiş bir şeyin ağırlığını taşıyor sanki. Genç kadın tamamen terk edilmiş değil; duvardan yaşlı bir kaplumbağa çıkıp sadık bir köpek gibi alçakgönüllülükle ayaklarını yalıyor; zavallı kadının ılık gözyaşları kaplumbağanın hissiz kabuğuna dökülüyor. Genç kadının donmuş ellerini canlandırmak için iki elimin arasına alıyorum; elleri sanki canının bütün ısısı gözyaşlannda toplanmışçasına soğuk, buz gibi. Hıçkırıklar arasında bebeğinin aslında canlı doğduğunu, ama zavallıcık gülümsemeyi bir türlü öğrenemediği için onu boğduklarını anlatıyor.

Rüzgârlar koridorlar boyunca patırtıcı hayaletler gibi birbirini kovalıyor, mezarlardaki külleri dağıtıyor; ansızın, düşen bir çığın boğuk gök gürültüsünü andıran müthiş sesi başımızın üstünde yuvarlanıyor; tepemizde dev bir kar kütlesinin çöktüğünü, altına hapsolduğumuz tepenin toprağını ve gevşek taşlarını da beraberinde sürüklediğini, buradan çıkmamızı sağlayacak çıkışların hepsini temelli kapattığını anlıyoruz. Buraya bu sabah turist olarak girdiğimize şüphe yok; şu anda yalnız olmamızın sebebi, bekçinin bir iki dakika önce, sönmüş olan ışığı yakmak üzere yanımızdan

ayrılması; ancak birazdan bekçinin artık gelip bizi alamayacağım kavrıyoruz ve hafif bir endişe sızıyor içimize. Bir acil çıkış kapısı bulmak umuduyla, odanın en dibinde bulduğumuz hafif rampadan üst kata çıkıyoruz; az önce bulunduğumuz odanın tıpatıp aynısı bir oda buluyoruz sadece; yalnız bu odanın duvarları sayısız pencereyle kaplı; camları o kadar donuk ve kalın ki, taş değil cam oldukları zor anlaşılıyor. Pencereler açılmıyor, delikanlıyla arkadaşı camlan nafile kırmaya çabalarken ellerini kanatıyorlar. Arkadaşlarımı orada bırakıp tekrar mağaranın alt katına iniyorum; ama orada yıkık dökük, karmakarışık, karanlık ve boğucu galeriler çıkıyor karşıma sadece; yüzüstü yatarak sürünmek /.orunda kalıyorum, yumuşak toprağı ve taşlan başımla iterek kendime yol açıyorum; soğuk zeminde bu uzun sürüklenme giysilerimi o kadar yıpratıyor ki, kısa bir süre sonra çırılçıplak kalıyorum.

Ansızın, kurtuluşu haber veren bir işaret olmadan, etrafımda gün ışığım seziyorum. Mağaranın dışındayım; cenaze odasındaki soğuğun etkisiyle hâlâ tir tir titreyerek soluk çıplak bedenime, saçlarıma yapışmış, alnımda Kül Çarşambası'nı hatırlatan bir iz oluşturan külleri silkeliyorum. Ama burada, açık havada rüzgârın uğultusu o kadar şiddetli ki kulaklarım korkuya kapılıyor ve mezarıma dönmek üzere bir hamle yapıyorum. Yavaş yavaş bu fırtına, kahkaha ve sürat sesine alışıyorum ve yelken gibi şaklayan amansız gökyüzünde mucize eseri kurtulmuş bir kazazede gibi beceriksizce ilerliyorum. Yeraltı mağaralan yeşilliklerle örtülü tepeye sırtımı dönüyorum, dibinde bir nehrin aktığı, vadilerle dolu bir manzarada, yamacın ortasındayım. Yamaçlar, tepecikler, çukurlar, arazinin bütün engebeleri tek bir çiçeğin araya karışmadığı taze çimenlerle kesintisiz, dalgalı bir örtüyle kaplanmış. Mart ayında bir sabah vakti, bir Paskalya sabahı; eriyen karların gri suları çimenleri yeşertmiş. Görünmeyen güneş bir yerlerde daha başını topraktan yeni kaldırmış günün kekremsi havasını ısıtıyor; manzaranın duru sertliği on altı yaşındaki bir ruhun cömert keskinliğini hatırlatıyor. Rüzgânn dostane kuvveti çayırı hızlı bir tren gibi katediyor; tek tük inekler, koyunlar başlarını kaldırıp bu ağır, tanıdık patırtıyı geviş getirir-cesine hazmediyorlar. Körpe filizlerin titrek temasını ensemde, yanağımda, bacaklarımda iyice hissedebilmek için otların arasına uzandım; başımı arkaya yatırıp beyaz gökyüzünü kana kana içiyorum. Ansızın kuvvetlenen rüzgâr az önceki tepeyi koca bir balon gibi havalandırıyor; tepe şimdi açık yeşil, devasa ve kırılgan bir Paskalya yumurtasına benziyor; en tepede, ta

uzaklarda nihayet pencereleri açmayı başarmış delikanlıyla genç kadın neşeyle beyaz mendillerini sallayarak veda ediyorlar.

Kilisedeki Birikinti

Ölüm bir bahçede ayakta durmuş viyolonsel çalıyor. Bahçe bir manastırın içinde, düzgün biçimde yontulmuş dört şimşir duvarın arasında yeşeriyor, çiçek açıyor. Manastırın kemerleri, koyu yeşil duvar ayakları, silmeleri aynı canlı, gür maddeden yapılmış; manastır mimarisinin gereklerini yerine getirmek için durmadan kesilen dallar humma gibi, aşk gibi acı bir koku yayıyorlar. Ölüm, bu bahçenin içinde ayakta durmuş viyolonsel çalıyor. Mezar olabilecek tümseklerin engebeli hale getirdiği zemin açık renk otlardan bir halıyla kaplı; öyle ki, iri enstrümanın telleri sanki doğrudan ölülerin yürekleriyle temas kuruyor; aralarından bazılarının mutlaka hayatları boyunca hayalini kurmuş olacakları törensel müziği bu insanların belki de işitmediğini düşünmek insanı üzüyor. Ölüm etsiz bir iskelet, ama incecik, şeffaf bir deri, tıpkı denizaşırı ülkelerden gelen kuru meyvelerin koruyucu selofanı gibi sivri kemiklerini sarıyor; yanakların olması gereken yerde, bu sarı parşömenin üstüne biraz allık sürülmüş. Oburluğuyla ün salmış olmasına rağmen, bu zarif siluet daha ziyade şişmanlama korkusuyla yeterince yemek yemeyen bir kadını çağrıştırıyor. Sol köprücükkemiğine asılmış kadifeden bir mantonun iri mavi plileri onu yarı yarıya örtüyor. Sağır biri gibi, inatçı bir sebatla çalıyor viyolonseli; çıplak kafatasını solmuş şimşirden bir taç süslüyor.

Ölümün ayaklarının dibine beş genç kadın oturmuş; bacaklarını piknik yapıyormuşçasına çimenlere rahatça uzatmışlar ya da çiçek taçlarını andıran geniş yuvarlak eteklerinin altına toplamışlar. İlkinin elbisesi limon sarısı, ikincininki gök mavisi, üçüncününki pembe, dördüncününki eflatun; beşincinin elbisesi ise şafak rengi. Hepsi de bayramlık kıyafetlerini buruşturma korkusuyla hareket edemeyen genç kızlar gibi kıpırtısız duruyor; ince kollarını arkadaşlarının bellerine, omuzlarına gevşekçe dolamışlar; alçak sesle önemsiz sırlar anlatıyorlar birbirlerine. Korkunç çalgıcıya sırtlarını dönmüşler, ama varlığından habersiz değiller; o kadar yakınlarında olmasından ötürü yüzleri solmuyor. Ölüm arada bir yayını dilberlerden birinin narin boynuna dokunduruyor; bunun üzerine genç kadın başını geriye bırakıyor, gırtlağından bilinmez bir gamın en tiz notasına

benzer tatlı bir inilti çıkıyor. Beni geçerken gören genç kadınlar seslenip işaret ediyorlar, ama ben gündelik elbisemi giymişim, ayrıca acelem de var; akşamüzerinin sonuna yaklaşıyoruz, bir an önce kiliseye girmek istiyorum.

Ana avluyu geçince bir iç avluya varıyorum; burada terk edilmiş bir kuyudan başka bir şey yok; eski mermerden bilezik taşının üstü çatlaklarla dolu. Su çekip içmek istiyorum, ama ipe asılı kırık bir fincan parçasından başka şey yok; susuzluğumu gideremeden kiliseye giriyorum.

İçerisi çok karanlık; o kadar ki, gölgeler yalancı bir serinlik yayıyor etrafa. Siren ve çıplak kadın kabartmalarıyla süslenmiş kapının kanatları ardına kadar açık; apsise müziğin ve alacakaranlığın biraz sızmasını sağlıyor; ancak el yordamıyla ilerleyecek kadar görülüyor etraf; bu bomboş, kocaman mekânda bank, iskemle, sadaka kutusu bulunmadığından tek çarpılabilecek şey sütunlar. Neredeyse yusyuvarlak olan kilise, Roma'daki SanPi-etro Kilisesi'nin içini andırıyor; onun kadar geniş ve yan şapeller koroyerinin çevresini tekerlek gibi sarıyor. Koroyerinin ortasında görünmez altar uzun, alçak bir basamakla yükseltilmiş; kuşkusuz ayin yönetmeye gelen yaşlı rahipler titrek adımlarıyla rahatça çıkabiliyorlar. Daha dar bir merdivenden yüksek bir tribüne çıkıyorum; muhtemelen beyaz mermerden yapılmış, yeterince aydınlık olmadığı için görülemiyor. Cilalı Carrara mermerinden parmaklığın önüne diz çöküyorum ve kaygan korkuluğa ellerimi dayıyorum.

Kilisede tek başımayım, ama altarm önünde, siyah kadifeden bir örtünün altında bir şey yatıyor. Bunun ben, daha doğrusu yansımam olduğunu biliyorum. Kilisenin zeminini, muhtemelen siyah karoların lanetlilerin, beyaz karoların da erdemlilerin mezarlarını işaret ettiği bir dama tahtasına dönüştüren siyah beyaz döşeme taşlan tesadüfen oradan geçen suretimi yansıtmış; ölü evlerinde aynaların üstünü kreple örttükleri gibi benim yansımamı da kaçıp gitmesin diye koyu renk kadifeyle örtmüşler. Hapsolmuş yansımam siyah örtünün altında kıpırdıyor, titreşiyor; altarm önüne uzanmış bu uzun figür kendini Tann'ya adayan bir rahibeyi ya da yaşama günahı affedilen bir cesedi çağrıştırıyor. Ama örtü kanat gibi titreşmeyi, kıpırdanmayı sürdürüyor; bu haliyle, arayış içindeyken istemeyerek tek bir ürkek dokunuşla bütün lambaları söndürdükten sonra oraya yığümış iri, yumuşak bir yarasayı da çağrıştırıyor. Örtü yavaş yavaş

büzülüyor, inceliyor ve sonunda kurumuş bir yaprağın panltılı, kahverengi, uçucu rengine bürünüyor. Kısa süre sonra kilisenin döşemesinde iri, yumuşak bir sıvı birikintisi kalıyor sadece; palmiyelerin bütün lambaları yakmak için kullanılabilecek özsuyu gibi solgun yaldızlı. Ama lambaları kimse yakmayacak, çünkü zangoçlann hepsi ölmüş; iri, yararsız sıvı birikintisi giderek koyulan karanlıkta titreşerek hafifçe parlıyor; bu arada boş kilisede viyolonsel sesinin yerini org sesi alıyor.

Solgun Kadınlar Evi

Lozan'da Sauvabelin füniküler gişesinden bir bilet aldım. Oldukça karanlık bir kompartımanda, adım ve yüzünü unuttuğum bir genç kadınla birlikte oturuyorum. Füniküler çok hafif eğimli bir yokuş boyunca tırmanıyor; aslında bu yokuş bir katedralin çatısı. Gri kiremitlerden oluşan çatı, kayalardaki çatlakların arasından biter gibi arduvaz tabakaları arasından yükselen ulu ağaçlardan dökülen çam iğneleri yüzünden çok kaygan; çam iğneleriyle kaplı çatı, köy kiliselerinin rüzgârın ektiği zararlı otların oluşturduğu sevimli çimenliklerle kaplanan damlarını andırıyor. Çam ormanını taraçalar halinde yükselen İtalyan tarzı bahçeler izliyor; kimi tek başlarına, kimi beşli kümeler halinde ekilmiş ağaçların ardında seçilen, bu dev katedralin koroyeri-ni örten büyük beyaz kubbenin ufuktaki silueti kaygan taştan yusyuvarlak bir dağı andırıyor. Füniküler bir kovanı ya da Müslüman mezarını çağrıştıran küre biçimindeki heybetli kubbenin dibine bırakıyor ikimizi; sonra tanımadığım yolcu ortadan kayboluyor, ben yoluma tek başıma devam ediyorum.

Birkaç adım attıktan sonra dağın eteğine yaslanmış bir şale-ye geliyorum. Şale hâlâ reçinenin kokusunu ve rengini koruyan parlak köknar kerestelerinden yapılmış. Dışarıdan bir merdiven kafesli, uzun bir galeriye çıkıyor; aralık bir kapıyı iterek birçok odanın açıldığı karanlık, dar bir koridora giriyorum kolaylıkla. Ama odalar boş, mobilyasız; ıssız evin her yerinde endişe uyandıran, anlaşılmaz bir mevcudiyet duygusu hâkim; birinci kata çıkan gizli birkaç basamağı tırmanmak için bütün cesaretimi toplamam gerekiyor.

Üst kat sahanlığı cilalı köknar duvarlı, kare biçiminde bir hol işlevi görüyor. Çıplak ahşaptan birkaç bank dışında hiçbir eşya yok. Hafif ama inatçı bir vernik kokusu var. Zemin geniş kalaslardan yapılmış ve üzerine talaş

serpilmiş; odanın tamamı kaçınılmaz biçimde Rus köylerindeki bekleme salonlarını, karakolları, küçük Balkan ülkelerinin sınırlarındaki gümrük binalarını hatırlatıyor. Soğukluğuna rağmen boğucu olan bu mekânda neredeyse dayanılmaz bir tevekküllü sıkıntı, sersemlik, uyuşukluğun ardına gizlenmiş boğuk bir endişe hâkim.

Sert ahşap bankların üzerine karşılıklı iki kadın oturmuş. İkisi de henüz genç, çok soluk tenli, çok zayıf, biraz kemikli; iri, dalgın elleri var; geniş omuzlarını örten elbiselerin rengi belirsiz; belki kahverengi, belki koyu lacivert, belki vişneçürüğü; bu ışıksız odada kirli siyah görünüyor. Uykudan düşen başlarını cilalı ahşap duvara dayamışlar; mat saçları o kadar açık sarı ki beyaz gibi görünüyor. Her ikisinin de pembe halkalarla çevrili, gözyaşlarından yıpranmış görünen güzel gözleri var, ama ince dudakları katı; iri çeneleri inatçı ve bıkkın bir ifadeyle öne uzanmış; burunlarının altında, yanakları kadar solgun olan dudaklarının kenarlarında acı çizgiler var, fesatlıkla bedbahtlığın kesiştiği noktada duran bu iki kadının kurban mı, cani mi olduğunu, onlardan korkmak mı, onlara acımak mı gerektiğini anlayamıyor insan. Birbirlerine o kadar benziyorlar ki, her biri ikizinin yansıması sanılabilir; sanki duvarlardan birinde iri bir ayna asılıymış gibi. Ama öyle değil, çünkü soldaki kadın, sonsuz bir yorgunlukla, sersemlemiş halde avuçlarını dizlerine dayamış, oysa sağdaki kadın kucağında kendisi kadar solgun, kendisi kadar zayıf bir bebeği duygusuzca sallıyor. Bu kadın belki de kız kardeşinden azıcık daha solgun, azıcık daha güzel ve gözleri de biraz daha açık renk. Bebeği çok soluk tenli, dudaklarının ve gözkapaklarının kenarlarında yeşilimsi, sarımsı izler var, ölü bir bebek kadar kıpırtısız, ama hafifçe ağladığı duyuluyor; tekdüze, cansız inlemesi ağustosböceklerinin hırıltısını çağrıştırıyor. Solgunluğun doruğundaki bu kadın bana bir şey söylüyor; ne dediğini anlamıyorum, hatta duymuyorum; sanki sağırmışım ya da o, dilsizler gibi sadece dudaklarını oynatıyormuş gibi. Güçlü ellerinin arasındaki bebeğini hep aynı ifadeyle, şefkatten, yumuşaklıktan yoksun bir edayla sallamaya bir aıı bile ara vermiyor; kıpırtısız başıyla dizlerinin arasında sadece göğsü hafifçe hareket ediyor. Diğer kadın da duruşunu değiştirmedi; elleri dizlerinde, gövdesi kaskatı, başı hafifçe arkaya eğilmiş, taş gibi yoğun ve değişmez bir sabitlikte oturmaya devam ediyor.

Bu iki kadının yakınında olmak beni korkutuyor; sadece karanlık bir koridora açılan bu holden ne pahasına olursa olsun kaçıp gitmek istiyorum. Işıksız koridorda el yordamıyla ilerlemeyi göze aldığım anda sağımdaki ve solumdaki duvarlarda peş peşe kapılar olduğunu fark ediyorum, ama bu kapılar sımsıkı kapalı; ellerim karanlıkta kapı kulplarını nafile aramaktan bitkin düşüyor. Sonunda bir kulp parmaklarımın arasında dönmeye razı oluyor; çocukluğumuzun geçtiği sayfiye evlerinin en üst katındaki çalışma odasına her şeyiyle tıpatıp benzeyen bir odaya giriyorum; çıplak duvarlar, harita, kartonları yıpranmış kitapların yığılı olduğu raflar ve zehirli örümceklere daha çok benzesin diye ayaklar eklediğimiz mürekkep lekeleriyle dolu masa. Bu masada denizci kıyafeti giymiş bir oğlan çocuğu oturuyor; olsa olsa on dört yaşında, ama fazlasıyla hızlı büyümüş yeniyetme kılığına girmiş bu kişinin gönülden sevmiş olduğum erkek olduğunu anlıyorum. Onu burada, benim için yeni olan bu görünümüyle, henüz tanışmadığımız için henüz bana acı çektirmediği yaşında bulmak içimde şefkatli bir sevinç uyandırıyor; ne var ki bu sevince hemen endişe karışıyor, çünkü gözlerinde yırtıcı, kararlı bir ifade var. Oğlan zayıf ve uzun boylu, solgun tenli, ama sahanlıktaki bankta oturan kadınların donuk solgunluğuyla ilgisi olmayan sağlıklı bir solgunluk bu; gözlerinin etrafında halkalar var, yüz hatları sınav öncesinde çok çalışıp yorulmuş bir öğrencininki gibi gergin; benim içeri girmemle oluşan hava akımı çizgili kâğıtları odanın dört bir yanma dağıtıyor. Oğlan yerinden kalkıyor; esrarengiz bir edayla, Yunan alçak kabartmalarındaki sessizlik tanrısı gibi bir parmağı dudaklarında, yanıma geliyor. Sonra fısıldıyor;

"Hemen gitmemiz lazım. Buradan çıkmalıyız. Bunlar kötü insanlar. Sadece av etiyle besleniyorlar."

Elimden tutuyor. Odadan çıkıp gizli bir merdivenden aşağı iniyoruz; fesat ya da bedbaht kadınların yanından geçmekten

kaçmıyoruz. Az sonra başlangıçtaki karanlık koridorda buluyoruz kendimizi; sonra da kafesli galeride; galerinin baktığı bahçenin ötesinde sadece Bavyera’da görülen türden, biraz yapay bir dağ manzarası görülüyor. Çim yastıklarından, tarhlardan geçiyoruz; mevsim ya bahar başı ya da sonbaharın sonu; ayaklarımızın gömüldüğü, özenle bellenmiş yağlı, gübreli toprakta tek bir çiçek, tek bir sap ot bitmemiş. Hava ılık, tatlı; henüz

yaprakları yeşermemiş ya da yapraklarını dökmüş ağaç dallarında yıldıza benzeyen iri kırmızı çiçekler titreşiyor; özsuyundan yoksun ağaçların güçlü iskeletlerinin arasında zaman zaman kesintili, soğuk bir kuzey rü/.gârı esiyor. Ellerimiz birbirine kenetlenmiş, çıplak parmaklarımızın soğuk temasından güç alarak yan yana yürüyoruz, ama birbiri ardına uzanan terasları inip katedral çatıları üzerine inşa edilmiş bu bahçeden bir an önce çıkmak için acele ediyoruz. Peşimizde kimse yok; ürkütücü karayel saçlarımızı okşarken tatlı bir esintiye dönüşüyor, ama ıssızlık ve hatta sessizlik, her türlü mevcudiyetten beter, anlaşılmaz bir tehdit izlenimi uyandırıyor içimizde; zaten kim bilir, belki de düşmanlarımız görünmezdir. Ansızın arkamızda tehlike çanı gök gürültüsü gibi gümbürdüyor; tam biz arkamıza dönüp baktığımız anda, şalenin tepesindeki dev kubbe sarsılıyor; sanki kubbenin tepesinde çalan çanların titreşimi bu devasa beyaz küreyi yerinden oynatmaya yetmiş gibi. Aynı anda dört bir yandan ortaya çıkan bir kalabalık bütün teraslan istila ediyor; yumuşak toprağın üstünde binlerce çıplak ayağın boğuk sesi yankılanıyor. Paçavralar içindeki bu bir deri bir kemik insanlar, ellerinde süngüleriyle, hayduttan çok isyancıları çağrıştırıyor; kıyafetlerinde, vahşi saçlarında tarihi Devrim günlerinin kalabalığını belli belirsiz hatırlatan bir şey var. Aşağı değil, yukarı doğru hareket eden bir çığ gibi engelleri devirerek, bu insan fırtınasında şiddetle birbirine çarpan çıplak dalları parçalayarak, ağaçlığın bittiği yerde ip gererek çizilmiş çizgileri silerek hızla bahçeyi tırmanıyorlar; nihayet şaleyi yıkıp yerle bir ediyor, çığlıklar arasında bir panayır kulübesinin ahşap duvarlarıymışçasına üzerinde tepiniyorlar. Ama oğlan çocuğuyla ben ana yola varmışız, kırların ortasında-yız, kurtulmuşuz, içimiz rahat; bu felaketten iyice uzaklaşmak için adımlarımızı hızlandırıyoruz.

Alacakaranlıkta Yol

Oğlan çocuğuyla birlikte yine yolda yürüyoruz. Artık el ele değiliz, ama hâlâ yan yana yürüyoruz. Alp dağlarında, orta dağ sırasında, vadiyle buzullara eşit uzaklıktaki yollardan birinde-yiz. Sağımızda yeşil yamaç göz alabildiğine aşağı doğru uzanıyor; kıpırtısız bir hayvan sürüsünün siyah sağrılarına benzeyen iri kayalar var. Ara sıra yol boyu uzanan bir korkuluk bizi uçurumdan ayırıyor; o zaman patikamız dağın yamacını çepeçevre dolanan, sadece gökyüzünün göründüğü bir balkona benziyor. Gökyüzü yeşil, mavi bir göğün bürünebileceği en solgun ton olan, neredeyse renksiz

bir yeşil; sonsuz olduğu tahmin edilen bir yükseklikteki, incecik, iğne ucu kadar sivri yıldızlarla delik deşik; yıldızlar akşam yolculuğunda ilerlemeden titreşiyorlar; düz aydınlık kuşağı sabit, ne yoğunluğu, ne kalınlığı değişiyor. Gündüzle gece arasında, sırayla evreni kaplayan ve her defasında beraberlerinde boğulmuş kazazedeler gibi birkaç yüz ölü götüren iki gelgit dalgasını ayıran kısa arada yol alıyoruz. Bu görkemli ve hüzünlü denge hali yürüyüşümüzün sonuna, rüyanın da ortasına kadar sürecek. İlerliyoruz, ama önümüzde hiçbir gölge uzanmıyor, peşimizden bir gölge gelmiyor; alacakaranlık şeffaf bir sis gibi sarmalıyor bizi. Konuşmuyoruz, sanki kalplerimiz bile suskun; ciğerlerimiz akşam havasını solumayı kesmiş; arkadaşımın bileğini tutsam, canının güven veren atışı parmaklarımda zonklamayacak. Bu sessizlikte sadece ayak seslerimiz hâlâ duyuluyor; kayalık dağlardan yankılanarak görünmez bir kalabalık bizi izliyormuşçasına çoğalıyor. Solumuzda kayalık dağ dimdik, ardında pınarların ağladığı bir hapishanenin duvarı gibi kaskatı yükseliyor; yağmurun oyduğu çatlaklar düz ve çıplak kayayı anlaşılmaz yazılarla dolduruyor. Tek tük yükselen köknarlar, uçurumun kenarındaki cılız otlar yeşil de değil siyah da, çiçekçi dükkânlarının arka tarafında rastlanan kuru, sararmış yosun balyalan gibi renkleri atmış. Kesintisiz, incecik bir toz bulutu ayaklarımızdan dizlerimize yükseliyor; bu suskun yürüyüşün tekdüzeliği, araf işkencelerini çağrıştırıyor. Keskin bir dönemece vardığımızda, epeyce uzakta, dağın bir girintisinde küçük bir köy görüyoruz; ahırları adak yapılarına benziyor; derme çatma evleri cenaze çörekleri gibi kat kat siyah kiremitlerle kaplı; kilisenin sivri damı mezarlığın çakıllı duvarının üstünden yükseliyor. Mavi yüzlü şişman bir adamın sürdüğü, saman dolu iri bir araba köye dönerken yanımızdan geçiyor. Daha hızlı yürümeye başlıyoruz, rüzgâr kuvvetleniyor çünkü; üşüyoruz, karayel varlığımızdan habersizmişçesine geçiyor üstümüzden. Ansızın bir taşa takılıp tökezliyorum ve diz çökermiş gibi düşüyorum.

Takıldığım şey taş değil, ölü doğmuş bir bebeğin çuval bezine sarılı, yüzüstü yatırılmış cesedi. Küçük şekilsiz bedeni sımsıkı kundaklanmış, yumrukları sıkılı; yüzünde donup kalmış ifade, hapşırmak ya da ağlamak üzere olan bir bebeğin kasılmış ifadesi. Epifanya yortusunda kiliselerde gülümseyen İsa'lar gibi soluk benizli, ama teninin balmumu değil, zavallı ölü bir ten olduğu belli. Büyük bir dikkatle, şefkatle kucağıma alıyorum onu; cam gibi kırılgan çünkü; bu yaşamamış bebekten bana geçen soğuk,

gecenin soğuğundan daha dondurucu. Bu arada gerçekten de gece etrafımıza kar gibi, iri gri taneler halinde yağmakta. Köye giriyoruz; alçak evlerin kapıları, pencereleri, alacakaranlığın son kırıntılarından yararlanabilmek için açık bırakılmış; çünkü köylüler çok yoksul, lambalarını yakmayı mümkün olduğunca geciktiriyorlar; bir pencereye kurutulmuş bir balık asılmış: İsa'nın simgesi. Hayvanların idrarıyla, yağmurla kayganlaşmış yolda kayıyoruz; bebeği düşürmekten korkuyorum, oysa ağlama ihtimali yok; bu cesede belki de yaşayan bir bebekten daha endişeli bir özen gösteriyorum. Ara sıra, daracık bir sokağın kıvrımında bir öküz, ahırının hava deliğinden kafasını çıkarıyor ve gübre kokusu gibi tatlımsı nefesini yüzümüze üflüyor. Ölü bebeği bırakmak üzere telgraf bürosuna benzeyen jandarma karakoluna gidiyorum; tuvalet kâğıdı rulosu gibi çekildikçe açılan, şeritler halinde basılı formlar var. Pipo içen bir adam sobanın kapağını açmış uzun bir çatalın ucundaki ekmeği kızartıyor; dikkatini çekmek için camı bozuk parayla tıklatıyorum; bu arada etrafımda siyah kar yağmaya devam ediyor.

Artık gece tamamen çökmüş; ben nasıl olduğunu anlayamadan ölü bebeği kucağımdan almışlar; yanımdaki oğlan çocuğu yok; ışığın son iç çekişiyle birlikte o da ortadan kaybolmuş. Köyde han olmadığı için papazın evinde kalıyorum. Tavan arasında yatıyorum, ama papazla aynı sofrayı paylaşıyorum; böylesi daha rahat, çünkü masa oval. Ahşap merdiven, basamakların arasında yaşayan sıçanlar yüzünden bastıkça gıcırdıyor; basamakları çocukluğumda, üçgen halı parçalarının ve kapalı kapıların bakır kulplarının belli belirsiz parladığı karanlık sahanlıklardan korktuğum zamanki gibi koşarak iniyorum. Korkmakta haklıyım, çünkü papazın hizmetçisi beni öldürmeye yeminli. Kırk yaşlarında bir kadın; çok zayıf, yüzü solgun, ağzının kenarları sanki ara vermeden bedbahtlığını çiğniyormuşçasma acı bir ifadeyle aşağı çekili. At kafasına benzer uzun kafasının tepesinde ipeği andıran seyrek sarı tüyler cılız bir topuz halinde toplanmış; mavi çizgili elbisesi, asit yanığı gibi görünen, fesat bir inatla beni süzen açık renk gözleri gibi solmuş. Elleri çok soğuk ve nesnelere müstehcen okşayışlarla dokunuyor; sürekli peşimde dolaşıyor, ama ayak seslerini duyamıyorum, çünkü ayağında keçe terlikler var. Az önce, akşam yemeğinde beni boğmaya çalıştı, ama ellerini çözdüm. İskemlemin arkasında duruyor; onu aynadan sürekli gözetlemek zorundayım. Beni öldürmesini engellemek için onu öldürmem gerekiyor. O sofrayı toplarken

ben de bir tabağın üstündeki bıçağı kapıyorum; panayırlardaki atış barakalarında hançer atar gibi göğsünü hedef alarak bıçağı fırlatıyorum. Hançer derine, kalbine saplanıyor ve kadının benzi, imkânsız gibi göründüğü halde daha da soluyor; iğrenç ağzını tıpkı olukların ağzındaki çirkin canavarlar gibi açıyor, ama yere düşmüyor; kan akmıyor; bağırmıyor ya da çığlığı duyulmuyor. Gri duvar kâğıdında, sobanın dumanlı havasında, karın loşluğunda eriyip gidiyor. Kanamaya bile gücü olmayan sefil bir yaratığı öldürmüş olmak hissi hayal edilemeyecek kadar ürkütücü.

Çiçeklikler

Eski bir kır evinin tavan arasında, bir çocuk odasmdayım. Odayı ısıtan sobanın çinilerinde La Fontaine'in fablları resmedilmiş; duvarda, duman kaçıran, daima biraz isli kalın borunun yanında, XV. Louis dönemi kaval çalan bir çoban portresi asılı. Oda yuvarlak, çünkü bulunduğumuz yer bir kulenin içi. Altı büyük pencere, duvarın en az yansım kaplıyor; pencerelerdeki kurşun kafeslerin küçük deliklerinden gri gökyüzü ve bahçedeki ağaçların tepeleri görünüyor. Üzerinde bir kartpostal koleksiyonu ve kurutma tozu duran eski, yaldızlı yazı masasına dayanmış taşbebeğin beyni, kafatasını çepeçevre dolaşıp burnunun altına kadar inen yuvarlak bir çatlaktan dışarı sızmış. Bir köşede, ayın boynuzlarının işaret ettiği bulutların üzerinde, ayakta duran abanozdan bir Meryem Ana heykelinin önünde diz çökmüş, kirli mavi kadifeden eski bir dua iskemlesi; saat gece yarısını çaldığında hayaletlerin girip çıktığı karanlık bir hücreye açılan aralık bir kapı. Yedi sekiz yaşından sonra görmediğim, savaşta obüsler tarafından çoktan yıkılmış bir eve ait bu odada her şey yerli yerinde kalmış. Hâlâ o zamanki kadar hazin, o kadar büyük, o kadar tuhaf; tavandaki çatlaklardan sızan yağmur, halının üstünde yıldız biçiminde su birikintileri oluşturuyor. Yalnız odanın bir ucundan diğerine gerili bir ip var; bu ipin üzerine gökkuşağındaki bütün renklerde, yani kırmızı, san, turuncu, mor ve daha birkaç renkte, yeni boyanmış yorganlar kurusun diye asılmış. Renkleri kimi modern resimlerdeki gibi hayranlık uyandıran bir saflıkta, açıklıkta; sanki yarı şişkin yorganların yumuşak kalınlığı renge yedirilmiş, gözün dokunabildiği görsel bir niteliğe dönüşmüş. Çimen yeşili halının üzerine parlak renklerde on - on beş lastik top simetrik olarak yerleştirilmiş. İngiltere'de bakkal ve eczanelerde kavanozların içinde duran, anilinle boyanmış renkli bonbonlara benziyorlar, ama bunlar devler için, tanrılar

için üretilmiş bonbonlar; sırf bu iri kırmızı, sarı, beyaz, mavi kürelerin içimde uyandırdığı sevinç hem naif hem de mutlak; tıpkı beşiğinin püskülleri oynadıkça gülen bir bebeğinki ya da sabahtan akşama hastane odasının duvarında aynı lekeye, gül biçimindeki lekeye bakan hastanmki gibi.

Dar bir taş basamakla kalın duvarın içine, çok yükseğe oyulmuş pencerelere ulaşılıyor. Perva/ı iki uzun çiçeklik süslüyor; yazın balkonlarda ve açık hava kafelerinde gördüğümüz türden, köşelerine demir çengeller geçirilmiş iki beton çiçeklik. Ama çiçekliklerde tek bir çiçek bitmemiş, içlerinde sadece özenle bellenmiş toprak varmış gibi görünüyor. Görünmez biri, onları kesinlikle aynı yerde bırakmamak gerektiğini açıklıyor bana ve çiçeklikleri taş pervazın üzerine, bir ucu duvara, bir ucu yere gelecek şekilde verevine dayamamı emrediyor. Yüzünü görmediğim bir işçinin yardımıyla yumuşak toprakla dolu ağır çiçeklikleri yerinden oynatmayı başarıyorum; onlara yer açmak için parlak küreleri tekmeleyerek uzaklaştırmak zorundayım; küreler pörsüyor, renkleri soluyor ve sonunda patlayan toplar gibi sönüyorlar. Sürgünün üstüne yerleştirilmiş tabutlar gibi eğildikleri anda, bu ağır dikdörtgen çiçekliklerin içi açıkça görülüyor; solumdaki çiçeklikte bellenmiş toprağın düz yüzeyinde narin yeşil filizlerin başgösterdiğini fark ediyorum; bu seyrek, cılız otların oluşturduğu şekil bir kadının siluetini andırıyor hafiften. Bu çiçekliğin benim için hazırlanmış olduğunu, bir yatağa uzanır gibi usulca, içindeki toprağı dökmeye gerek kalmadan, yüzeydeki deseni bozmadan, işlemeli çarşaflara uzanır gibi özenle yatmam için her şeyin hazır olduğunu derhal anlıyorum. Ama hemen uzanmayı düşünmüyorum, çünkü uykum yok. Sağdaki çiçeklik de soldakinin aynı, ama onun içinde topraktan başka bir şey de var: O çok sevmiş olduğum adam yatıyor içinde. Biraz buruşmuş, gri giysiler var üstünde; önce ardına kadar açılmış gözlerini görüp teskin oluyorum, ama rüyalarının ötesine gömülmüş biri gibi kıpırtısız yatıyor; bu kıpırtısızlığından, artık neredeyse yaşamadığını anlıyorum. Çiçeklik dar olduğu için kolları bedenine yapışık; karnının üstünde birleşmiş uzun, zayıf elleri ömür boyu kafeste yaşamış hazin kuşların aşırı iri pençelerini çağnş-tmyor. Toprak üzerini yarı yarıya örtüyor, bir küvetin içine cimrice doldurulmuş suyun çıplak bir adamı örttüğü gibi; ara sıra, ölüm döşeğindeki hastaların inatçı, güçsüz hareketleriyle toprağı bir örtü gibi üzerine çekiyor. Hafifçe, ama zorlanmadan nefes alıp veriyor; biraz gerilmiş olan dudaklarının arasından

beliren dişlerini görünce elimde olmadan ölülerin çenelerini, tıpkı onun gibi toprakla dolu bir tabutta kanlı uykularını uyuyan vampirleri düşünüyorum; teni o kadar soluk ki kendi damarlarımı kes-sem hayatın rengini kazandıramam ona; o kadar soğuk ki, kalbinin üzerine yatsam onu ısıtamam. Dudaklarını oynatmadan, işitmekten çok tahmin ettiğim, çok alçak bir sesle konuşuyor.

"Bana çiçek de vermeniz gerek. Daha rahat olur," diyor.

Masanın üzerinde, mavi camdan bir şişenin içinde iri bir demet çiçek olduğunu fark etmemiştim daha önce. Çiçekler biraz solmuş; belki daha önce kimse onların çekingen, sessiz, soluk varlıklarıyla ilgilenmediği için. Basit saray çiçekleri sadece, ama entansif tarımla daha karmaşık, daha geniş hale getirilmişler; Siyam kedilerinin gözbebeklerini hatırlatan uçuk bir gök mavisi tonundalar. Çiçekleri elime almaya çalışıyorum, ama solmuş taçyaprakları saplarından kopuverip eski yazı masasının cilalı maunu üzerine mavi bir toz halinde dökülüyor. Bu tozu toplayıp uyuyan adamın ellerine dolduruyorum. Ellerini düşünmeden, takıntılı bir hareketle göğsünün üstüne, boğazına, yüzüne götürüyor; üzerine yayılan, ölüm kokan ıslak toprağa karışan çiçek tozuna bulanıyor. Yıpranmış genç çehresi fazlasıyla uzun süre rüzgâra, yağmura maruz kalmış mermer heykeller gibi bozulmuş; tavandan tek tek dökülen, yere konmuş beyaz porselen leğenlere rağmen bütün odayı sular altında bırakan iri yağmur damlaları, bu ifadesiz, gri yüzün üzerinde gözyaşları gibi ağır, ağır yuvarlanıyor.

Cüzamlı Kadın

Beyaz bir kâbus bu. Sol kolumun cüzamla kaplı olduğunu görüyorum rüyamda; sert bir tuz tabakası gibi kaJm ve parıltılı bir cüzam. Şişmiş kolum ağrımıyor, ama yanında yatmam gereken hasta bir hayvanmış gibi iğrendiriyor beni. Devasa boyutlara ulaşmış olan bu korkunç kol mermer gibi ufalanıyor, kar gibi eriyor, yumuşak bir hamur gibi dağılıyor ve sorunda Fransa'da ya da Bavyera'daki saray bahçelerinde rastlanan, yağmurdan küflenmiş, isyanlarda kırılmış, yarım kalan hareketlerini cesaretle sürdüren, elleri yanlarında, çimenlerin üstünde bir çift eldiven gibi unutulmuş heykellere benziyorum. Aynı zamanda Doğu'da pazarverlerindeki, yoksulların en zavallısı olduklarını ve Tann'mn çalışmayla onların iyi niyeti arasına bir yasak gibi felaketi soktuğunu

kanıtlamak için ucunda bir ölü et parçası sarkan çıplak omuzlarını ansızın alafranga bir ceketin içinden çıkaran korkunç dilencilere de benziyorum. Parçalanan kolum yere akıyor; yerde oluşan birikintiye iltihap damla damla, su saati gibi düzenli aralıklarla düşüyor. Bu çürümenin kutsal olduğunu, aynı anda hem bir ceza hem de bir işaret olduğunu seziyorum. Parmağı kesilince ziyan olmasın diye kanını emen çocuklar gibi seyahat mantomun cebinden alüminyum bir kaşık çıkarıyorum ve kendi çürümemle kudas ayininden geçercesine birikintinin suyunu içiyorum.

Yanmış Ev

Oğlan çocuğuyla birlikte yine yan yana yürüyoruz, ama el ele değiliz ve alacakaranlık değil, sabah vakti. Göllerle, koruluklarla bölünen, kıvrımlı, geniş ovalarda yürüyoruz; dallan parçalanmış karaağaçlar ekili küçük vadiler ansızın sona eriyor ve yerlerini sarp, güneşte parlayan bir yamaca bırakıyor; ardından yerölçümcülerin metreleri gibi bir bayıra yatırılmış, ucu bucağı olmayan bir karayolu şeridi geliyor. Çok hızlı yürüyoruz; yürüdüğümüz yerler ayaklarımızın altından neredeyse mucizevi bir hızla kayıyor; küçüğüz çünkü, altı - yedi yaşlarmdayız ancak. Hava güzel, yaprakların arasında hareket eden güneş yüzlerimize siyah lekeler düşürüyor, hafif bir esinti isimleri henüz bize öğretilmemiş, tamdık ulu ağaçların dalları arasında tembel tembel oynaşıyor. Ara sıra en alttaki dallardan bir yaprak koparmak için duruyoruz; dilimiz dışarıda, dikkatle yaprağın güzel yeşil etli kısmını soyuyoruz; geriye sadece yaprağın iskeleti kalıyor; dilbalığmın kılçığını çağrıştıran bu incecik, harikulade omurgayı kolumuzda dirsekten bileğe, usulca gezdiriyoruz. Gür yaprakların altında belli belirsiz tırmanan yol nihayet bir değirmenin dev kanatlarının döndüğü küçük bir meydana varıyor, Değirmenci aynı zamanda köyün tuhafiyecisi ve şekercisi; sütlü çikolatalar, fırıldaklar, çorap yamamak için pamuk ipliği satıyor. Bugün fındık dallarına şiş gibi geçirilmiş tuhaf bonbonlar ikram ediyor bize. Değirmen kanatlarının gölgeleri yerde güneş ışınlarım biçiyor; değirmenci-esnaf ağırbaşlı bir edayla kapının eşiğinde duruyor; çok şişman, kafasındaki kocaman Meksika şapkasının ucu o kadar sivri ki, gözleri korumak için siperlik eklenmiş bir müneccim külahına benziyor. Değirmencinin adı Alcide; büyükannemin arabacısı gibi çarpık bacaklı. Esrarengiz bir havayla yanımıza geliyor, göz kırpıyor ve gülmesini tutmaya

çalıştığı için çarpılan ürkütücü kırmızı yüzünü yüzümüze yaklaştırarak fısıldıyor.

"Bana Alcide diyorlar, ama asıl adım Cyrille. Cyrille'den sakınmak gerek. Çok tehlikelidir."

Balona benzeyen şişman adam toprak zeminde zıplarcasma hafif adımlarla uzaklaşıyor. Değirmenin önüne geldiğinde merdivenin biraz uzağında durarak, sanki çürük tahta basamaklardan başka, havadan yapılmış daha sağlam basamaklar varmışçasına tırmanmaya koyuluyor. Nihayet odasının beyaz ahşap kapısını arkasından kapatıyor, ama değirmenin kanatlarının yarattığı rüzgâr hasır şapkasını havalandırıp yokuşlu yola, bizim çok uzağımıza sürüklüyor.

Tırmanışımıza devam ediyoruz. Gür ağaçların yerini kâbus gören birinin tüyleri gibi diken diken, cılız, siyah köknarlar ve inek pislikleriyle kahverengi yuvarlaklar serpiştirilmiş yeşil bir kumaşa benzeyen geniş çayırlar alıyor. Ara sıra iri anaç hayvanlar kafalarını dikkatle tel örgülerin arasından geçiriyor, teskin edici nefesleriyle beni sarmalıyor, sükûnetle, Asya'yla dolu iri dalgın gözleriyle bakıyorlar bana. Tımarhanenin uzun beyaz duvarlarının önünden geçiyoruz; avluda koşumları çözülmüş bir arabaya oturmuş yaşlı bir hanım durmadan takma saçını tarıyor. Cyrille'in tehlikeli bir adam olduğunu öğrendiğimden beri biraz tedirginim, ama küçük arkadaşımın bakışları beni yatıştırıyor; ben de ona canlarının acımadığını kanıtlamak isteyen çocuklar gibi acıklı acıklı gülümsüyorum. Rüya haricinde çocuk olduğum zamanlarda oturduğum evin, bu sonuncu köknar korusunun ardına gizlenmiş olduğunu biliyorum; çamaşırhanede büyüklerin bizi bulmasını istemediğimiz zaman içine sığınabileceğimiz çok eski hasır bir manken bulunduğunu, her şeyden önce onu bulmamız gerektiğini açıklıyorum arkadaşıma. Biraz yorgunuz, ama arkadaşıma o evi mutlaka göstermem ve orada ne kadar bedbaht olduğumuzu açıklamam gerekiyor. Eski ahırların yanından geçerken her zamankinden fazla kırlangıç yuvası olduğunu fark ediyorum. Kırlangıçlar alçacık uçuyor; yani sessizce ve yere yakın uçtuklarını söylemek istiyorum. Solmuş orman gülleriyle, kurumuş kasımpatlarıyla kaplı bir yolun sonunda, herhalde eskiden taştan saksılarda vazgeçilmez sardunyalarıyla giriş kapısı olan yere varıyoruz. Ama artık ne sardunya var, ne merdiven,ne veranda, ne kapı ne

de ev; hiçbir şey yok. Bu hali çok daha güzel; artık, ağaçlardan ve engin gri gökyüzünde seyreden bulutlardan başka şey yok. Uyanık olsam, artık, kalıntıları bile bana ait olmayan o evin savaşta yıkıldığını çoktan hatırlardım, ama 1914 bombardımanlarının sesi henüz rüyamın geçtiği yere ulaşmamış. Eğimli çayır altımızda uzanıyor; yer yer belirsiz kalıntılar, yangından yoluk yoluk siyah şeritler. Orman yangınından geriye kalan, dalları kopmuş, kavrulmuş, geriye sadece sütun başlıkları gibi sağlam, sert gövdeleri kalmış birkaç ağaç hâlâ ayakta. Uçsuz bucaksız manzarada tiyatro dekorlarının kaideleri gibi sınırları belirliyorlar; işkence kurbanı siluetleri, darağacı işlevi gören ağaçlarının içine nüfuz etmiş Aziz Sebastianus'lan, Marsyas'Iarı, İsa'ları çağrıştırıyor. Yok olup gitmiş evin eskiden bulunduğu arazinin ötesinde derin gri akışa hiçbir aykırılık göstermeyen bir manzara uzayıp gidiyor; bahçelerde yakılan kokulu yığınlardan çıkan mavi dumanlar, fabrika bacalarından çıkan kara dumanlar basık gökyüzünün altında asılı kalıyor; yer yer bir köy kilisesinin güneş vuran camları tekne salmalarının bakırı gibi metalik bir yansımayla parlıyor. En dipte, kırların yeşilinin tekdüze donuk dalgalarının ardında, görülmekten çok tahmin edilen, bulutların, rüzgârların kaynağı deniz bize derin iç çekişini gönderiyor. Deniz rüzgârının giderek şiddetlenendir geminin kalkıştan önceki düdük sesi gibi tiz ıslıkları, rüyamın sonunun yakın olduğunu haber veriyor bana; bu arada biz iki çocuk, karayele karşı koymak için birbirimize sokulmuş, çıplak ellerimiz nihayet birleşmiş, sessizce önümüzde uzanan boşluğa bakıyoruz, sınırsızlığı bizi hayran bırakıyor, teselli ediyor.

Ağlayan Genç Kız

Büyük gri binalarla dolu, bilmediğim bir şehrin bir ucunda, bir otel odasında kalıyorum. Solmuş goblenlerle döşenmiş bu geniş odayı sevmiş olduğum adamla paylaşıyorum. Ama rüyada bize gayet doğal gelen bu düzen bizi birbirimize yaklaştırmıyor; ayrı ülkelerde yaşıyormuşçasına ya da ikimizden biri öl-müşçesine ayrıyız birbirimizden. Geceleri arkadaşım esrarengiz yerlerde dolaşıyor, tehlikelere maruz kalıyor; bense baka baka camını aşındırdığım pencerenin önünde oturuyorum. Gündüzleri o uyuyor, ben de uykunun yerini tutan işlerin peşinde şehirde koşturup duruyorum. Umudumuzu tamamen yitirmişiz, çok yoksuluz. Bu rüyanın başında, ben mutat yerimde oturmuş sökük çorapları dikiyorum; odaya akşam karanlığı çökmüş. Kapı hafifçe tıklatılıyor. Temizlikçi kadın olamayacağım hemen

anlıyorum; arkadaşım da olamaz, çünkü o her zaman servis merdiveninden girer içeri. Sökük çorapları koltuğun altına sakladıktan sonra gidip kapıyı açıyorum.

Eşikte on altı yaşında bir kız duruyor. Olağanüstü güzellikte bir İngiliz; o kadar narin, o kadar sarışın ki, güneş saçlı bir ay ışığı huzmesine benziyor. Yüzünün cildi güllerin yumuşak dokusunu çağrıştırıyor, ama bütün kanı kalbinden boşalmış gibi solgun. Merdiveni koşarak çıktığı için hızlı hızlı nefes alıyor, dudakları da çok üşüyormuş gibi titriyor. Küçük çiçek demetleri serpiştirilmiş beyaz muslinden incecik bir elbise var üzerinde; ilerlemiş olan mevsime göre fazlasıyla ince. Odanın ortasındaki uzun saçaklı koltuğa oturuyor ve loş odaya göz gezdiriyor.

"O yok mu?" diye soruyor.

"Yok," diyorum. "Kar yağdığı zaman gelmez."

"Ama ben ona çiçek getirmiştim," diyor inleyerek. *“Oh dear*, bunlar yakında solup gider..."

Gerçekten de dizlerinin üstünde gülünç derecede küçük bir çiçek saksısı durduğunu fark ediyorum; içinde zaten don yemiş, açması imkânsız iki gül tomurcuğu var sadece. Tekrar konuştuğunda sesinde gözyaşlarının hıçkırığını duyuyorum.

"Bir de mektup yazmıştım. Mürekkebi henüz tazeyken okusun istiyordum."

Göğsünden ikiye katlanmış küçük bir zarf çıkarıyor. Gül saksısını üzerine karmakarışık erkek giysileri atılmış yatağa, yorganın üstüne bırakıyorum, mektubu da yastığın kenarına iğneliyorum. Genç kızın çocuksu yüzünde alçakgönüllü bir gülümseme beliriyor. Odaya girmeden çıkardığı iri hasır şapkasını uysal bir tavırla tekrar başına takıp umudu kalmadığını içten içe bilirmiş gibi durmadan akan gözyaşlarını şapkasının kurdelesiyle siliyor. Eşiğe geldiğinde dönüp tekrar gülümsüyor, ama kapı kapanır kapanmaz tekrar ağlamaya başlayacağını biliyorum.

Sevdiğimiz adam neredeyse hemen o çıktıktan sonra geliyor; genç kızla sahanlıkta karşılaşmamış olmasına şaşırıyorum. Belki kızı fark etmemiştir;

kız o kadar üzgündü ki. Adamın soğuktan kızarmış elleri ve yeşil fötr şapkasının altındaki bembeyaz yüzü bir buzulun içinde yaşayan, soğuktan donmuş bir adamın elleriyle yüzüne benziyor. Gül saksısını ve yastığa iğnelenmiş mektubu gördüğü anda, sessiz bir öfke daha da şiddetli, yakıcı bir soğuk gibi onu ele geçiriyor. Yüzünü mermere dönüştüren öfke gözlerinin etrafındaki yeşil gölgeleri koyulaştırıyor. Küçük zarfı ve kurumuş gül tomurcuklarını bir hışım yırtıp parçalıyor; beyaz kâğıt parçaları nereye konacağını bilemeyen kar taneleri gibi odaya saçılıyor. Telefonun ahizesini kaldırıyor ve çalmaya hazırlanan bir müzisyen gibi yalan söylemeye hazırlanıyor. Genç kıza dönmediğini, artık bu şehirde yaşamadığını, mektubunu almadığını, çiçeklerini de istemediğini söylüyor. Karşıda genç kız o kadar yüksek sesle ağlıyor ki odanın her yerinden işitiliyor; boş yere sevmiş olduğu adamsa gülümsemeye koyuluyor; nefretten beter, küstah bir gülümseme, tıpkı genç kızın gülümsemesinin ıstıraptan beter olduğu gibi.

Rüyamın ikinci kısmı sokakta başlıyor. Hâlâ ya da tekrar gece vakti. Kar yağmıyor, yağmur çiseliyor; erimiş karların oluşturduğu pis çamura bata çıka yürüyorum. Oturduğum binanın karşısında, gri cepheli, üç katlı bir konak var; sadece zemin kat pencereleri aydınlık; pencerelerde ne perde var ne de panjur; bakışlarım çıplak camlardan evin içine dalıyor. Az önceki çılgın genç kız eşyaları boşaltılmış büyük bir salonun ortasında ayakta duruyor; birkaç düzine mumun alev alev yandığı iki kristal avizeyi yerinden indirmiş dans ediyor, önce yavaş yavaş, sonra giderek hızlanıyor, nefes nefese kalıyor; iki elinde tuttuğu avizelerin kristal damlaları birbirine çarparak hoş bir ezgi oluşturuyor. Başkaları sevinçten dans etse de genç kızın acıdan dans ettiğini biliyorum. Esnek boynu omzuna devriliyor, rüzgârların dövdüğü bir gül kadar tatlı, bir o kadar çaresiz yüzü yan yatıyor. Mumların açık renk alevleri muslin elbisesinin volanlarına değince elbise kararlı, duru, güzel bir alevle yanmaya başlıyor, genç kız acıdan ya da dansın etkisiyle tehlike duyusunu tamamen kaybetmiş olsa gerek, sanki zaten ölmüş de yanan elbisesi sadece ruhunu sarmalıyormuş gibi tuvaletinin alev almasına aldırmıyor. Bir yandan dans ederken bir yandan da ağlıyor; gözyaşları eriyen balmumu damlalarıyla birlikte etrafına saçılıyor.

Genç kızı alevlerin ortasında döner halde bırakmam imkânsız; ne pahasına olursa olsun, sevdiğimiz adama haber vermemiz gerektiğini hissediyorum,

çünkü bu ölüm, alev ve kristal dansını bir tek o durdurabilir. Ama onu nerede, koca karanlık şehrin hangi köşesinde bulacağımı bilemiyorum. Sokaklardan yokuş aşağı yürüyerek dalgın dalgın nehir kenarına iniyorum. Bazen buzun üstünde kayıyorum, bazen vıcık vıcık kara çamurların içine dalıyorum. Karanlık dar sokaklarda tek tük insanlar var; giderek daha ıssız semtlerden geçerken sisin içinde, sokak lambalarının donuk bakışları altında gidip gelen bu siluetler cılızlaşıp grileşiyor; boğulmuş insanları hatırlatan yeşil çehreler kalınlaşmış havada süzülüyor; yanaklarından, sefalet ve dertten kaynaklanan bir çıban gibi fesatlık, alçaklık, kaba bir riyakârlık fışkırıyor; sesleri demire sürtülen eğe ya da kırılan cam sesi gibi.

Yavaş yavaş sokaklar boşalıyor; sanki tifo ya da grip salgınından telef olmuş bir şehirde yürüyorum; bu yalnızlıkta kokuşmuş nehir sularının çalkantısı işitiliyor. Rıhtıma yakın, kötü şöhretli bir evin eşiğinde nihayet aradığım adamı buluyorum, ama bulduğum anda ikimizin de onu kaybetmiş olduğunu anlıyorum. Evet, giysiler onun giysileri, ama yıpranmış, lime lime olmuş, sanki bir gün önce değil, yıllar önce ayrılmışız, öteden beri ayrıymışız gibi. Yüz onun yüzü, ama artık yardım beklemeyen bir ölünün yüzü gibi solgun ve perişan. Dünya var olduğundan beri uyumamışçasma yorgun ve bu yorgunluğa, bu üzüntüye razı oluyor, çünkü yalnız. Kapının eşiğinde ayakta durmuş, gergin hareketlerle boynuna narçiçeği renginde yünden bir atkı doluyor ve sisin içine, boş sokaklara dalmaya hazırlanıyor. Yüz hatlarını, ağzını kalın bir umutsuzluk tabakası kaplamış, sadece gözlerinin küçük bir kısmı açıkta. Sanki sadece onun erkek bedbahtlığı merhamete layıkmış gibi yanan genç kızın kaderi arka plana itiliyor; bununla birlikte ona yaklaşmaya cesaret edemiyorum; yalnızlığının gizli gizli gözetlemeye hakkım olmayan bir çıplaklık olduğu hissine kapılıyorum, ama ellerimi şakaklarına götürüp bir maskeyi çıkarır gibi bu çehreyi çıkarmak için sahip olduğum çok az şeyin tamamından vazgeçebilirim.

Aşk ve Sargı Bezleri

Sevdiğim adamla birlikte bir odada, bir yatağın başucun-dayım. Yatakta yatıyorum, kadınların aşk karşısında kapıldığı uyuşturulmuş hayvan titremesine tutulmuşum. Bir panayır gösterisinden yeni dönmüşüz, panayırın gürültülü müziği açık pencerelerimizin altında uğuldamaya

devam ediyor. Gösteri sona ermeden, iki palyaço birbirlerinin uzun sarı saçlarını çekerken çıktık. Yağmur yağıyordu; sırılsıklam giysilerim parkenin üstüne atılmış, nemli ayakkabılarım giyilmiş olmaktan ötürü hâlâ sıcak. Kısılan müzik ansızın kesiliyor, yerini boyalı bez kapılardan çıkan kalabalığın sayısız ayak sesi alıyor; terlik giymişçesine yumuşak binlerce ayak sesi, iri, parlak bir su birikintisine dönüşmüş olan sokakta boğuk boğuk yankılanıyor. Sonra karanlık tıpkı bir panjur gibi üstümüze kapanıyor, aşağıdaki sokak lambaları sönüyor, karşımda siyah bir gökyüzü parçası kalıyor sadece. Ama yatağın başucunda küçük bir elektrik lambası yanıyor. Arkadaşım bir şeyi uzaklaştırmak ya da işaret etmek ister gibi kolunu uzatıyor; bu hareketi lambanın ışığını sanki mum aleviymiş gibi titretiyor. Bunun üzerine arkadaşımın giyinik olmadığını, bir Apollon mumyası misali sayısız sargı beziyle sarmalanmış olduğunu fark ediyorum. Mısırlı ölülerin sargıları ya da bisiklet yarışçılarıyla askerlerin tozluk yerine kullandıkları sargılar gibi bedenine sımsıkı sarılmış olan bu ince bezler baştan aşağı bir büyü kitabındaki yazılar gibi sıkışık, siyah işaretlerle kaplı; bu okunamayan yazılar bana çocukken soğuktan korunmak için bacaklarımıza sardığımız gazete şeritlerini hatırlatıyor. Arkadaşım soyundukça, daha doğrusu bedeninin etrafına karmakarışık dolanmış bu bitmez tükenmez sargıları sabırla açtıkça loş zemin yaralıların ayak ucunda üst üste yığılmış pansumanlara benzer bir yığınla kaplanıyor. Ama sonunda bu karmaşık ve ağır çözme işleminden bıkıp kollarını, göğsünü, bacaklarını sertçe ovalayarak tek hamlede kalın, yumuşak hamurdan kurtuluyor; sargılar eski afişlerin sararmış kâğıtları ya da çiçek demetlerinin saplan-na yapışık durmaktan rutubetlenen gazete parçaları gibi ufalanıyor. Bu ovalama hareketi sıkı, sert bedeninde giysilerle birlikte insanlıktan da iz bırakmıyor; onu tanrı çıplaklığına ve şekline kavuşturuyor. Yatağa uzanan yorgun bir adamın kayıtsızlığıyla üzerime uzanıyor; Tanrı'dan çok sevdiğim, kendi canımdan çok önemsediğim bu bedeni kollarımın, dizlerimin arasında sıkıyorum; kelimelerle ifade edilemeyecek boyutlardaki mutluluğum beni uyandırıyor; bu da kuşkusuz rüyada bayılmanın tek yolu.

"Riiyn ve Kader" Dosyası

"Riİi/(7 *ve Kader" İçin Alıntılar*

"Uyku, duyuların edindiği izlenimlerin sindirimidir. Rüyalarsa dışkıları."

NOVALIS

"Masal, tıpkı rüya gibi tutarsızdır; olağanüstü nesneler ve olaylar bütünüdür, müzikal bir hayaldir [...], doğanın ta kendisidir. Ahlakçı kaçınılmazlık ve kurallara uygun şekilde düzenlenmiş tutarlılık, masal kavramına en aykırı şeylerdir. Masal doğanın anarşisidir, soyut bir rüya âlemidir. Bu soyutlamadan, ölümden sonraki durumumuza ilişkin sonuçlar çıkarılabilir."

NOVALIS

"Goya'nm *Siyah Resimler*'iyle birlikte bir XVIII. yy. sanatçısının bize bıraktığı en gizli eserlerden biri olan bu *Zindanlar*'a bakalım. Her şeyden önce, söz konusu olan, bir rüyadır. Rüya konusunda uzman olan hiç kimse rüya halinin bu levhalara damgasını vuran bellibaşlı özellikleri karşısında şüpheye düşmeyecektir: zamanın yadsınması, mekândaki kayma, havalanma çağrışımları, imkânsızla uzlaşmanın ya da onu aşmanın sarhoşluğu, hazza rüyayı gören kişinin ürünlerini dışarıdan çözümleyenlerin düşündüğünden daha yakın olan bir korku; rüya kişileri ya da kahramanları arasındaki bağlantısızlık ya da

görünürdeki temassızlık ve son olarak da kaçınılmaz ve gerekli güzellik."

"Piranesi'nin Karanlık Beyni" *İhtiraz Kaydıyla,* 1961

Rüya Notları

Sanat ve şiir, rüyanın, bütününden ayıklayıp bilinçli olarak ya da bilinçsizce hafızamızda koruduğumuz güzel bölümlerine benzer. Gerçeklik ise *rüyanın tamamına* benzer.

*

Ruh daima seçer.

*

Hayatın bize rüya kadar *saçma* gelmemesinin nedeni alışkanlıktır.

*

Her rüya, çözümlemelerinde ve yorumlarında zannedilenden çok daha karmaşıktır. İnsan zihninin bir nesneyi, rüyayı ya da olguyu bir kuramın ya da varsayımın isli ışığında incelemek üzere içeriğinin dörtte üçünü ayıklamasını izlemek daima ilginç bir deneyimdir.

*

XIX. yüzyıldan kalma, göz alıcı kapaklarıyla hâlâ kitapçı dükkânlarında boy gösteren sefil *Rüya Tabirleri'ni* açıp bakın. Bu mütevazı rüya lügatlarmda rüyanızda görmüş olduğunuz tek bir bileşime rastlamamak, beni olduğu kadar sizi de şaşırtacaktır şüphesiz. "Ölüm" anlamına gelen evlilikler, "evlilik" anlamına

gelen ölümler, siyah elbiseli sarışın kadınlar, beyaz elbiseli esmer kadınlar, diş doktoru seansları ve ısıran köpekler hiçbir zaman rüyalarımızın parçası olmadı. Rüyada sadece dönem değil, sınıf farkları da olabilir mi? İşte bu, rahatsız edici ve *rüya gördüren* bir soru.

*

En bireysel rüyalar bile toplumsal, etnik, tarihsel unsurlarla doludur. Rüya temaları, tıpkı felsefeler, giyim, yeme içme alışkanlıkları gibi dönemden döneme farklılık gösterir, insan zihninin neredeyse kapalı devreler içerisinde mantıktan ve gerçekten olabildiğince uzak, tamamen deneysel ya da oyunsal oluşumları geliştirmesini, birleştirmesini, tekrarlamasını, karmaşıklaştırmasını, yeniden düzenlemesini ve bozmasını gerektiren garip bir kurala uyar adeta. Jung'un başarıyla ayıkladığı, kalıp niteliğindeki büyük rüyalar bile modanın bu kılık değiştirmelerinden kurtulamazlar. Kutsal yatakhanelerde, Asklepios'un heykelinin altında görülen Yunan rüyaları, şehvet ve hayal yüklü bir Rönesans'la dolu *Hypnerotomachia Poliphili,* gölge ve ışığın endişe verecek şekilde kıpırdadığı Alman romantizminin rüyaları, tıpkı dönemlerinin elle tutulur, gözle görülür herhangi bir eseri gibi, belirli bir zaman ve mekânın ürünüdürler. Artemidoros'un İS II. yüzyılda derlediği rüyalar, bir zamanlar sık sık ziyaret edilen, artık kimsenin gitmediği yerler izlenimi uyandırırlar. Asur tabletlerinde kaydedilen rüyalar okurda bir tedirginlik yaratır; bize ait olmayan ritimlerde

birbirini izleyen, bize yabancı görünümleri, barbar diye adlandırdığımız bir uygarlığın itkilerini, aynı kazı alanında onların yanında bulunmuş uyanıklık hali belgelerinden belki de daha çok ortaya koyarlar. Psikanalistler tarafından derlenip yorumlanmış rüyaların çoğunluğu da kuşkusuz bizde aynı geçersizlik duygusunu uyandıracaktır. Zamanın baskısının rüyalarımızı biçimlendirmesi, zihnimizi meşgul eden temel figürlerin, tıpkı aharlardaki Venüsler ve Meryemler gibi nesilden nesle görünüşünü değiştirmesi elbette doğal ve kaçınılmazdır. Buna karşılık rüya *bileşimlerinin* dönemden döneme farklılık göstermesi zihnimizi hayretler içinde bırakır ve paralellik kurarak gündüzlere ait zihinsel yapılarımızdan şüphe etmemize yol açar.

*

Kimi psikologların rüyalarımızı daima siyah beyaz gördüğümüzü ileri sürebilmeleri şaşkınlık ve merak konusudur. Sorduğum kişilerin birçoğu renkli rüya görüyormuş. Kendi deneyimime gelince, rüyalarımda renk belki de en önemli unsur.

*

Her şeyden önce yoğunluğuyla önemli. Göklerin, uçsuz bucaksız doğal oluşumların, ovaların, okyanusların, dağların, daha ender olmakla birlikte binaların, nesne ya da giysilerin geniş renk yüzeylerinin derinliğini, yumuşaklığını, ışıltısını, parlaklığını ya da karanlık şiddetini anlatmaya kelimeler yetmez. Neşeleriyle mutluluktan dans ettiren ya da güzellikleriyle kalbi sıkıştıran renkler. Daha tanımlayıcı bir ad bulamadığımdan büyük rüyalar diye adlandırdığım rüyalar diğerlerinden renk yoğunluğuyla ve dalgalanmalarıyla ayrılanlardır.

*

insanlar uzun zaman renklere ilişkin bir simgebilim oluşturmaya nafile çalıştılar. Rimbaud'nun simgeleri benim simgelerim değildir, kuşkusuz sizinkiler de değildir. Ortaçağ tez-hipçilerinin simgeleri Çinli simgecilerinkilerle uyuşmaz; Freud bekâret simgesi olarak beyazın üzerinde ısrarla durmuştur ve kuşkusuz XIX. yüzyıl Viyana'sının, duyarlılık ve erotizmin beyaz gelinlik konusunda ısrarlı olduğu bir zaman ve mekânın rüyalarını yorumlarken haklıdır. Ne var ki Rönesans'ta ve aynı şekilde

Doğu'da kırmızı gelinlik yaygındır. Durgun ve solgun bir renk olan beyaz, Çinliler için matem simgesidir; ayrıca ortaçağ efsanelerinde ve rüyalarımızda da hayaletlerin beyazı, ölümün simgesidir. Buna karşılık bir simyacı için Nihai Hedef ^yılışmasında beyaz, siyahın kireçleşmelerini izleyen ve kırmızının

görkemini hazırlayan renktir; dönüşüm sürecindeki bir maddenin incelikli ve neredeyse maddeden arınmış halidir. Ürkütücü diyebileceğimiz bu akkor beyazı bazen rüyalarda da görülür. Kırmızı, aykın yorumlara daha da açık bir renktir. Doğulular için neşenin rengidir; Slavlar için güzellikle bağdaşan renktir, dolayısıyla Moskova'daki Kızıl Meydan, Rus imgeleminde Güzel Meydan'dır; öte yandan aynı kelime Batılıların zihninde derhal idamlarda akan kanı çağrıştırır. Adlandırmanın naifliği renklerin *yelpazesini*, komşu oldukları düşünülen iki tonu renksel ve duygusal olarak ayıran hatırı sayılır mesafeyi hesaba katmama-srndan kaynaklanır. Her kırmızı bir değildir, beyazlar da öyle. Aynca uyuyan kişinin açıklanamayan özgürlüğünü de hesaba katmak gerekir; uyur tıpkı hayalleri arasından bilmeden seçim yaptığı gibi bir rengi de bilmeden seçer, dışlar ya da dönüştürür, ama her defasmda karan bizim ancak birkaçını sezebildiğimiz, farklı ağırlıklarda bir dizi sebep tarafından belirlenir. Fra Ange-lico'nun azizleriyle meleklerine niçin benzersiz bir duru kırmızı tonunda elbiseler giydirdiğini ya da Corregio'nun niçin eflatunu bu kadar çok kullandığını dünyanın bütün kitaplarını, evrenin tamamını incelesek de anlayamayız. Bununla birlikte, tıpkı renk çözümlemesinin gökcisimleri hakkında bilgi vermesi gibi, bu renklerin de bir ruhun bileşimi hakkında bize bilgi verdiğini hissederiz pekâlâ. Prizmanın ortasında bir yerlerde insan yer almaktadır.

*

Kendi rüyalarımdaki renklerin bir listesini oluşturmaya çalışsam, hâkim renk belki de pembe olur, gül pembesinden en güzel pembe akşamların tonuna uzanan bir pembe; ardından derin, yumuşak, pürüzsüz, içinde yine mavinin başka tonlarının belli belirsiz yer aldığı bir mavi gelir, suyun ardındaki suyu seyreder gibi: önce çok yoğun, neredeyse siyaha çalan, ama yıldızlı bir gece gibi ışıklar serpiştirilmiş ya da siyahlığının ardında ışığı sezdiren bir lacivert; sonra tok ve tatlı, doğal nesnelerden ziyade insanlar

tarafından icat edilmiş renk yelpazesine ait, bilhassa kimi ortaçağ minyatürlerinde görülen, Fransa krallarının pelerinlerinin din

gin mavisi. Ardından, olağanüstü tazelikte ve tatlılıkta, çoğu kez yeni filizlenen yapraklar gibi solgun, adeta otlar gibi gelişme kapasitesi sonsuz bir yeşil. Son olarak da neredeyse her zaman kar rengi bazen de kimi çehrelerde mermer rengi olan beyaz. Bu dört renkle birlikte çok daha nadir görülen ve daima güneşli bir çayır fikriyle bağdaşan bir kum sarısı, rüyalarımda uçsuz bucaksız alanların büründüğü ve bende mavi, yeşil ya da sarı bir rüya gördüğüm izlenimini uyandıran bellibaşlı renklerdir. Siyah, rüyalarımda daha sınırlı bir rol oynar; özellikle içsel karanlık olarak, odaların içinde, yeraltında, bir ölçüde cehenneme iniş duygusuyla bağlantılı olarak boy gösterir; rüyalarımdaki kişiler nadiren siyah giyimlidir. Bir de kimi hayvanların postunun siyahı vardır ki aynı derecede huşu uyandırır. Kırmızı o kadar ender ortaya çıkar ki, örnek vermekte zorlanıyorum; genellikle pembe yelpazesinin uç noktasında, pembenin siklamene dönüştüğü noktada görülür. Kahverengi ve gri kendi başlarına renkler olarak değil, binalarda ya da kayalıklarda şöyle bir görülen renkler olarak yer alırlar. Neredeyse her zaman, binalar ya da kayalıklar görsel bir yoğunluk kazandıklarında siyaha, sarıya ya da daha önce sözünü ettiğim alevli pembeye çalarlar. Hatırladığım kadarıyla rüyalarımda mor, turuncu, gümüş ve altm renkleri yoktur.

' *

Herhangi bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için şunu derhal belirtelim ki, bu rüya renkleri, renk konusunda hayattaki zevkime katiyen denk düşmemektedir. Siyah giysilerden hoşlanırım. Gri-kahverengi parmaklarımda gümüş ve altın yüzükler taşımayı ve seyretmeyi severim ve tarifsiz gül pembesi kadar iris ve sümbüllerin yoğun, koyu morundan asla bıkmam. İnsanın neyi seviyorsa rüyasında da onu gördüğü yolundaki iddiayı her fırsatta çürütmek gerekir.

*

Bir rüya ne kadar renkliyse o kadar unutulmazdır. Parlak renkli iki-üç kumaşın rüzgârda dalgalamşını gördüğüm kirru

rüyalardan anlaşılmaz bir mutluluk fışkırır. Rüyada görülen pembe gökyüzünün ebedi mutluluğun renksel karşılığı olduğu su götürmez.

*

Rüyada boyutlar: Rüyanın kutsal güzelliği ve hazzı büyük ölçüde mekân duygusunun genişlemesinden, mimari yapıların görkeminden, kayalıkların kütle ve yüksekliğinden ve bilhassa kara ya da deniz perspektiflerinin neredeyse sonsuz uzayışla-rından kaynaklanır. Uyuyan kişi yorulmadan yürüdüğü için mekânın uçsuz bucaksızlığı duygusuna, aşılamayacak kadar geniş ıssızlıklar ya da kolaylıkla ulaşılamayacak kadar uzak nesneler karşısında bir korku ya da yılgınlık eşlik etmez hiçbir zaman. Sokaklarda katillerden kaçılan, karanlık koridorlarda durmadan kaybolunan kâbuslarda bile yürek darlığına bir bitkinlik eşlik etmez. En aptalca rüyalar (rüyada da aptal olunur çünkü), sıradan dost ve ahbap ziyaretleri, gazete almak, postacıyla karşılaşma, ödenen bakkal hesabı, bazen yavan insani olayların arasında yer yer görülen arka planların enginliğiyle güzelleşir ve kutsallaşır. En büyük rüyalarda bile yeryüzüyle gökyüzünün kimi boyutları, maceradan daha önemlidir.

Önsöze Eklenecek Notlar

Bu notlar *Rüya ve Kader*'in önsözüne eklenecek. Bu kitabı oluşturan rüyalar dizisini kaleme aldığım dönemde, rüya olgusuna ilişkin bilimsel ya da felsefi düşünceleri rüya deneyiminin edebi anlatımına açıkça katmak konusunda tereddütlerim vardı. Ancak, *Rüya ve Kader*'deki rüyaların son derece gerçeğe uygun aktarımlarının, bunu bilmeyen okura ilk bakışta basit anlatılar ya da mensur şiirler gibi gelebileceği, gerçek gece maceralarını aktarmayıp rüyanın işleyişini *taklit* ettikleri izlenimini uyandırabileceği anlaşıldı.

Tereddüdümün tek nedeni bilgiçlik taslama ya da bilimsel

özenti sergileme korkusu değildi. *Rüya ve Kader'de* aktarılan, *gece zamanında* hepsi birbirine çok yakın olan rüyalar, hayatımın çok yoğun ve şiddetli bir aşk tarafından ele geçirilmiş bir dönemine aittir. Kendime ve başkalarına saygısızlık etmeden bu rüyalara açıklayıcı bir yorum getirmem

imkânsızdı. Aradan yirmi yıl geçtikten sonra bu tehlike az çok atlatılmış sayılır.

»

Sürrealizm rüyayla yakından ilgilenmiştir. En azından benim görüşümde, pek bir yarar sağlamamıştır. Çünkü Breton gibi bir şair, rüyayı neredeyse bir batıl inanç gibi, deyim yerindeyse mistik anlamda sevmeyi, anlaşılmazlığını, esrarengizliğini, zifiri karanlığını, hayattan da derin olan saçmalığım yüceltmeyi, rüyaya tapmayı seçmiş, rüyayı keşfetmeyi, rüyanın hâlâ eksikliğini duyduğumuz, bir gün gece bölgelerinin haritasını çıkaracak olan Vasco de Gama'sı ya da Kolomb'u olmayı tercih etmemiştir. Sürrealizmde rüya (tüyler ürpertici biçimde!) bir edebi tür, rüya simgeleri dev tıpkı Racine'in taklitçileri için aç köpeklerin olduğu gibi, ekolün gereçleri haline gelmiştir.

*

Uykuyu hayran olunacak şekilde işleyen Proust rüyayı az ve oldukça kötü ele almıştır. Rüyada bulduğu şey, tuhaflıklar ve gündüze ait kaygıların (tıpkı yarı yarıya suya gömülü bir nesne gibi) şekli bozularak sürmesidir sadece (Saint-Loup'nun sevgilisiyle ilgili rüyası; Marcel'in Mme Verdurin'le ilgili rüyası; Swann'ın rüyası). Farklı türlerdeki uykularla ilgili birçok kez yaptığı çözümlemelerin derinliğine sahip tek bir rüya çözümlemesi yoktur.

Titre, dedi, bana layık kızım!

Yahudilerin zalim Tanrı’st sana da hâkim. Yazık sana, düştün onun korkunç ellerine, Kızım...

Mantıklı ve bağıntılı dil rüyada da geçerli midir? Athalie'nin rüyasından alınma bu bölüm, rüyadan çok görülen bir hayalin geleneksel anlatısına yakındır. Benim kendi deneyimimde ve sorduğum birkaç kişinin deneyimlerinde, rüyaların büyük çoğunluğu sessizdir; bir düzen içinde dil, yer aldığı takdirde, birkaç ünlemle ya da son derece kısa cümlelerle sınırlıdır ve bazen kehanet niteliğinde olan bu cümleler, ender oldukları için çarpıcıdır; örneğin bir diyaloğun tek tek replikleri ya da bir konuşmanın telaffuzları asla hatırlanamaz. Buna istisna teşkil eden ve nadiren aktarılan

özel bir rüya türü vardır ki diğerlerinin tersine sözlerle doludur, çoğu zaman da bir monologdur: felsefe paralama rüyaları; bu rüyaları ileride ele alacağım.

*

Rüyanın temel özelliklerinden biri, hatırlanamaması ya da son derece zor hatırlanmasıdır. İnsanların çoğu uyandıktan en fazla birkaç saat sonra rüyalarını unuturlar; bunların çoğu da zaten uyandıklarında rüyanın tamamına oranla pek küçük bir kısmını, sadece karışık bazı bölümleri, hatta bazen sadece görüntüden yoksun, hoş ya da tatsız, muğlak bir izlenimi hatırlar. Rüyalarını hatırlama temrinleri yapmış deneyciler bile hiçbir zaman rüyanın tamamını gediksiz hatırladıkları izlenimini yaşamazlar. Ne var ki bu hızlı, bütünsel ya da kısmi unutuşun, imgelem görüntüleri diye adlandıracağım olgunun bütün çeşitlemelerinde neredeyse kural olduğu üzerinde yeterince durulmamıştır.

Bir edebi eseri, kendine anlatarak ya da anlatısının not almadan, düzeltme yapmadan, adeta kendi kendine gelişmesine izin vererek hazırlayan yazarın yararlandığı iradi görüntü, çabasız oluşuyla, eleştirel denetimden (yazar *kasıtlı olarak* dışladığı için) görece yoksun oluşuyla ve hayali bir zamanda yer alışıyla rüyadaki görüntüye benzer. Eserden önce gelen ve eseri hazırlayan bu görüntüler çoğu ke2 yazara en güzel rüyalardan kaynaklanan hayranlık ve mutluluğa eşit *ve aynı nitelikte*, tamamlanmış eserin elbette her zaman yaşatamayacağı bir hayranlık ve mutluluk yaşatır. Ancak bu yaratıcı görüntü, tıpkı rüya görüntüsü gibi, hızlı ve neredeyse mutlak bir unutuşa maruz kalır; neredeyse mü-kem mel olan görüntüler silsilesinin *birkaç saniyelik* bir kesintiye uğraması, bir saatlik hayali kurgunun unutuşa gömülmesine yeter. Üstelik yazar hafızasını zorlamaktan kaçınması gerektiğini, aynı filini gözlerinin önünden ikinci, sonra üçüncü kez geçirecek içe dönüş anlarını beklemenin daha iyi olacağını içgüdüsel olarak hisseder; sonunda adeta ezberlenmiş olan imgeler dizisi yerleşir ve iradi hafızayla hatırlanır. Rüya gören kişi, rüyasını bir şekide *yeniden oynatma* yetisine sahip değildir. Ama iki durumda da benim için önemli olan, izlenimin olağanüstü yoğunluğuyla hatırasının inanılmaz uçuculuğu arasındaki tezattır.

İyi düşünülecek olursa, yapay görüntü diye adlandırabile-ceğini, dışarıdan sunulan, imgelemi etkilemeyi ya da heyecanlandırmayı amaçlayan, ama hayatımızın gündelik gerçekliğine dahil olmayan görüntüler için de çok daha yüzeysel bir çerçevede aynı şey geçerlidir. Bir tiyatro oyunundan ya da televizyon programından etkilenmiş, bir resim sergisinde ya da özel bir müze ziyaretinde hayranlıkla kendinden geçmiş, mesleği kesinlikle eleştirmenlik olmayan ortalama kültür meraklısı, yaşadığı deneyimin sonunda asla unutamayacağı bir hatıraya sahip olduğunu zanneder, oysa çok geçmeden ayrıntılar silinir, oyunun konusu ve olayları unutuşa gömülür, sergideki ressamların isimleri, tabloların yerleri, çizgi ya da renklerin sistemi dağılır gider ve oyundan geriye "yeşil elbisesiyle kanepeye uzanmış, harika ağlayan o sarışın kadın"dan, sergiden de "arka planında kayalıklar olan müthiş bir peyzaj"dan başka şey kalmaz. Edilgen sanatsal görüntü ilk anda bireyi kendini aşacak şekilde yüceltse de, sonunda tıpkı rüyalardaki gibi unutulmaktan kurtulan birkaç imgeyle, birkaç simgeyle sınırlı kalır.

*

Karşılaştırmayı hafızanın en sağlam alanı gibi görünen gerçeklere ilişkin hafızaya, yaşanmış gerçeklikler adını vereceğim görüntülere taşımayalım. Burada da *yeniden gördüğümüz* gerçekler parçalı ve çarpıcıdır, bir unutuş fonu üzerinde ya da solgun, iskeletsi bir adlandırma gibi hatırladığımız ama *yeniden hissetmediğimiz*, *yeniden görmediğimiz* gerçeklerin donuk fonu üzerinde net olarak ortaya çıkar. *Rüya ve Kader'e* 1936'da yazmış olduğum ve o zaman da aynı sonuçlara vardığım önsözün sonunda yer alanlardan daha yakın tarihli bir iki örnek verelim.

1939'un Eylül sonu ya da Ekim başında, Ouchy yolunda, Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmeden önce Edmond Jaloux'yla vedalaşmak üzere Lozan'a uğradım. Birlikte bir gece geçirdik; Central Oteli'nde ayrıntılarını unuttuğum baş başa bir yemek yedik, konuşmalardan ise aklımda hiçbir şey kalmadı. Oysa Ja-loux'nun karartma yüzünden bomboş ve karanlık Saint-François Meydanı'nda beni götürecek olan son otobüsü beklerken bir aşağı bir yukarı yürüyüşü unutulmaz biçimde, net olarak gözümde canlanıyor. Kıyafetinin en küçük ayrıntıları, pelerini, bastonu, hem gevşek, hem hacimli, hantal silueti, üzgünken bile ifadesiz, sarımsı çehresi (bu onu son görüşümdü) hafızama sonsuza dek çakıldı kaldı; kilisenin siyah, biraz kaba

sundurması, uyuyan güvercinler, bir bankanın hantal cephesi, beni götüren otobüsün usulca, sessizce yaklaşması ve içindeki tek yolcunun, Vaud kantonundan çakırkeyif, cüretkâr bir bağcının bana eğilerek, acaba "genç Mme Dubois" mıyım diye soruşu da öyle. Hafıza basit bir işlemle, gerçeğin diğer parçalarından tecrit ederek en ince ayrıntılarına kadar belirginliğini koruduğu bu gerçeklik parçasını bir rüyaya özdeş kılmış oldu.

ikinci örneğim birinci anıdan yaklaşık bir ay sonra, savaş (o garip savaş) sırasında Paris günlerinden ve gecelerinden. Bu tedirgin, kıpırtısız, neredeyse boğucu dönemden, ne resmi dairelerde ve bankalardaki işlemleri, en önemli iki kişisel kaygımla, vize ve parayla ilgili ayrıntıları ne de dönemin müthiş siyasi kaygılarını hatırlayabiliyorum; o kadar ki, çağdaş tarih kitapları sayesinde tarihleri bilmesem, o soğuk sonbahar mevsiminde Norveç'e çıkmış olduğumuzu, dörtte üçü boşalmış olan Paris'te Haziran göçünün yedi ay önce gerçekleştiğini zannedebilirim.

O dönemden aklımda kalan ve burada hafızamın yüzeyine çıktıkları sırayla aktardığım anılar şunlar: Geceleri hiçbir sokak lambasının müdahalesine uğramayan mehtapla aydınlanan ıssız sokaklarda iki kişinin, N.C. ve benim, "rüyadaymış gibi" yürüyüşümüz. Hiçbir arabanın geçmediği dev Concorde Meydanı,

Rivoli Sokağı'mn sonsuza dek uzayan sıra kemerleri, bütün ışıkları sönük Vendöme Meydanı'nın yıldızlı çukuru ve soluk mavi mehtapta hem Roma İmparatorluğu'nun debdebesini hem de XIX. yüzyıla ait erotik bir eserin tuhaf, müstehcen görüntülerini çağrıştıran sütun:

... dul kahıış Şaıı

Muhteşem... sokar

Her gece...

Gerçekten de şehir geceleri hayalin pençesinde, neredeyse çılgınca bir hülyaya dalmış gibiydi; ölmüş ve bir sihirbazın ya da şairin büyüsüyle diriltilmiş, artık zaman olmayan kıpırtısız bir süreye artık zaman olmayan sabit bir süre boyunca var olmaya mahkûm bir Roma'mn güçsüz imgesi gibiydi. Ardından savaşın doğaçlaması olan dev Chirico'ların, bir arkadaşın

evindeki gerçek Chirico'ların yanında kırmızı deriden bir koltuğun ve salonun bir köşesinde üniformasıyla Julien Gracq'm anısı gelir. Sonra yeni bir yağmurluk, mehtapsız bir gecede sokaklarda yürürken düştüğüm bir çukur, ayakkabılarımın tekini kaybedişim ve ertesi gün buluşum, yanakları allıkla alev alev yanan, kadınlara düşkün, kambur bir kasiyer kadın; S. ve beni duygulandıran, F.'ye ilişkin yargılarıma damgasını vuran anlatıları; Ritz'de adını bir kitabımda fütursuzca zikrettiğimden yakınan - kara gözleri ve uzun, kemikli, maharetli elleriyle Jean Cocteau; karısı ve çocukları taşraya gitmiş olduğu halde Hitler'in, ülkesinin başına geçirdiklerine göre o kadar da kötü bir insan olamayacağından emin, dükkânında tek başına yaşlı bir kunduracı; bir Hawai plağında hayatımda duyduğum en şaşırtıcı sevda ağıtının iniltileri; bir kafe kapısında karanlık gecede kaybolmuş B.L.; kötü bağlantılı bir telefon konuşması ve karşıda bir zamanlar sevmiş olduğum, karga gibi gaklayan bir ses; kısa bir alarm, sabaha karşı en yakındaki sığınağa gitmek üzere mor bir sabahlıkla, "rüyada" giyilen yetersiz ve tuhaf kıyafetler gibi dekora aykırı halde sokağa inişim. Neredeyse otomatik olarak su yüzüne çıkan bu anıların rüyalardaki bağlantısızlığa, tutarsızlığa, saçma beyhu-deliğe ve saplantılı yoğunluğa sahip olduğu, rüyalar gibi sanki her şeyin bizim dünyamızdakinden daha anlamlı, aynı zamanda daha güzel olduğu bir başka dünyadan çıkmış olduğu açıkça belli değil mi? İrade dışı hafıza yazarların, sanatçıların basit işlemiyle, sıradan, anlamsız ya da renksiz ayrıntıları atlayarak gerçek olaylardan bir yapı oluşturmuştur; tıpkı rüya gören kişinin, *[metinde boşluk]* ilkellerin ölülerini gördükleri rüya görüntülerini birleştirerek bir yapı oluşturduğu gibi. Öte yandan, şairlerin ve dinbilimcilerin bize sunduğu en çarpıcı "öbür dünya" görüntüleri, Homeros'un Hades'i, Vergilius'un Elysion Çayırları, Dan-te'nin Cehennem'i, Mısır ve Tibet ölüler kitapları, yanıltıcı derecede rüya sarmallarına benzer. O kadar ki, insanın simgeden simgeye, başkalaşımdan başkalaşıma dolaştığı, ancak akıl sayesinde, mantık yürütme, nicel değerlendirme, nesnel yargı sayesinde, hayatımız süresince bize sunulan, ödünç verilen, ama her zaman yararlanmadığımız yetiler sayesinde geçici olarak dışına çıktığımız, yarı sıvı, uçsuz bucaksız bir evrenin var olduğunu ileri sürebiliriz. Böylece hayatımızın aklın yönettiği bölümünü, neredeyse tamamı rüyanın garip muğlaklıklarına maruz insani bir dünyada, her kişi için mekân ve zamanda son derece sınırlı, arızi bir istisna, eşi olmayan bir imtiyaz olarak düşünebiliriz.

*

Rüya: her şeyin, korkunun bile zımnen *kabul edildiği* âlem - düşmanlık değil, çatışma âlemi. Bildiğim kadarıyla rüyada kavga deneyimi asla yaşanmaz.

*

Rüya: *istekler ve tasanlar âlemi*, (iki istisna, erotik orgazm ve ileride ele alacağım mistik haz dışında) gerçekleştirmeden ziyade korkunun, kaygının, şaşkınlığın, arzu arayışının, bekleyişin dünyası; en sık görünen yanı yolculuk, arayış, bir noktadan diğerine gidiş olan dünya. Araştırmanın ilkel biçimi olarak rüya.

Rüyada yemek yemem. Ama yiyeceklerin görüldüğü, satın alındığı, hazırlandığı ya da sunulduğu rüyalar ender değil.

*

Rüyada gerçek bir fiziksel acı hissettiğimi zannetmiyorum. Tasanın ya da korkunun hâkim olduğu kâbusta bile dehşet, beklenen sona, yani acıya ulaşmaz. Genellikle peşinizdeki katil sizi öldürmeden uyanış gerçekleşir; öldüğüm ve rüyanın ölümümden sonra devam ettiği tek örnekte, bu alegorik geçiş herhangi bir acıya yol açmadı. Rüyada yaralandığımda, dövüldüğümde de acı çekmedim. Hastalık rüyaları (özellikle çeşitlemelerini daha sonra da sık sık gördüğüm ["Cüzamlı Kadın"] türünden örnekleri kastediyorum) *[metinde boşluk]* bununla birlikte rüyada erotizm birçok kez hazzm doruk noktasına kadar ulaştı. Kaygının ve korkunun genellikle haber verdikleri acının berisinde noktalandığı rüya dünyasında hazzm, bunların aksine arzu aşamasını atlayacak kadar kolaylıkla gelişmesini garip bulmasam, bu konunun üzerinde ısrarla durmazdım. Rüyada hazzm doruğuna ulaştığımı hatırlıyorum, ama arzuladığımı hatırlamıyorum.

*

Rüyada yaşanan bu hazzm, uyku sırasında gerçekten yaşanan, paylaşılan bir yatakta uyunuyorsa iki kişilik, bazı durumlarda da bedenin şehveti tetikleyen bir pozisyonundan kaynaklanan tek kişilik fiziksel bir hazzm

basit yansıması olmadığını kanıtlamak imkânsız elbette. Bu açıklama, hazzın yarı bilinçsiz bir temasla ya da az çok tesadüfi bir pozisyonla açıklanamaya-cak yoğunluğunu hesaba katmadığı için yetersiz. Ayrıca asıl şaşırtıcı gerçeği göz ardı ettiği için de yetersiz: Haz ister yarı gerçek olsun ister, sadece rüyaya ait, rüyanın içinde gerçekleşir, rüyayı yarıda kesmez ve uyanışı tetiklemez; oysa rüya gören kişinin hissettiği gerçek acı daima uyandırır; hayali acının korkusu da çoğu kez kişiyi uyandırmaya yeter.

(Bundan acının mutlak bir değeri, hazzm her şeye rağmen sahip olmadığı, *n* değerinde bir kuvveti olduğu sonucunu mu çıkarmak gerekir?)

*

Yanılmıyorsam Kinsey, erkeklerle kadınların erotik davranışlarını uyanıklık hayallerinden yola çıkarak tanıyıp sınıflandı-ramayacağımızı yazmıştı; insanların çoğu kez davranışı başka, fantezileri başkadır. Rüya gören kişinin aşki eğilimlerini rüyanın kendisinden de çıkaramayız. Kendi örneğimde, insan ve oyunlar konusundaki tercihlerimin ya da seçimlerimin rüyalarımdaki erotizmde pek az yer tuttuğunu görüyorum. Rüyada öyle bir kolaylık hâkim ki, çoğu kez hayatta dikkatimi bile çekmeyecek kişilerle cinsiyetin asla hesaba katılmadığı, tarafların çekiciliğinin ya da güzelliğinin pek önemli olmadığı, neredeyse her zaman *en basite* indirgenmiş hazlar yaşarım. Uyanıklık hayallerinin neredeyse masalsı fantezilerinin tam tersine, rüyada erotizm uzmanlarının bilgece numaralarına ve tariflerine hiç yer yoktur.

*

"Zihinde daha önce duyular aracılığıyla tanışılmamış hiçbir şey yoktur." Bu benim açımdan rüyada erotizmle, *ama sadece erotizmle* bağlantılı olarak doğru. Daha önce gerçekte hissetmediğim tensel bir duyumu rüyada hiç yaşamadım. Buna karşılık, rüyadaki kimi hız, uçma, hafiflik, uzam, renk kavramları, birçok kez çeşitlilik ya da yoğunluk açısından uyanıklık halindeki izlenimleri aşar. Dolayısıyla benim için rüyanın lütfunu daha çok onlar oluşturur.

*

Şehvet duyusunun orgazma ulaştığı rüyalara erotik rüya adını veriyorum. İstatistiğe yer vermek yerinde olur; bu tür rüyalar toplam rüyalarımın %7 ya da %8'ini hiçbir zaman aşmamıştır.

Bu konunun üzerinde ısrarla durmamın nedeni, erotik rüyaların çoğu kez rüya anlatılarında ihmal edilmesidir. Freudcu analistler, cinselliğe dayalı kuramlarıyla her yerde sinsi ya da gizli bir erotizm görmüşler, ama erotizmi mevcut olduğu yerde, tam gelişme halinde pek az göstermişlerdir. Öyle görünüyor ki rüyalarını açıkladıkları hastaların hepsi sözel düzeyde ya da daha derin bir düzeyde, rüyanın kendisinde bir sansüre maruz kalmışlardı.

*

Freudcu kuram simgenin sabitliğine fazla inanmıştır.

*

Simgelerin mutlaka birbirine bağlı olması gerektiği doğru değildir. Bir dikilitaşı, güneş saatini düşündüğümüzde hemen ardından aklımızdan dikilitaş, fallik simge düşüncesinin ya da alt-düşüncesinin geçmesi şart değildir. Gecenin simgesi kediyi düşündüğümüzde kadın organının ve özellikle tüylerinin simgesi olarak kediyi düşünmeyebiliriz. Kedi aynı zamanda esneklik, vahşi erkek gücü, tehlike, kurnazlık, temizlik, ev konforu, fesatlık, yırtıcılık simgesi de olabilir. Rüya gören kişinin hayvanları sevmesine ya da hayvanlardan nefret etmesine, terk edilmiş kedileri korumasına ya da kuş beslemesine bağlı olarak simge farklı işleyecektir. Sonuç olarak bir insanın sırlarına ilişkin bilgiyi simgelerden değil, simgenin anlamını belirleyen kişi hakkında bildiklerimizden edinebiliriz.

*

Freudcu kuram simgenin bütünlüğüne fazla inanmıştır.

Freudcu kuram, simgenin mecaz unsuru, salt estetik oyunu

yönü üzerinde yeterince durmamıştır. Simgeye her zaman sahip olmadığı saplantılı bir yoğunluk atfetme eğilimindedir.

*

Yılanın fallik simge işlevi görebileceği şüphe götürmez; aynı zamanda tetiktelik, bilgelik simgesi, sürünmesi nedeniyle toprak anayla ilahi temas simgesi, halkaları nedeniyle ebediyet simgesi olabileceği de öyle. Ancak, bütün bu simgeler özellikle antik çağ bilincine ya da bilinçdışma aittir. (Doğu'dan ziyade antik çağa ve Hıristiyanlık öncesine, Batı'dan ziyade Akdeniz'e aittir; pagan dönem İskandinav destanlarında yılandan korkuya rastlanmaz, aksine.) Aynı zamanda tensel suçluluk kavramının da aşılandığı Hıristiyan toplumların, sürüngen nefreti ve korkusunun içgüdüsel, batıl, isterik ve neredeyse kutsal bir nitelik kazandığı tek toplumlar olması düşündürücüdür; buradan yola çıkarak yılanın Hıristiyan bilincinde cinsel simge olmasından ötürü kötülük simgesi olduğu, yılanın başını ezen Meryem imgesinin de Hıristiyan anti-erotizmi tarafından yaratılmış en yalın ve en eksiksiz alegorik imge, adeta cinsel kötülükle mücadelenin stereotip imgesi olduğu düşünülebilir.

Yılanın, en azından bazı türlerinin gerçekten tehlikeli bir hayvan olması ve sürüngenlerin çoğundan zehirli bir türden olup olmadıkları ilk bakışta anlaşılamadığı için haklı olarak korkmamız, meseleyi özellikle karmaşıklaştırır. Bu belki de en çok, paradoksal biçimde, zehirli yılanların görece ender rastlandığı ve örneğin ürkütücü çıngıraklı yılanlarla her gün temas halindeki Amerika yerlilerinin tamamen kayıtsız kalabildiği tehlike duygusunun alışkanlık tarafından köreltilmediği Avrupa toplumları için geçerlidir. Yılan korkusu her zaman cinsel bir kaygıya ya da bastırmaya bağlıysa eğer, bazı kişilerde hem bu konuların kolayca kabullenilmesi ve sevilmesi hem de yılan korkusu nasıl bağdaşıyor? Âşık olan bir kadın için en mükemmel cinsel simge çoğunlukla zararlı bir hayvan olan yılan¯ değil, çiçekli dal, bayrak direği ve bir başka düzlemde, haz kavramıyla ana şefkatini birleştiren çocuk, savaş kılıcıdır. İsa'nın başını kaldırıp cennete girdiği erotik şarkı sadece aşkta kutsallık duygu-

sunıı tanımayanlar için küfürdür. *[Metinde boşluk]* ... **çok** aşkın bazlarını çağrıştırır.

Rüya gören kişi tehlikenin ortasında bile güvendedir,çünkü rüyada tehlike oyunun bir parçasıdır ve öyle olduğu belli belirsiz sezilir. Uyanıklık halinde kendisini ezecek olan, nitekim gerçek hayatta karşılaştığında boğucu bir

rüya görüyormuş hissiyle ezen dev yapıların ya da manzaraların ortasında güvendedir. Beklenmedik, grotesk ya da trajik olanın karşısında, durumu sükûnetle kabullenerek güvendedir. Her durum alışıldık köleliklerden kurtulmuş olma izlenimini uyandırır daha çok. Özgür uyur bizim dünyamızdan hem daha akışkan hem de daha yoğun bir dünyada hiç zorlanmadan ilerler ve korkuları bile bizim korkularımızdan farklıdır.

Rüyada baş dönmesi yoktur. Uyanıklık halinde baş dönmesinden mustarip olduğum, özellikle eskiden aşırı baş dönmeleri yaşadığım halde, geceleri herhangi bir uçurumdan aşağı bakabilir, herhangi bir yükseklikte uçabilirim. Nasılsa düşmem, düşsem de parçalanmam.

Rüyada havalanma rüyanın en çok tartışılan yönlerinden biri olmuştur. Havalanma daha önce sözünü ettiğim mekâna ilişkin durum değişikliklerinden ayrılamaz. Havalanma rüyasının cinsel açıklaması doğal olarak çekicidir. Bununla birlikte paralellikler belki de gerçek olmaktan çok mecazidir. Rüyada havalanmanın çaba gerektirmeyen hareketi, kesintisiz uçuşu, arzunun coşkusunu, çabasını, zonklayan katılığını hiçbir bakımdan hatırlatmaz. Elle tutulamayan bir atmosferde rahat eden bu hafiflik dünyasının, tensel dünyanın farklı hazlanyla neredeyse hiçbir ortak yönü yoktur.

Rüyalarımdaki hayvanlar: at, köpek, kuş. Daha seyrek olarak kedi. Her zaman olumlu unsurlar. Özellikle at, mitolojik bir görkeme, güce, coşkuya sahiptir, korkutucu değildir, ama huşu uyandırır ve hemen her zaman vahşi, dörtnala koşar. Kuşlar şefkatli, büyülü bir tatlılıktadır, hayatın tohumu, nabzıdırlar; köpekler *[metinde boşluk*] hayatta beslediğimiz bütün köpekler gibi mitolojik, fevkalade özgür, yalın ve güzel. Asıl şaşırarak fark ettiğim şey, sevdiğim başka hayvanların yokluğu: imge ve gerçek olarak zihnimi hep meşgul eden yırtıcı hayvanlar *[metinde boşluk]*

*

The white mdiance of eternity[1] (Shelley).

*

"Şair ve rüya gören kişi birbirlerinden ayrı, farklıdırlar, zıt kutuplarda yer alırlar; biri dünyanın yüreğine su serper, öteki sadece biraz daha bulandırır." - *Hyperion*'un ikinci versiyonundan çıkarılan dizeler (Moneta konuşur), Keats alıntısı, Du Bos, *Qu'est-ce que la litterature?*[2]

*

Her uyuyuşumuzda ve daima rüya gördüğümüzü ileri süren psikologlar beni hiçbir zaman ikna etmedi. Aksine, rüyanın nüfuz etmediği, ışık geçirmez, yoğun, güzel uykuların var olduğuna inanıyorum.

*

Açıklayamadığım şu temel saptamayı yapmam gerekiyor: Benim örneğimde (burada *bir* kişinin deneyiminin söz konusu oldu-

ğunu ne kadar tekrarlasam azdır), yaratıcı hayalgücünün imgeleri rüya imgeleriyle *asla* karışmaz. İkisi, sağlam duvarlarla birbirinden ayrılmış farklı dünyalardır. Kitaplarımdaki kahramanların hiçbiri, yıllar boyu kafamı kurcalayanlar, en samimi ilişki içinde birlikte yaşadıklarım bile asla rüyama girmemiştir. Çok ender olarak kitaplarımdan birini rüyamda gördüğümde (somut bir nesne olarak kitaptan söz ediyorum) herhangi bir tanıdık nesneyi, bir bavulu, bir mutfak aletini görür gibi görürüm. Rüyadan alınma bir imgeyi bilinçli olarak bir kitaba dahil ettiğim de olmamıştır.

♦

En verimli edebi çalışma dönemlerim, aksine azami tensel yoğunluk dönemlerimle çakışır (ki yüceltme kuramına tamamen aykırıdır).* Buna karşılık tensel etkinlikle rüya arasında herhangi bir bağlantı kuramıyorum. Orgazm sonrası olağanüstü yoğun ve olağanüstü güzel rüyalar gördüğüm -nadiren de olsa- oldu. Tensellikten yoksun yalnızlık dönemlerinde özellikle net ya da çarpıcı bir dizi rüya da gördüm. Eğer bir bağlantı varsa, benim anlayamadığım bir bağlantı.

*

Rüya imgeleriyle uyanıklık ya da yarı uyku halinde görülen hayallerin, rüyamsı düşüncelerin ya da erotik fantezilerin imgeleri arasında da bir bağlantı yoktur. Birer kapalı devre olan bu sistemlerin her biri kendi mekânına, zamanına, ritmine ve yoğunluğuna sahiptir. Birinde revaçta olan bir imgeler grubu asla diğerine sızamaz sanki.

Bununla birlikte, bir anlatının içimizde biçimlenişi, asla bir seçim olarak değil, kesinlikle tesadüfi olmadığını hissettiğimiz, bir kazı alanında uzun uzun çalışmış arkeologun keşfettiği değerli nesne gibi bir buluş olarak gördüğümüz olay ve ayrıntı seçimimiz, hatta hareketin ritmi, nesnelerin büründüğü kimi boyutlar ya da renkler, yaratıcı hayalgücünün dikkatli çalışmasında uykunun yöntemleriyle özdeştir. Aralarında alışveriş yoktur ama paralellik vardır.

*

*Ateşler'*de "Akhilleus ya da Yalan"ın tamamı ve özellikle iki kahramanın kulenin döner merdiveninden aşağı "sarmal iniş"i, aşağı yukarı bir rüya sekansına özdeştir; "Patroklos"un sonunda kimi rüyalardaki kargaşayı, ezici baskıyı hatırlatan barbar ka-vimlerin gelişi için aynı yorum yapılabilir. "Antigone" için aynı yorum geçerlidir; Antigone'nin Thebai'ye dönüşü, savaş meydanındaki arayışı, Kreon'un yeraltı geçitleri boyunca ilerleyişi, mağaranın içinde cesedin sarkaç gibi salmımı, rüyadan tamamen bağımsız olarak biçimlenmelerine rağmen tipik rüya imgeleridir. "Antigone"nin sayfalarında (okurun zihnine olmasa bile) benim zihnime sonsuza dek perçinlenmiş renklerin yoğunluğu da uyanıklık halinde yazılmış bu metinle rüya [*metinde boşluk]* arasındaki temel benzerliği doğruluyor. Zaman ve mekânın renkleriyle boyutlarının rüyada ve kâbusta olduğu gibi sonsuza dek uzatıldığı "Lena" için de aynı yorum geçerlidir. "Phaidon"u rüya *[metinde boşluk]* dahil eden, imgelerdeki kaydırma, mutluluktan acıya geçiş bağlantısı, tuhaflığın şaşırmadan kabullenilmesi ve bilhassa hapishanenin rengi olan mavi, mavimsi pembedir. En katı gerçekliğe dayandırmak istediğim *Bir Ölüm Bağışlamak* rüyaya yakın durur; kimi imgelerin *[metinde boşluk]* önemiyle gerçekliğin belirli bir parçasında yer alır -örneğin kısa anlatı boyunca beş kez ortaya çıkan, kahramanın hayatında özel bir önem taşıyan bir anın sunumuyla bağlantılı merdiven imgesi. Bu örnekte Freudcular rüya gören kişide cinsel bir simgeyi, hermetistler ise

kutsal bir simgeyi yakaladıklarını düşünürler. Kanıttan yoksun iddialar. Metinde Sophie'nin kâh çıktığı, kâh indiği bu merdiveni cinsel bir unsura bağlamamıza dayanak teşkil edecek hiçbir şey yoktur *[metinde boşluk]*.

"Rüya ve Kader" Müsvedde

... yorulmadan sonsuza dek yürüyebildiğimiz, nesnelerin elimizde ağırlık yapmadığı, yiyecekleri görüp yemediğimiz, ye-sek tadını alamayacağımız, karlı sahnelerde soğuğu, cengellerde sıcağı hissetmediğimiz, endişenin, bazen korkunun ve en çok da kolaylıkla kabullenilen saçmalığın (tıpkı hayattaki gibi) hâkim olduğu, ama bildiğim kadarıyla öfkenin, kızgınlığın yaşanmadığı, gülünmeyen, kendi deneyimimden yola çıkarak, başkalarının da gülmediği, bazen ağlayanları gördüğümüz ama kendi gözlerimizde gözyaşlarını hissetmediğimiz, öncesinde arzunun heyecanını duymadan, yataktaki gayret ve kasılma olmadan seviştiğimiz yerçekimsiz dünya. Fiziksel olan, tensel olan her şey rüyada hafif bir gölgedir; nesnelerin ışık geçirmezliğini, ağırlığını tekrar hissedebilmek için rüyadan çıkmak gerekir. Kısacası, gecelerimizi geçirdiğimiz âlem, Mısır kutsal kitaplarında tasvir edildiği şekliyle ölüler ülkesine ve bilhassa öbür dünyanın en eksiksiz kılavuz kitabı olan, Tibet'in olağanüstü *Bardo Thö-dol'ü*ne neredeyse tıpatıp benzer. Her gece etten kemikten kurtulur, hayalet halimizin provasını yaparız.

Buradan hareketle rüyalarımızdaki ölülerden söz etmek istiyorum. Ölülerin rüyada zannedilebileceğinden çok daha az görüldüğünü hepimiz biliriz. Genellikle yeni ölmüş kişileri, arkalarından ne kadar ağlasak da, bu olağan eksikliğin sebebi ne olursa olsun hiç görmeyiz. Buna karşılık eskiden ölmüş kişiler rüyalarımızda sık yer alır, ama aralarında yapılan seçime açıklama getiremeyiz. Babam hariç (ileride rüyayla ölü babalar arasındaki özel ilişkiden uzun uzun söz edeceğim), en çok sevdiğim, en çok özlediğim ölülerin hiçbiri rüyama girmemiştir. Bununla birlikte iki arkadaşım ara sıra rüyalarımda karşıma çıkar; biri uzun yıllar boyunca yakın dostumdu, ama sakin ve biraz soğuk, olaysız bir dostluktu; ilk bakışta hayalgücünü harekete geçirmeye en uygun ilişkim değildi *[metinde boşluk]*

1

Sonsuzluğun beyaz ışıltısı.

2

Edebiyat nedir?

O kadar ki, tense] etkinliğin edebi çalışmanın önkoşulu olabileceğini düşünmüş, tensellik bittikten sonra edebi çalışmanın sürüp sürmeyeceğini merak etmişimdir. Tenselliğin bitmediğini, şekil değiştirdiğini anlamaya başlıyorum.

[Sayfanın altında metne gönderme yapmayan not; 1 Gerçek unsurlar: G'nin sağlığına ilişkin endişe; ormandaki ev, ama *farklv,* postacı komşu; oğlu; Bar Harbor'da karşılaştığımız bilgin. (Michclangelo desenleri yörenin kitapçısında gördüğüm lüks baskılı röprodüksiyon kitabından esinlenmiş olabilir.) Küçük kil tabak ve resim gereçleri kutusu. Sandık odasının dağınıklığı.

Rüyanın Yapısı

1936 tarihli *Rüya ve Kader'ı* bu haliyle yeniden yayımlarkc/ı metne bazı açıklamalar getirecek, en azından aktarılan rüya deneyimlerinin hangi koşullarda yaşandığını belirtecek kimi notlar eklemeyi öteden beri düşünmüştüm. Olağanüstü bir şekilde ve kuşkusuz 1936 basımının önsözünde ileri sürülen her düşüncenin ve varsayımın gerçek kişisel deneylerden kaynaklanmasından ötürü, otuz yılı aşkın bir süre öncesine ait bu yorumların hiçbirini atma ya da düzeltme gereği duymuyorum. Bununla birlikte, yeni deneyimlerin sonucu olan bazı yorumları eklemenin yararlı olacağını düşündüm. İddiam elbette okuru rüya macerasının nihai gerçeklerine değil, hiç kimsenin tam olarak keşfetmediği rüya ormanına ulaşan yolların az bilinen, en azından az kullanılan birkaçına yöneltmek.

*

Bir uyku rüyaları vardır, bir de uyanıklık rüyaları. *Riiya ve Kader'de* yer alan otuz kadar anlatının gerçek uyku rüyaları olduğunu yeterince açıklıkla belirtmemiş olabilirim. Bu kitabı yazmamdan hemen Önceki dönem, Edmond Jaloux'ıun dostane tavsiyesi üzerine rüyalarımı uyanır uyanmaz, sistematik olarak not ettiğim tek dönemdir. Bu anlatıların her birinin pekâlâ bir mensur şiir olabileceği gerçeği yanıltıcı olmasın. Burada söz konusu olan, kesinlikle rüyanın katı gerçekliğini şiirselleştirmek ya da süslemek değil, aksine, rüyanın renk yoğunluğunu, duygu karmaşıklığını, hareket çeşitliliğini kelimelerle bir nebze olsun aktarabilmeyi hedefleyen, büyük rüyalar gören herkesin yakından tanıdığı, neredeyse umarsız bir çabadır. Tek bir rüyanın gerçekliğini iyice kavrayabilmek için dilin bütün kelimelerini kullanmak gerektiği bile söylenebilir. Uykudaki rüyaların yazıya aktarılışında uyanıklık hayallerinin devreye girebileceğini, yazıyı zenginleştirebileceğini ya da ilk rotasından saptırabi-leceğini, duraksayarak ve istemeyerek de olsa teslim ediyorum. Bununla birlikte pratikte, rüyada gördüğü görüntüleri uyanıkken not eden herkes, gece deneyiminin nerede başlayıp nerede bitliğini gayet iyi bilir. En ufak bir sapma göstererek olsa, yalan söylediğini bilir. Bazı durumlarda uykudan uyanmış kişinin bir tür hipnoz (terimin “uyku" kelimesinden türediğini hatırlatalım) etkisi altına girebileceğini ve bir şekilde rüyasını devam ettirebileceğini inkâr

etmiyorum. Kişi, tanımı gereği bu tür bir durumun farkında olamaz; dolayısıyla böyle bir etkiye maruz kalmadığımı kesin olarak iddia edemem.

Her şeye rağmen hayır; uyanıkken rüya görür halde yapılan her çalışma biçimsel özellikleriyle, bir muğlaklıkla ya da ezote-rik desenler gibi bir incelikle bunu ele verir; oysa bu rüya anlatılarında bu özelliklerden bir iz bulamıyorum. Zaten gece rüyalarının gündüz hayalleri şeklinde devam ederek bende aynı anda birçok düzlemde birden yaşıyormuşum izlenimi uyandırmaya başlaması, çok daha sonraki bir döneme, hayatımın son yıllan diyebileceğim döneme rastlar. 1930-1936 arasında gördüğüm rüyalar uyku sınırını aşmıyordu.

*

Bu rüyaların hiçbirinin hipnotik ya da halüsinojen bir ilaç ya da maddenin ürünü olmadığını belirtmek 1936'da gerekli değildi belki. 1973'te gerekli hale geldi. Gerçek rüya görürler diye adlandırdığım kişiler kendi ilaçlarını kendileri salgılarlar. Haiü-sinojen maddeler, iç dünyalarına kendi kendilerine giremeyen kişiler içindir.

*

Uygun koşullara ve akıllı, cesur bir hekimin işbirliğine sahip olsaydım, hayatımda bir kere, bir halüsinojen alıp bu yapay görüntülerle kendiliğinden görüntüleri karşılaştırmayı isterdim. Ama bir kereliğine bile olsa iç dünyama yabancı bir etken sokmaktan, gelecekteki rüyalarımı herhangi bir şekilde bozmaktan korktum. Ruh için kimyasal maddeler kullanmak, romatizma ağrısı çekerken bir aspirin almaya çekinen bir insanın harcı değil.

»

Bütün modalar gibi saçma olan bu modadan öğrenebileceklerimiz ise çok değerli. En dar kafalı insanın bile içinde Pirane-se'yi çağrıştıran mimarilerin, Dante'ye layık ilahi ve cehennemi mekânların, Asya resmine, Turner'm resimlerine benzer renklerde çiçeklerin, korların, Romanesk sütun başlıklarındaki canavarların bulunduğu görülmüştür. Hatta artık en boş insanın bile bir uyuşturucunun özgürleştirici etkisi altındayken Pascal'ın

kendiliğinden hissettiği sonsuz mekânlar sıkıntısını hissedebildiğini biliyoruz. Önemli olan, herhangi bir insanı kendisinden ayıran cehalet, tembellik ya da korku duvarından, kimyasal maddelerin yardımı olmadan kurtulabilmenin yolunu bulmaktır.

*

Halüsinojen deneylerinin sonucu, günümüzün revaçtaki sistemlerinin yorum çılgınlığına kapıldığı bir konuda, erotizm konusunda doğal rüya deneyimlerini doğrulamaktadır. Yahudi, Viyanalı bir hekimin -eski Yahudilik'in bütün cinsel önyargılarının hâkim olduğu ağırbaşlı, geleneksel bir aileye mensup bir Yahudi ve XIX. yüzyıl sonunun hem aşırı serbest hem de bu konuda dönemin bütün riyakârlıklarına katılan bir toplumunda yaşayıp mesleğini icra etmiş bir Viyanalı- cinsel saplantıları rüyada bile en saçma kılıfların ardına gizlenen hastalarla uğraşmış olması şaşırtıcı değildir. Katiyen tarihçi olmayan Freud -*Leorıar-do da Vinci* ve *Musa* bunu kanıtlar- özel bir şartlanmayı evrensel veri olarak kabul etmiştir.

Zihinsel ve ahlaki anlamda özgür olan bir erkeğin ya da kadının rüyalarının, engellenmiş tenselliğin tortularıyla çok daha az bulanacağı aşikârdır. Freud'un panseksüalizmi, ürünü olduğu ahlaki ortamın en azından görünürdeki katılığına karşı son derece doğal bir tepkiyle bağdaştığı ve kendi engellenmiş arzularıyla oynamaya aç bir toplum gerçek erotizmin zararına, adeta üzerine atladığı için kabul görmüştür.

Son Notlar

Buraya bir zamanlar aklımdan bile geçmeyecek bir not düşüyorum: Bu rüyaların hiçbiri halüsinojen etkisi altında yazılmadı. Meskalin ve yan ürünlerine ilişkin ilk gürültüler koptuğunda kendiliğinden rüyalarla yapay rüyalar arasındaki farkı kendimde saptamak amacıyla bir kez denemeyi düşündüm, Ama denemedim.

Bu kitabı, yayımlandığı dönemle bu notu kaleme aldığım dönem arasında okumuş olan az sayıdaki kişinin çoğu, aslında bire bir aktarılmış rüyalar değil, rüyalardan yola çıkarak serbestçe oluşturulmuş mensur şiirler olduklarını düşündüler. Yanılıyorlardı.

*

Bir rüyanın tadını koruyabilmesi için uzun uzun anlatılması, o rüyayı diğerlerinden ayıran renklerin, şekillerin, daha seyrek olarak ses ve kokuların en ufak ayrıntısının dahi atlanmaması gerekir. Çevremizdeki kişilerin sabah kahvaltısında daha mahmurluklarını üzerlerinden atmadan anlattıkları rüyaların çoğu son derece sıkıcıdır, çünkü rüyanın sadece yavan bir özeti sunulur. Çılgın ve bilge, beyhude ve dramatik rüya âleminde her şey önemlidir ve rüyayı gören kişinin her şeyi anlatmakla kalmayıp rüyanın kendisini sarmalayan atmosferini de bize iletmesi gerekir. Rüyada ayağının altına yapışan, uyandığında çarşafların arasında olmayışına şaşırdığı bir kuru yapraktan bile vazgeçmemesi gerekir. Her ne kadar bu şekilde kılı kırk yararak anlatılan rüyalar, aslında rüya sırasında da sahip oldukları bir masal ya da şiir havasına hürünseler de, benim yapmaya çalıştığım bu.

Psikanalistler, psikologlar, biyografi malzemesi arayanlar rüyaya sarılırlar; onlar için rüya büyük bir nimettir. Yorumlatma kim karşı çıkacaktır? Rüyayı gören kişi, neredeyse her rüyanın açıklanamaz olduğunu bilir. Rüyanın, kişinin hayatından, 0 anki gündelik hayatından, geçmiş hayatından çekip aldığı unsuriar sayısızdır, ayıklanmaları imkânsızdır; üstelik tesadüf eseri hafızamızda saklamışsak, hatırladığımızdan farklı biçimde sınıflandırılıp düzenlenmiştir. Ayrıca rüyada anlamsız ve ilgisiz şeyler, temel önem taşıyanlar kadar, hatta onlardan daha fazla yer tutar; bu, ister diplomalı olsun, ister kahvaltı sofrasında iş görsün, hiçbir rüya analistinin kabul etmeye yanaşmadığı, belki utanç verici bir gerçektir. Rüyada anlamsız ve ilgisiz olanın rolü, hayatta tesadüfün rolü gibidir; ya geçiştirilir ya da simgeler, me-çaılar çıkarmak için didiklenir. Şurası bir gerçek ki, hayatın olduğu gibi rüyaların da büyük bir bölümü, ilginç olmayan yerlerde, kim olduğunu bile çıkaramadığımız, dost ya da düşman olarak hissalilemeyecek kadar önemsiz kişilerin arasında geçer. Seyrek ve büyük rüyaları olağanüstü kılan da budur - bu rüyaların da neredeyse hepsinde önemsiz, anlaşılmayan, saçma şeyler vardır, ama yer yer tanımlanamayan bir şey, mücevher gibi, iç dünyamızın en derin noktasında yer alan başka bir dünyadan gelen bir göktaşı gibi parıldar. Bunların içeriğinden ve biçiminden söz etmeye giriştiğime göre, şunu da şaşırarak belirtmek isterim ki konunun uzmanlarından hiçbiri, şairlerin çoğunlukla çok daha zorlama mecazları için birçok kez girişilen sınıflandırmaları rüya için yapmamıştır. Rüyada

mimarinin önemi kendi başına **uzun** bir inceleme konusudur - bunun insan zihninde daima mevcut bir yeti olduğu, halüsinojen kaynaklı rüya anlatılarının da birçok kez aşırı mimari yapı içermeleriyle kanıtlanmıştır. O karmakarışık sokaklar, geçitler, merdivenler, revaklar, görkemli ya da pis meydanlar, çoğu gerçekteki gibi çirkin bulvarlar, başka merdivenlerle başka teraslara bağlanan teraslar, koltuk ve kapı görevlileriyle döşenmiş otel lobileri, hiç gitmediğimiz, günün bilinde gitmeyi de katiyen istemediğimiz dairelerin karmaşık ve efı **ince** ayrıntısına kadar doğru olduğunu hissettiğimiz düzenlenişleri nereden çıkar? Dolambaçlı koridorlarında hepsi birbirine benzeyen kapıların ya boş ya da tanımadığımız insanlarla dolu, iç içe odalara açıldığı bu çok katlı, devasa karınca yuvalarının ne anlamı vardır? Hatırladığım çeşitli örneklerden birinde, güzel bir vaz gününde, pek de ilginç olmayan bir İtalyan kentinin dolambaçlı, dar sokaklarında, üstü açık bir favtonla, sanıyorum ne sıkıcı ne de tatsız, ama sadece rüyada olabilecek yavaşlıkta bir gezinti yapıyordum. Sonunda sıradan, küçük bir meydana varıyorduk: karşımızda bir Garibaldi ya da arabacının adını yüksek sesle söylediği bir başka Risorgimento kahramanının hevkeli duruyordu. Havada kalan bu son, bir öykünün ya da filmin havali sonu olabilirdi, ama en azından benim deneyimimde, rüyada ironi yoktur. Buna karşılık, olağanüstü şekil ve renk yoğunluğu nedeniyle büyük bir rüya olarak nitelediğim bir başka rüvada yaptığım vürüvüş harikuladeydi; dolaştığım sokakların iki vanında vüksek, gotik, kuzev Alman kentlerindeki evlerin tarzında, siyah ya da kırmızı, kararmış ya da soyulmuş tuğladan evler sıralanıyordu, gökvüzü alçak bulutlarla kaplıydı. Sadece çok güzel, ıssız -sokaklarda kimsecikler yoktu- ve bir evin, penceresi kanala bakan en üst katından başka yere varmayan bir kent manzarası. Kitaplarımdan birine ait olabilecek, ama bugüne kadar hiçbir kitabıma dahil etmediğim bir manzara.

*

Bazı manzaralar *[metinde boşluk]*

Ova ve atlar.

Dünyanın sonundaki sahil.

Dünyanın sonundaki tapmak.

Ölümün bayrağı.

Yolun üstündeki buz kalıbı.

Michel'i ziyaret.

Küçük sirk ziyareti.

Bir arkadaşla gezinti.

*

Kişilerin çeşitliliği. Görülmüş kişiler. Etiket adlar.

Ölülerle canlılar arasındaki kolay ilişkiler.

Mevcudiyet olmadan varlık (rüyada asla). (Mantık yürütmenin dahil olmadığı zihinsel görüntü.)

Rüyaların eserlerimizdeki, hayatımızdaki önemli kişileri dahil etmeyi reddedişi.

Ölülere yapılan ziyaretler - Proust'la bağlantılar.

"Bilim adamlarının rüyada rengi kabul etmemesi - sesin, aksine seyrekliği.

Tat yoksunluğu. Temas uyandırır - dolayısıyla bütün erotik rüyaların sonu anidir.

Kalıcı saplantı kişilerinin olmayışı.

Saplantı - hatıranın açıklanamayan hatırlatışıyla karşılaştırma.

Rüyaların kesintililiği. Belki eksi-değer.

[Rüya Anlatıları]

Yeşil Çimenler

1961 (tarihi belirsiz) gece.

[Bu rüyanın anlatısı korunmamışhr. Rüya ve Kader'rfe *çimenlerin rengine dair kısa notlara birkaç kez rastlanır.]*

Çöldeki Hipodrom

25-26 Ağustos gecesi 1965.

Ta ufukta bir sıra alçak sarı tepeyle sınırlanmış, devasa, çö-Iümsü bir ovadaydım. Köy yoktu. Yol yoktu. Ağaç yoktu. Göz alabildiğine uzanan ova baştan başa incecik kırmızı kumdan oluşuyordu; tekdüze, sıcak, zihni ve gözü tatmin eden renkte, ufalanmış kızıl somaki. Güneş, en ufak bir dalgalanma olmadan, bir oyun sahasındaki gibi dümdüzdü ve deniz gibi sonsuza uzanıyordu. Hiç rüzgâr yoktu, çünkü bu arenada bir zerre bile kıpırdamıyordu. Dupduru bir hava. Solumda, bu sakin boşlukta görünen tek yapı: büyük, uzun, beyaz bir ev, çıplak duvarları kireçle sıvanmış, belli ki İspanyol ya da Meksika tarzında bir toplantı mekânı ya da han.

Tribünler, direkler, engeller, yarış alanlarının olağan unsurlarının hiçbiri olmadığı halde bulunduğum mekânın bir hipodrom olduğunu ve bir yarış yapılacağını anlıyordum. Sağımda, üniformalı beş-altı adamdan oluşan küçük bir askeri bando, borazan ve trompetler. Başlarında elinde trompetiyle, diğerleri gibi sıradan, laciverdimsi bir üniforma giymiş bir adam. Polis memurlarına atfedilen soğukkanlı, sağlam görünümlü adam bana tatlılıkla, "Onları evden çıkartacak bir şey yapacağım," dedi. Sonra trompetini üfleyip tek bir duru nota çaldı. Hemen ardından insanlar ortaya çıktı, gösterinin başlayıp başlamayacağı hakkında bilgi aldılar, sonra yavaş yavaş tekrar içeri girdiler.

Ama aniden bir değişiklik olduğunu fark ettim. O ana kadar uzaktaki tepelerin ilk sıralarına karışmış olan şekiller hareket etmişti: uzun bir sıra halinde kula, demir kın, kirli beyaz atlar ve aynı beyaz, tatlı kızıl tonlarda uzun kaftanlar giymiş binicileri. Birkaç adım attıktan sonra yine durmuş olan topluluğun tamamına dingin bir taş kıpırtısızlığı hâkimdi yine. Müzisyen tekrar tek bir duru, uzun nota çaldı. Bu kez at sırası tınsa kalkarak ilerledi; kırmızı ovada upuzun, neredeyse altın rengi bir bulut. Sıranın başındaki siyah, ama binicisinin san kaftanının etekleri üstünü neredeyse

tamamen örten at, bir çalımla dörtnala kalktı. Uyanıp mükemmel güzellikteki ve duruluktaki bir dünyadan çıktım.

23-29 *Ocak 1966 Rüyası*

Rüyanın başını hatırlamıyorum. Grace'le ve herhalde daha birçok kişiyle birlikte ormanda bir evde kalıyorum. Birinci katta yatakhane gibi bir yer var.

Kapı çalınıyor, her zamanki gibi gönüllü postacılık yapan komşu gelmiş. İri bir kitap paketi getirmiş; Grace kapıyı açmak üzere aşağı inip paketle yukarı çıkıyor. Bu fazladan yorgunluk yüzünden onun adına endişeleniyorum.

Paketten Michelangelo'nun bilmediğim desenlerinin çok güzel reprodüksiyonları çıkıyor: Cavalieri'nin bir profili, bir *Zeytin Bahçesi,* bir *Aziz Petrus'un İnkârı*. Harikulade Çin peyzaj lavileri de var. Hepsini iri beyaz ahşap bir masanın üstüne yayıyoruz ve hayranlıkla seyrediyoruz. Bu güzel resimlerin Fransız bir ziyaretçiden geldiği anlaşılıyor; Bar Harbor laboratuvarlannda çalışmalar yapmak üzere gelmiş, tesadüfen tanıştığımız bir bilim adamı. Paris'e döndüğü için kendisine telefon edemiyorum, ama mektup yazacağım.

Sonra yine ayııı evde, atölye ve mutfak olarak kullanılan büyük bir odadayım; her işe koşturan Dick A.'nm yardımıyla Bemard Pa-lissy tarzında meyve ve sebzelerle süslenmiş iri bir seramik tabak yapmaya çalışıyorum. Çok güzel (ama tek bir notasını bile hatırlamadığım) bir müzik odada yankılanıyor. Gerçekten de, bu geniş odanın bir köşesinde, duvarları buzlu camdan, bankalarda şeflerin rahatsız edilmeden çalıştıkları özel bölmelere çok benzeyen ayn bir bölme var; komşunun oğlu Jay kapıyı araladığında, bu bölmeye uzun boylu, geniş omuzlu, uzun sakalına kır düşmüş bir adamın alındığını ve çok güzel keman çaldığını fark ediyorum. Çocuğa sanatçıyı rahatsız etmemek için kapıyı kapatması söyleniyor, ama buzlu camların ardından iri yarı siluetini görebiliyoruz hâlâ; müziğin ritmine uyarak sallanıyor; jay adamın iri bir ayıya benzediğini söylüyor. Adam ansızın çalmayı bırakıp gidiyor. Bu arada ben bir sandık odasına, sıcağa dayanıklı kilden küçük bir tabağı aramaya gitmişim; bir zamanlar Fransa ya da Portekiz'den alınmış, aslında genellikle mutfakta, fırında

yemek pişirmek için kullandığımız tabağın içinde işimde kullandığım renkli kalemler duruyor. Sandık odasında eşyalar üst üste yığılı; Dick A. ile birlikte küçük tabağı ve diğer resim gereçlerinin, yağlıboya tüplerinin bulunduğu kutuyu bulmakta çok zorlanıyoruz; bulduğumuzda diğer eşyaların arasından çıkarmamız da çok zor oluyor. Müzisyenin çalmaktan vazgeçmesine yaptığımız gürültü yol açtı kuşkusuz.

Tekrar işimin başına geçiyorum ve sakarlığımla küçük tabağı yere düşürüyorum; boğuk bir ses çıkararak kınlıyor. En azından ben kırıldığını sanıyorum, ama yerden parçalarım toplarken, kapağı ayrılmış bir kitap gibi dağıldığını fark ediyorum; iki büyük kil parçası, lif gibi bir şeylerle tabağın geri kalanına asılı kalmış. Biraz balmumuyla tabağı yapıştırıp eski haline getirebileceğim geçiyor aklımdan, ama sonra tabağı fırına koyar koymaz balmumunun eriyeceğini düşünüyorum. Esasen kırılmış olup olmaması hiç de umurumda değil*

Ayrıca, bir ara benimle kimliği belirsiz bir kişi arasında, eski Brüksel porselenleriyle Portekiz seramiklerinde bitkisel süslemeli tabaklar ve Bernard Palissy hakkında mantıklı bir konuşma geçiyor. Bir de rüyanın başında, Michelangelo'nun Tom-maso Cavalieri profilinin "gerçekte var olmadığı" üzerine son derece tutarlı birkaç cümle ediliyor. Bütünüyle rüyaya ait unsurlar ise, desenlerin ve belki bilhassa lavi tekniğiyle yapılmış Çin peyzajlarının neredeyse kutsal güzellikleri; bu peyzajlara, bir pencereden gerçek manzaralara bakarmış gibi bakıyoruz, oysa durdukları masanın üzerine eğilmiş, tepeden bakıyoruz. Müzisyenin şefkatli azameti, küçük bölmeye yerleşmesi, buzlu camın ardından gördüğümüz silueti de tamamen rüyaya ait unsurlar; yıllar önce Shrewsbury'de bir kilisede gri vitrayların ardından çan çalan görevliyi bu rüyadakine benzer şekilde seyretmiştim (bu bulanık ve büyütülmüş hareketler beni o kadar etkilemişti ki, *Zenon'da* tasvir etmiştim). Harikulade müzisyenin gidişiyle aşağı yukarı aynı anda kil tabağın onarılamayacak şekilde ve üzüntüye yol açmadan kırılışı da rüyaya ait ve kuşkusuz iki ayrı varlık olarak algılanan ruh ve bedenin, beklenen ya da istenen ölümün açık seçik simgeleri.

Toplu İntihar

12-13 Nisan gecesi 1970.

Bu rüyanın en ilginç yanı, konusu ürkütücü olmasına rağmen ne şiddet ne de kasvet içermesi.

Pek açık olmayan, ama savaşla ve düşman ordularının kaçınılmaz işgaliyle ilişkili gibi görünen nedenlerden ötürü, bulunduğum bölgede yaşayan nüfusun intihar etmesi kararlaştırılmış. Görünüşe bakılırsa, çok geniş, verimli bir ovada kamp kurmuş göçmen bir nüfus bu; rüyamda mülteci topluluklarını düşünmüş olabilirim, ama herhangi bir kargaşanın ya da vahşetin olmaması çarpıcı. Çimenlerin üstüne uzanıp üzerlerine örtüler örtmüş, son derece sakin insanlar zehir içiyorlar ya da son gecelerini alçak sesle sohbet ederek, uyuyarak geçirdikten sonra ertesi sabah içmeye hazırlanıyorlar. Bana saatler gibi gelen bir sürenin sonun-

da, biraz uzaktaki küçük gölün kenarına gitmek üzere içinde bulunduğum topluluktan ayrılıyorum. (Burada rüyanın dokusunda bir gedik var; oraya bir haber götürmeye mi, yoksa bir şey almaya mı gidiyorum?) Gölün kıyısında uyanıklık halimden tanımadığım bir arkadaşımı buluyorum; yirmili yaşlarında, düşünceli ve adeta meleksi güzellikte bir delikanlı. Bulunduğu bölge onun sorumluluğunda. Köpeğim gölün kıyısında neşe içinde koşuyor; dostane birkaç iltifatın ardından kendim de almış olduğum kuvvetli uyku ilacından veriyorum ona; derin bir uykuya dalıyor.

Karşılaştığım arkadaşımdan ayrıldığımda deniz kıyısına gitmeye karar veriyorum. Yürürken herhalde fazla beklemiş olduğumu fark ediyorum; yürüyüşüm kararsız, hafifçe başım dönüyor. Bununla birlikte yoluma devam ediyorum, ama manzara değişiyor; yaşadığım yer olan Mount Desert adasmdayım, tek fark, evlerin olmaması. İzlediğim yol, Northeast Harbor'dan Seal Harbor'a giden yolun aşağı yukarı aynısı; niyetim Seal Harbor sahiline gidip suyun kenarına, dalgaların beni denize sürükleyebileceği bir yere uzanmak. Rüyamda dalgaların beni açıklara değil, kumsala sürükleyebileceğini fark ediyorum, ama bunun pek bir önemi yok. Ansızın, yolun dönemecinde, aşağı yukarı gerçekte Northeast Harbor'dan gelirken sağda okyanusun, solda tepelerle Rockefeller arazisi gölünün bulunduğu yerde, müthiş bir hazla, karşıdan gelen bir vahşi at sürüsü görüyorum; bini-cisiz, eyersiz, demir kırı, kula, güzel atlar. Kimi tırıs, kimi zarif, kısa adımlarla dörtnala ilerliyor. Adeta mutluluk içinde uyanıyorum.

Şafak vakti rüyanın devamını görmek için tekrar uykuya dalmaya çalıştım, ama sürekli sonundan önceki bir anda, alçak sesli mırıltıların arasında, gece nöbeti sessizliğinin içinde buluyordum kendimi. Ayrıntıları yine kaçırıyordum; insanlar bana hatırlamadığım ilginç şeyler söylüyordu.

[6 Nisan 1973 Rih/amt]

Babamla ilgili, Proust'un büyükannesine ilişkin rüyalarına çok benzer, toplam belki beş ya da altı rüya (Mk hel'in hâlâ hayatta olduğunu öğrenip şaşırma; son derece yavaş bir yoksul işçi hayatı sürdüğünü öğrenme; dostane, ama pek sıcak olmayan bir kavuşma; bunca zaman onunla ilgilenmediğim için hayıflanma ve kendi kendime ileride onu daha sık ziyaret edeceğimi söyleyip kendimi teskin etme).

Bugün, 6 Nisan 1973, onunla ilgili çok farklı bir rüya.

Deniz kenarında bir yerlerde oturan Michel'i ziyaret etmeye karar veriyorum. Otomobille (ben sürüyorum) bir yanı sahili izleyen, öbür yanında ise, gece karanlığında siluet halinde gördüğüm köknar ve başka ulu ağaçlar ekili hoş kayalıklar bulunan bir yolda ilerliyorum. Yol sanki kırağıyla kaplı, ama ilerlenebiliyor. Ne var ki bir süre sonra alacakaranlıkta parıldayan, bembeyaz, biraz yamuk, üst köşeleri eridiği için hafif yuvarlanmış kocaman bir buz kütlesi yolu kesiyor. (Buz kütlesinin ne kadar gerçeğe uygun göründüğünü belirtmek için bu ayrıntıları not ediyorum.) Buz kalıbının ardında, aşağı yukarı yirmi metre uzaklıkta bir başka buz kütlesi, ardında bir kalıp daha, sonra bir dördüncüsü. Yola devam edemeyeceğim aşikâr. Geri dönüyorum. Ama karanlık kıyılardaki bembeyaz parıltılı kütleler güzeldi.

9-10 Nisan Gecesi [1973?]

Odam soğuk olduğundan sabah beş sularında uyanıp G. nin odasına gidiyorum. Yatağa, onun ve köpeğin yanma, ikisini de uyandırmadan uzanıyorum. Derin bir uyku (ağır hastalık sonrası nekahet uykularından). H. ile birlikte bir radyo programı hazırladığımı görüyorum rüyamda (gerçekte hiç olmamış bir şey). Şiirsel tondaki konuşma, anladığım kadarıyla San Francisco'da (hiç gitmediğim ve hiç düşünmediğim bir kent) bir bayram

kutlamasında, havai fişek gösterisinin arasında yayımlanacak. Bize dinletecekleri konuşmamızı dinlemek üzere yatıyoruz. İkimiz

de çıplakmışız. Birbirimize sımsıkı sarılmışız, ama cinsel bir dokunuş yok. Başım onun omzunda. Hiçbir orgazm olmadan, içimi bir mutluluk, başka hiçbir şeye benzemeyen tensel mutluluğun zirvesi kaplıyor.

13-14 Ekim Gecesi 1973

Hoş bir tren yolculuğu yapıyorum; pulman vagonunda, tanımadığım cana yakın insanlarla ve bana rehberlik eden son derece kibar, yaşlı bir hanımla birlikteyim. Polonya ormanlarının arasında ilerliyoruz; pencereye gidip manzarayı kaçırma-sam iyi olacak diye düşünüyorum. Harikulade yeşil derinlikler. Bir süre sonra trenimiz büyük bir nehrin yatağını izleyen, daha doğrusu nehri yaran bir setin üzerinde ilerliyor; belki de trenin kendisi bir gemi gibi suyun üzerinde yol alıyor. Ağaçların gölge yaptığı yamaçlarda iri beyaz öküzler suda yıkanıyor ya da sakin, uyukluyorlar. Giderek dört bir yandan nehre açılan orman yollarından çıkan güzel beyaz ya da açık kır at sürüleri de gelip suda debeleniyor. Müthiş bir bolluk ve yeryüzünün gücü duygusu. Sonra dekor değişiyor; rehberimle birlikte bilmediğim bir kentte otomobildeyim; kuşkusuz burası da Polonya'da bir kent; fıstık çamı kerestesinden iri evleri ve oymalı taş sundurmalarıyla son derece Kuzey'e özgü, hem şatafatlı hem de ağırbaşlı bir kent. Belediye binası gibi bir yapının önünde, bir el arabasında satılan antika biblolardan almak üzere otomobilden iniyorum. Zarif bir cam şişe seçiyorum; içine romatizmadan biraz eğrilmiş parmak eklemlerime sürdüğüm nane ruhunu *(peppermint* - daha doğrusu *wintergreeri)* koymayı düşünüyorum. Bu harikulade güzel rüya komik bir tonda noktalanıyor: Genelde elimden geldiğince kaçındığım, telaşlı, dediği dedik, iyi bir insan olan Mme P.'nin geldiğini haber veriyorlar. Otomobile binme zamanı geliyor.

24-25 *Ocak 1976*

Olağanüstü bir rüya; rüyanın kendisi değil de, rüya tekniğini kısmen açığa vurması bakımından ilginç. Sabahın altı buçuğuyla sekiz buçuğu arasında. Günler boyunca sürmüş gibi.

Başından itibaren bir öfori duygusuyla dikkat çekiyor. Champs-Elysees'nin üst başından aşağı köpekle birlikte hoş bir yürüyüş yapıyorum, sonra babamla birlikte arabaya binip köpeği ona bırakıyorum. Yürüyerek eve, yani bu rüyada Rivoli Soka-ğı'ndaki Saint-James Oteli'ne dönüyorum.

İçeri girmeden önce bir *Le Figaro* almaya karar veriyorum; nadiren gazete okuduğumdan pek olağan bir davranış sayılmaz. Otelin sağındaki yaşlı gazete satıcısı kadın "Taze değiller," diyerek gazeteyi vermiyor. Bütün derdim bu olsun; caddeden aşağı, doğuya doğru inerek dükkânları inceliyor, bir gazete bayii arıyorum.

Sokağın harcıâlem yanının giderek ağır bastığını fark ediyorum: işportacılar, ucuz iç çamaşırı dükkânları, eskiciler. Uzunca bir bina sırasını geçtikten sonra, artık eve dönme vakti geldiğine hükmediyorum ve dar bir sokaktan geçilerek gidilen kestirme bir yol olduğunu hatırlar gibi oluyorum.

Bir kestirme yol var gerçekten de, ama yarı yarıya yıkık binaların bulunduğu bir arsaya çıkıyor. Biraz ötede tarhları çapa-layan otel bahçıvanı dostane bir tavırla beni selamlıyor, ama ben çöken, alçak duvara tırmanmayı beceremeyip engellerin etrafından dolaşmayı tercih ediyorum; sağa doğru yöneliyorum ama içinde çocukların oynadığı derin bir su birikintisi geçmemi engelliyor.

Yeniden bütün derdim bu olsun (bu rüyanın tamamına neşeli bir ton hâkim). Tekrar Rivoli Sokağı'na çıkıp otelin kapısına denk gelmesi gereken yerde buluyorum kendimi. Kapı yok olmuş. (Rüyanın bu noktası gerçekle ilişkili; otel bu yıl onarım çalışmaları nedeniyle kapalı.) Sağ kaldırımdan geri dönüp iyi görünümlü bir pastane buluyorum; orada otele giden bir geçit olup olmadığını soruyorum, ama zorlama bir nezaket sergileyen genç bir garson kız beni kibarca geri çeviriyor. Geri dönüyorum. Daha önce sözünü ettiğim yaşlı gazete satıcısı kadın bu kez birkaç şey

almama izin veriyor; Saint-Honore Sokağı'na, otelin diğer girişine açılması gereken bir kapıdan çıkıyorum.

Ama kendimi Saint-Honore Sokağı'nda değil, tanımadığım bir kentte, eski ve yeni evlerin, bahçelerle kent .surlarının iç içe girdiği, çok kalabalık bir semtte buluyorum. Açık dükkânlar, öğle sonrasının yaldızlı ışığı. Bana

saatler gibi gelen bir süre boyunca yolumu bulamadan, bulmaya pek de çalışmayarak yürüyorum; gençliğimde Zürih'te, Münih'te, Viyana'da yaptığım uzun yürüyüşlerin yorulmak bilmez mutluluğunu hissediyorum. Birçok kez yoldan geçenlere yol sormak geçiyor aklımdan, ama dillerini bilmiyorum, onlar da yol bilecek insanlar gibi görünmüyorlar. Bununla birlikte bir ara tüvit giysili, oldukça yaşlı (biraz topallıyor mu ne?) bir hanıma yanaşıp iki yüz metre kadar bir mesafeyi birlikte yürüyerek konuşuyorum, ama nerede olduğumu öğrenemiyorum. Zaten önemli de değil. Hâkim olan duygu şaşkınlık. Bu sevinç, bu güç nereden geliyor? Sanki bir ağırlığım bile olmadığını fark ediyorum. Bu deneyimin fazla uzun sürdüğünü, eve dönmem gerektiğini biliyorum pekâlâ, ama kaygılanmıyorum. Otuz yaşlarında, temiz yüzlü bir adamla karşılaşıyorum; elbette resimden söz ediyoruz. Renoir'ın oğlu olduğunu söylüyor; yaşların tutmadığını düşünüyorum; parmağıyla eski bir kaleyi işaret ediyor ve babasının en güzel eserlerinin orada bulunduğunu açıklıyor. Rusya'da olduğumuzu anlar gibi oluyorum; orası da bir Rus devlet müzesi. Sonra adamdan ayrılıp gezintime devam ediyorum. Yavaş yavaş neredeyse hiç ağırlığımın olmadığı duygusu beni endişelendirmeye başlıyor. Acaba rüya mı görüyorum? Öyleyse uyanma vakti geldi. Ama gözlerimi iri iri açmaya ne kadar çalışsam da beceremiyorum.

Sonunda elimi yüzüme yaklaştırıp acı hissedecek miyim diye ısırıyorum; hiç acı duymuyorum. Bu meseleyi açıklığa kavuşturmak gerek. Cebimden bir çakı çıkarıyorum ve sağ elimle sol elimi hafifçe çiziyorum; ne acı, ne kan; bunun üzerine bu be-densizlik halinden çıkmak için duygusal olmaktan çok zihinsel, tutkulu bir arzu duyuyorum. Nasıl çıkacağımı bilemiyorum.

Şehrin asma bahçelerle dolu, eski duvarların üstünden dalların sarktığı bir köşesinde, sevimli görünümlü, beyaz bluzlu, çocuklarla oynayan oldukça genç bir kadına rastlıyorum. Tipi

sünevli gibi. Yardımına ihtiyacım olduğunu söylüyorum ona. 'Evet, niçin vardım istediğinizi biliyorum/' diyor. Beni bir şezlonga oturtup sanki saçlarımı yıkayacakmış gibi omuzlanma bevaz bir bez örtüyor. O anda uyanıyorum.

Ne var ki bedensizlik hissi, belki de daha ziyade bildiğimden bövlesine farklı bir durumda yaşamış olmanın şaşkınlığı, bir. belki iki dakika daha

sürüyor; normal halde yaşamaya tekrar alışmakta zorlanıyormuşum gibi. Ölülerin şaşkınlığı da böyle bir şey mi acaba? Daha önce de sık sık sezdiğim, rüya âlemiyle olası öbür dünya arasındaki paralellikler bir kez daha dikkatimi çekiyor.

Ne olursa olsun, bir rüyada rüyadan çıkma çabasını ilk kez gösterdim.

Bu rüyayı bir gece önce gördüğüm, daha az şaşırtıcı bir rüyayla karşılaştırdığımda bazı bağlantılar kuruyorum. Her iki rüyada da bir *öfori*, yaşama sevinci ve hareketliliğe kavuşma duygusu var. İkinci rüyada çok belirgin olan bu duygu ilkinde daha az çarpıcı ve kentin üst kısmına çıkan dik yolu tırmanırken baş dönmesi ve yorgunluk duymamanın mutluluğu olarak ortaya çıkıyor. Her iki rüyada da bir ziyaret, en azından bir kent gezintisi, her ikisinde misafirler, kaçırılmaması gereken belirsiz kişiler var. ikinci rüyada beni bekleyen misafirler düşüncesi önemli bir rol oynuyor, ama kaygı uyandırmıyor.

4-5 Haziran 1979 Rüyası

Yorgunluk ve kaygı içinde yaşadığım bu yıl boyunca rüyalarımın çoğunun kalitesizliği dikkatimi çekiyor. Az sayılmayacak sayıda (önceki yıllara göre çok daha fazla), son derece belirgin (ama bayağılıktan ve şiddetten uzak) erotik rüya. Sanki G. 'nin hastalığının dehşeti, rüyada birkaç saniyelik fiziksel hazla dengelenmeliymiş gibi, çoğu kez tanımadığım erkek ya da kadınlarla olup bitiyor her şey; birinde ise, oldukça utanç verici biçimde, uyanıkken sadece içten bir yakınlık duyduğum bir erkekle. Öte yandan epeyce fazla sayıda maddi karışıklık ya da bozulma rü-vasi gördüğümü saptıyorum: karmaşık taşınmalar, yıkılan evler, vs. Gerçekten bilge bir zihnin, rüyalarım da denetleyebileceğini düşünüyorum hâlâ, hatta eskiden de çok inanıyorum buna. Ama belki de şimdilik bu emniyet subabmı kabullenmek gerek.

4-5 Haziran rüyasını özel olarak not etmemin sebebi, yalınlığıyla garip bir güzellik içermesi ve her şeye rağmen günler boyunca içimi bir çeşit mutlulukla, sükûnetle doldurmuş olması. Bir öpüşmeye rağmen erotik bir rüya olarak adlandırmakta tereddüt ediyorum, ama bir aşk rüyası olduğu kesin, hem *agape*, hem *eros.*

Kır yerinde tatildeyim; tarlalarla, korularla çevrili bir köyde. Etrafta gezintiler yapıyorum (artık uzun yürüyüşler yapamayan bir kadın için rüyada serbestçe dolaşmanın mutluluğunu özellikle belirtmek gerek). Sanırım köyde kalan gruptan bir arkadaş bana katılıyor. Gerçek hayatta tanıdığım biri değil. Kırk ya da belki elli yaşlarında bir adam; uzun boylu, ince, sağlam yapılı, ama sanki hayat onu yıpratmış; zeki bakışları, zayıf, grimsi beyaz bir çehresi var. (Kitaplarımdaki kişilerden herhangi birine de benzemiyor katiyen.) İyi giyimli, bir özelliği olmayan gri bir takım elbise var üzerinde. Yakın dost olduğumuz belli; el ele, konuşmadan, sakin sakin yürüyoruz. Ağaçlarla kaplı kayalık iki tepenin arasındaki çukur bir yolda bir an durup birbirimize dönüyor, öpüşüyoruz. Tutkunun ötesinde, uzun bir öpüşme; ancak tutku ihtimalinin inkârı ya da reddi söz konusu değil. Yalın ve derin biçimde, yek-vücut gibiyiz. Hemen ardından yürüyüşümüze devam ediyor ve arkadaşlarımızın bizi beklediği köye dönüyoruz (arkadaşlarımız bizim birbirimize ne kadar yakın olduğumuzdan habersiz gibi); rüyanın sonu çimenlerin üstünde hoş bir kutlamaya dönüşüyor.

Bir Başka Rüya

1979 yazı.

Arkadaşlarla birlikte dışarı çıkıyorum. Kırların ortasında, ot biçmelerine yardım etmek üzere onların tanıdığı insanların yanına gidiyoruz. Arkadaşlarımın kim oldukları pek belli değil; özellikle tanıdığım biri yok.

Biraz kapalı bir havada, hoş bir kır manzarası. Alçak tepeler ve ova; az sayıda ağaç. Fazla yüksek olmayan, yeşilimsi, gür otlar.

Az sonra gruptan biri benimle birlikte ayrılıyor. Uzun boylu, diğerleri gibi pek belirgin olmayan bir erkek; genç mi, orta yaşlı mı olduğunu bilmiyorum. Birlikte kırlarda yürüyoruz; konuşmuyoruz ya da hatırlamadığım şeylerden söz ediyoruz. Yanından geçtiğimiz tepelerden birinin içinden oldukça kısa bir tünel geçiyor; düzayak tünele giriyoruz (Hadrianus villasının çeşitli bölümleri arasında geçişi sağlayan tünellere benziyor, ama sanıyorum onlara iki üç basamak inerek ulaşılıyordu). Tünel pek karanlık sayılmaz; iki ucundan açık kırlar görünüyor. Ortada, siluetlerimizin görünmez olduğu bir alacakaranlığın hâkim olduğu noktada adamla sessizce, uzun uzun sarılıyoruz birbirimize; hiçbir tensellik

içermeyen, en azından tenselliğin tamamen eridiği sonsuz bir mutluluk kaplıyor içimi. Mutlak *saadet.* Sonra tünelden çıkıp arkadaşlarımızın yanına, tarlalara dönüyoruz.

Burunlar ve Adalar

Tepeden ya da uzaktan görülen uçsuz bucaksız bir manzara: kayalık yükseltilerin, ağaçların, evlerin, yolların olmadığı, neredeyse düz, dalgalı bir bölge; uzun burunlar denize uzanıyor. Deniz sakin ama hafifçe kıpraşıyor, tatlı dalgalar var. Karanın tamamı ince ve kısa otlarla kaplı; daha çok yosunu andıran otların altındaki çıplak toprağın verimsizliği hissediliyor, ama çok açık yeşil, hafif sarımsı, yer yer altın rengine dönüşen bu ince örtünün olağanüstü bir zarafeti var. En uzun iki burnun arasında bir körfez; biraz ötede, açık deniz sınırında birbirine lehimlenmiş gibi görünen bir dizi ada; adalardaki tepelerin belli belirsiz dalgalanmaları ve açık yeşil, altınımsı renkleri, karadaki tepelerle tıpatıp aynı.

Issızlığının ortasında yoğun canlılıkta bir manzara; toprağın ve suyun her zerresi sanki bulutsuz, yumuşak, adeta buğusuz bir gökyüzünün altında nefes alırmış gibi. Bir canlılık, yoğun bir *potansiyel* her yere yayılmış; ne sevinç, ne acı, muğlak bir başlan-

gıç hissi, neredeyse bir umut. Bu tür görüntü rüyalarında sık sık olduğu gibi, gerçekte hiçbir karşılığını bilmediğim bu uçsuz bucaksız, boş alanların görüntüsü, uyandıktan sonra, gün içindeki hareketlerin, meselelerin içinde varlığını üst üste binen resimler gibi ve gerçeklikte yaşananlardan daha gerçek biçimde sürdürüyor. Rüyayı gören kişi, yaşadığım yerler mi, yoksa yaşayacağım yerler mi diye düşünüyor şaşkınlıkla.

Siyah Sancak

Yatağımda, odamda yatıyorum; gerçekten de uyuyan bedenimin bulunduğu odada ve yatakta. Evin kapısı ağır ağır açılıyor ve bir tören müziği eşliğinde insanlar merdiveni çıkıyor. Bazıları servis merdiveninden çıkıyor (evin gerçekten iki merdiveni var); hepsi benim odamda bir araya geliyorlar. Kalabalığın başındaki kişi beyaz yıldızlı siyah bir sancak taşıyor. Ortaçağ resimlerindeki diyakozlar gibi giyinmiş aşağı yukarı. Yatağımın üzerine eğiliyor ve siyah sancağını usulca yüzümde gezdiriyor. Yatağımın etrafında

sessizce, iyi yürekli, iyi niyetli bir tavırla toplanmış olan bu yabancıları ağırlamam gerektiği duygusuyla uyanıyorum.

Rüya Yöntemi Üzerine

Sabahlan, gecenin nasıl geçtiğini anlamak için rüyalarını hatırlamaya çalış. Daha sonra, uyanık olduğun saatlerde mümkün olduğunca tekrar düşünme. Bir rüyanın hatırası hâlâ ya da şimdiden rüya olan bir trans haline yakındır. Sabah ve akşam gökyüzünde hafif bir buğu gezinmesi doğaldır, ama öğle vakti duru gökyüzünü tercih et.

*

Bununla birlikte o kadar güzel ve o kadar görkemli rüyalar vardır ki, koruyucu meleğin gibi yanından ayrılmazlar. Bunlar senin sonsuzluk anlamdandır.

Kötü rüyalar vardır. Şiddet, nefret, kayıtsızlık, küçümseme. Bu rüyalardan sakın, ama takdir et. Onlar senin en kötü yanının, senin bulamayacağın kadar güzel simgelerde somutlaşmış halidir.

Erotik rüyalar. Nadiren gördüğüm, en serbest olanları sakin ve harika bir masumiyete sahip rüyalar. Onlardan öğrendiğim en önemli şey, kadınlığımın çeşitli imkânları.

Bana öyle geliyor ki, bir ihtiyarın rüyada kendini çocuk olarak görmesi sadece romanlarda rastlanan bir durum. Herhangi bir kadının rüyasında kendini erkek olarak ya da erkeğin kadın olarak görmüş olduğunu da sanmıyorum. Ben kendimi hayvan olarak da hiç görmedim rüyamda. Birtakım bedensel veriler rüyada da varlığım sürdürüyor.

Uyanlar. Rüya manzaraları; yapay yarı uyku görüntüleri. Uykuya dalmak için onlara güvenme. Genellikle uykuya geçildikten sonra görülürler.

Rüyada nesnelerin renkleri bazı taşların kızılötesi ışık altındaki renklerine benzer. Ya da ancak bazı büyük ressamların fır-çaisından çıkma renklere. Ya da muhtemelen simya adlandırmasındaki renklere. Yoğunlukları ancak şafağın ve güneş batışının bazı renklerinde bulunabilir.

[Jean Bemard'tn "Rüya" Adlı Makalesinden]

"Yeni doğmuş bir bebek, ister kedi yavrusu olsun, ister insan, uzun süreler boyunca REM uykusu halindedir, dolayısıyla çok rüya görse gerektir. Bebekler uyanıkken ilk kez gülümsemelerinden birkaç gün önce rüyada gülümserler. Hatta önemli araştırmacılar, hiç değilse bazı türlerde fetüsün doğmadan önce, rahimde de rüya gördüğünü saptamışlardır. Belki de bu fetüs rüyaları, doğar doğmaz gerekli olacak hareketlerin alıştırması, öğrenilmesi olarak düşünülebilir."